BUITEN de orde

jaargang 24, kwartaalblad Vrije Bond, 2013 nummer 4

Het Brandt
Brood en robots
Bedrijfsspionage in non-profitorganisaties

€ 2,50

Colofon 2013 nummer 4

Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond, anarchistische zelforganisatie.
Buiten de Orde verschijnt vier maal per jaar. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen *Buiten de Orde* gratis thuis. Niet-leden kunnen zich abonneren door € 15,00 (kostendekkend abonnement) over te maken op giro 5495473 tnv Vrije Bond te Amsterdam onder vermelding van 'abonnement Buiten de Orde'. Voor mensen in de gevangenis is *Buiten de Orde* overigens gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Adressen Vrije Bond

Secretariaat
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
085 877 89 58
secretariaat@vrijebond.nl
www.vrijebond.nl

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
085 877 89 58
redactie@buitendeorde.nl
www.vrijebond.nl/buitendeorde

Solidariteitskas
Postbus 1338
3500 BH Utrecht
solidariteitskas@vrijebond.nl

ISSN: 09247629

Verkooppunten BdO:

Het Fort van Sjakoo, Amsterdam
De Rooie Rat, Utrecht
Rampenplan, Amsterdam
Rosa, Groningen
Isis, Groningen
Zwart en Rood, Gent

Redactioneel

Op het moment van schrijven van dit redactioneel is het einde van het jaar in zicht. Wellicht lezen jullie dit wanneer het oude jaar alleen nog maar een herinnering is. In ieder geval is dit een mooi moment om even stil te staan bij 2013 en vooruit te kijken naar 2014.

2013 was voor de redactie een bijzonder jaar. We hebben hard gewerkt aan het 'productieproces' van *Buiten de Orde*. We komen twee keer zoveel bij elkaar als de jaren ervoor, met als belangrijkste reden om meer vat te krijgen op de inhoud van het blad. Hiervoor hebben we allerlei mensen benaderd die op regelmatige basis over een bepaald onderwerp schrijven voor *Buiten de Orde*. We willen namelijk graag dat de verschillende uitingsvormen van het anarchisme in het blad terug te vinden zijn. We zijn dit jaar ook aan de slag gegaan met de leesbaarheid door een beter evenwicht te vinden in lange en korte(re) stukken, tussen berichten over acties en cultuur en meer theoretische stukken. We kunnen echter nog steeds extra mensen gebruiken die voor ons blad willen schrijven, dichten of tekenen. Jammer genoeg heeft onze vormgeefster na een lange staat van dienst aangekondigd dat ze het stokje wil overdragen aan iemand anders. Wij zijn haar heel erkentelijk voor de onuitputtelijke energie en inzet die zij in al die jaren aan de dag heeft gelegd. Bedankt!

Het jaar 2014 zal ondanks het vertrek van onze vormgeefster toch een feestelijk jaar worden. *Buiten de Orde* viert dan namelijk haar 25ste verjaardag. Dit zullen we niet ongemerkt voorbij laten gaan. We zullen met het derde nummer van 2014 uitpakken met een vernieuwde layout. We zijn ongeveer het enige blad dat nog op papier uitkomt én géén website heeft. Dat zal ook in 2014 veranderen. Het zwaartepunt zal het papieren blad blijven, maar wij hopen door middel van een website beter te kunnen berichten over de actualiteit, meer ruimte te kunnen bieden voor discussie en reflectie, en het papieren blad te ondersteunen zodat dat ook nog leesbaarder kan worden. En we zijn in 2014 dus dringend op zoek naar nieuwe vormgeversters. Veel plannen, veel ambities, maar we zullen zien wat we van die voornemens waar kunnen maken. Wij hebben in ieder geval zin in 2014.

Maar ondertussen moeten we het nog doen met dit laatste nummer van 2013 (of het eerste van 2014, dat hangt van het perspectief af). En het is weer een nummer boordevol interessante stukken over repressie, controle, privacy, internationaal nieuws, nieuws van strijd rond migratie en andere conflicten, over mensen die tot robot worden gereduceerd of robots die mensen worden, een update van economische ontwikkelingen, cultuur, boekentips om de koude, donkere wintermaanden door te komen. Veel leesplezier en een gezond en strijdbaar 2014!

De redactie

Inhoudsopgave

gifschip

Brandende vragen voor Bart

Bart drumt in Het Brandt. Bart geeft les (Kunst & Cultuur) op een middelbare school. Twee mooie onderwerpen om eens met elkaar over in gesprek te gaan. Een fijn openhartig gesprek met iemand die altijd bescheiden en kritisch is. Zowel over zichzelf als over zijn idealen.

DOOR YVO

Hoe ben je met het anarchisme in aanraking gekomen?
Via de punk. Via *Propagandhi*. Eerder luisterde ik al naar pop-punk als *Bad Religion*, *Pennywise*, NOFX en dat soort bands. En toen kwam ik in aanraking met het eerste album van *Propagandhi* (How To Clean Everything) en die teksten vond ik hilarisch, maar de teksten raakten me ook heel erg. Omdat ze beladen waren. Ik denk dat ik toentertijd niet alles kon begrijpen waar zij over zongen (omdat ik nog maar veertien was of zoiets), maar ik ben die band blijven volgen. En bij het tweede album (Less Talk, More Rock) begon ik meer te bevatten waar zij het over hadden. Nummers die bijvoorbeeld gingen over homoseksualiteit en homofobie spraken mij enorm aan.

Later op school kreeg ik via een klasgenoot die veel naar metal en hardcore concerten ging een *Harbinger-zine* (een uitgave van CrimethInc.) in mijn handen gedrukt. Dat vond ik heel boeiend. Vervolgens heb ik *Days of War Nights of Love* (eerste boek van CrimethInc.) besteld. Dat ben ik gaan lezen en het was voor mij heel bizar om iets te lezen waar ik al zo lang over dacht. Vrij snel kwam ik aanraking met Emma Goldman en Alexander Berkman en die twee personen zijn voor mij de 'main characters' in de anarchistische literatuur geweest. Zowel de autobiografie van Goldman (*Living my Life*) en Berkmans *Prison Memoirs of An Anarchist*… Poeh, die raakten me enorm.

In die tijd ben ik veganist geworden, kwam ik in aanraking met de dierenrechtenbeweging, ging ik met anti-nertsenfokkerij-demonstraties mee en zo kwam het van meerdere kanten.

Wat sprak je zo aan in die boeken van Goldman en Berkman?
De passie waarmee zij schreven. In het begin van Berkmans boek is hij nog heel jong en dan neemt hij het besluit om een grote fabrieksbaas te vermoorden (wat mislukte). Die passie en die toewijding was ongelooflijk. En die doortastendheid en volharding van Emma Goldman die haar hele leven door blijft gaan. Geweldig.

Bovendien vond Emma Goldman kunst en cultuur erg belangrijk. Ze ging graag naar het theater en beschouwde dat niet als een luxe. Als je niet kunt genieten van het leven, is het leven niet zo veel waard. Zij zag het leven dus niet zo calvinistisch.

Voor jou hoeft het anarchisme dus niet sober te zijn…
Nee, absoluut niet. En dat sprak me in eerste instantie ook aan in CrimethInc. Hoewel ik het soms puberale nonsens vind als ik het nu teruglees. Sommige dingen zijn heel plat, het is allemaal te romantisch, te oppervlakkig en te veel op het individu gericht. Als je het voor de eerste keer leest denk je 'wauw!', maar als je het wat breder trekt dan mis je toch wel wat. En dat vond ik wel heel sterk bij Goldman en Berkman, die een veel groter doel voor ogen hadden. Dat sprak mij aan.

Je drumt in Het Brandt. Hoe verhouden je idealen zich tot de band? En andersom, hoe verhoudt je band zich tot je idealen? Als er al een verband is…
Nou, de band en mijn idealen hebben zeker met elkaar te maken. Met Tim en Harko zat ik al in een politieke punkband, maar op een hele andere manier. Dus die lijn zit wel in de band. Maar wat ik mooi vind bij Het Brandt is dat de boodschap niet aan de oppervlakte ligt en dat de politieke idealen verweven zitten in de muziek. Het zijn geen overduidelijke teksten als 'Fuck de Staat' of 'Steek een politieagent dood', maar het gaat meer over de diepere emotionele laag die bij iedereen kan zitten. Het spreekt meer onderbuik gevoelens aan. Bij mezelf, en wellicht ook bij anderen.

> We hebben ook niet één boodschap die we over willen brengen. Ik vind het interessant worden als mensen zelf hun boodschap eruit halen.

Op alledaags niveau heb ik wel mijn manier gevonden om respectvol en begripvol les te geven. Maar dat is wel binnen de beperkingen die je hebt als docent

De muziek is wat toegankelijker dan de meeste punk-bands en dat spreekt mij ook aan. Om juist meerdere mensen aan te spreken buiten een bepaalde scene. De muziekstijl is wat meer ingetogen, wat rustig en wat melancholisch. En dat past bij mij.

Jullie spelen veel 'binnen de beweging' (op de Pinksterlanddagen, bij een boekpresentatie in Het Fort van Sjakoo, etc.). Bereiken jullie ook mensen 'buiten die scene'?
Nog niet, maar dat begint een beetje te lopen. We hebben huiskamerconcertjes gedaan, wat festivals, in een cultureel centrum en een straatmuzikanten festival in Nijmegen. Gewoon wat kleine dingen. We hebben ook niet één boodschap die we over willen brengen. We willen vooral muziek maken. En als mensen daar een boodschap uit willen halen (hetzij emotioneel, of politiek) dan is dat prima. Het is daarom ook zo leuk om een album te maken. Zo kan je de muziek en de teksten meer verspreiden. En zo kunnen mensen daar met meer aandacht naar luisteren.

We vinden het als band wel belangrijk om op interessante plekken te staan, of voor belangrijke initiatieven. Om alleen in kroegen te staan, is voor ons niet leuk. We vinden de diversiteit juist leuk. Van een benefiet naar een radioshow en dan weer op straat.

De muziek komt wel vanuit een punkachtergrond en dat hoor je misschien wel als je dat weet. En het zijn meer de normen en waarden die we daarvan meenemen. De D.I.Y.-mentaliteit, de manier van omgaan met elkaar, we zijn open naar elkaar, etc. Dat is te gek. En dat vind ik het belangrijkste van een band; dat je plezier maakt met elkaar als je muziek maakt.

Want jullie spreken je niet uit als anarchistische of als politieke band?
Ik zou dat persoonlijk niet willen omdat ik dat niet interessant vind. Ik vind het interessant worden als mensen zelf hun boodschap eruit halen. En waar ik dan bang voor ben is dat als je het gaat benoemen als politiek of anarchistisch, dat mensen daar al een invulling aan geven. Ik wil dat mensen eerst de muziek horen en dan wellicht wat opvangen of een bepaalde sfeer proeven. En dat hoeft niet perse, het is vooral muziek.

En dat vind ik het mooie van muziek. Anders kon ik ook posters gaan plakken. In de eerste plaats maken we muziek. Maar ik zou die onderliggende politieke lading (al is dat alleen tussen ons als vrienden) niet willen missen.

Dat is mooi, maar het klinkt ook wat tegenstrijdig. De politiek bindt jullie heel erg, maar als band kiezen jullie voor het spelen met elkaar.
Dat klopt. Maar je doet wat je doet in het leven. Ongeacht of je jezelf anarchist noemt, of veganist of wat dan ook. Het gaat er uiteindelijk om wat je doet. Ik denk dat ik de daad belangrijker vind dat het woord.

Je bent ook leraar Kunst & Cultuur en ART aan het Citadel College, met name in de onderbouw. Het onderwijs vond je altijd belangrijk om daarmee ook je idealen mee uit te dragen. Inmiddels sta je bijna zes jaar voor de klas. Hoe kijk je daar nu op terug?
Ik ben er wel anders naar gaan kijken. Ik vind onderwijs een van de belangrijkste aspecten van een samenleving. Net als zorg en voeding. Tijdens mijn opleiding (nog voordat ik zelf les gaf) was ik heel veel bezig met onderzoek naar anarchistisch onderwijs. Ik heb gemerkt dat het binnen een bestaand onderwijssysteem heel moeilijk is om op een anarchistische of anti-autoritaire manier les te geven. Dan moet je op een hele specifieke school lesgeven waar de leerlingen dat gewend zijn. Ik heb zelf gemerkt dat een antiautoritaire stijl van lesgeven niet voor iedereen werkt. En het is heel wrang voor iemand met mijn idealen om vast te stellen dat sommige kinderen juist heel veel baat hebben bij grenzen, restricties en duidelijke consequenties. Dat straffen soms efficiënt is. Ik zeg niet dat antiautoritair of anarchistisch onderwijs niets met regels, afspraken of straffen te maken heeft…

Een van de grote voorbeelden is de Summerhill School in Engeland, die heel bekend was om haar anti-autoritaire manier van lesgeven, gerund door een charismatische directeur. Daar heb ik veel over gelezen. In eerste instantie was ik ontzettend enthousiast. Later heb ik een boek gelezen waar zowel voor- als tegenstanders aan het woord kwamen. Ik merkte dat ik de tegenstanders steeds beter begon te begrijpen. Een van de belangrijkste redenen was, dat je als school de kinderen leert te fungeren in de huidige maatschappij. Je leert ze niet te fungeren in een maatschappij die niet bestaat. Na school moeten de kinderen zichzelf kunnen redden in de maatschappij, anders doe je ze te kort.

Er zijn nog steeds heel veel aspecten waar ik graag verandering in wil zien, maar die zijn op zo'n groot, landelijk niveau dat je daar

bijna niets aan kunt doen. Op alledaags niveau heb ik wel mijn manier gevonden om respectvol en begripvol les te geven. Maar dat is wel binnen de beperkingen die je hebt als docent.

Haal je daarbij inspiratie uit je anarchisme, om op die manier les te geven? Hou je dat in je achterhoofd?
Ik denk dat iemand die geschiedenis of maatschappijleer geeft dat makkelijker kan doen omdat het onderwerp draait om politiek. Het mooie aan mijn vak is dat het los kan staan van alles van wat er in de wereld gebeurt. Het is een soort van eiland waar de kinderen kind mogen zijn, waar ze mogen denken wat er maar in hun hoofd tolt. Om van daaruit iets te creëren wat echt van hun zelf is. Dat is mijn missie. Als ze dat kunnen, dan ben ik meer dan tevreden.

Je creëert dus eigenlijk is soort tijdelijke autonome zone voor die kids…
Haha, ja! Maar als me dat zou lukken dan zou ik dat nooit aan iemand (ouders, collega's, de kinderen zelf) laten weten, omdat ik mezelf niet zo wil profileren. Het probleem met het zo te profileren, is dat de kinderen die dat niet begrijpen of uit een rechts gezin komen of zelf racistische opmerkingen maken… Als zij weten dat je een linkse gast bent, dan kun je het vergeten. Dus ik wil mij compleet neutraal opstellen. Iedereen moet bij mij terecht kunnen. Met hun creativiteit, maar ook met zichzelf.

Ik loop wel met een Kein Mensch Ist Illegal shirt rond, maar daar praat ik verder niet over. Dat vind ik wel sterk. Net als met veganisme. Ik wil er niet raar of gek over doen, ik wil dat het heel normaal is. Als ik daar gemaakt met kinderen mee in gesprek moet, dan wordt het zo'n ding.

En dat is niet voor jouw vak weggelegd…
Klopt. Maar het is ook vooral niet voor mij weggelegd. Ik ben niet een persoon die zichzelf graag in het middelpunt wil zetten. Dat shirt vind ik al best wel wat. Ik denk er ook wel over na voordat ik het aantrek naar mijn werk. Soms doe ik het niet omdat ik mij er niet goed bij voel. Ik heb ook gemerkt dat je niet kunt lesgeven in een shirt van Limp Wrist [een homoseksuele hardcore band – red.] met een blote kont er op, haha!

Sommige collega's praten ook graag vanuit zichzelf. Zo ben ik niet. Ik ben niet belangrijk. Het gaat om het kind. Om het vak. En wat zij daar mee doen. Dat is belangrijk. Zij hoeven verder niks van mij te weten. Zo heb ik het liefste.

Nog even terug naar het anarchisme en onderwijs. Je hebt Summerhill als voorbeeld aangedragen. Er is wel meer geëxperimenteerd met alternatieve manieren van onderwijs. Slaat het anarchisme niet de plank mis door geen eigen school te stichten? Vind je dat er zo'n school moet komen?
Als ik kijk naar mezelf als docent denk ik dat er vanuit het huidige schoolsysteem gekeken moet worden naar wat er veranderd kan worden. Om het wat eerlijker te maken voor kinderen. Vanuit de huidige verschillende vormen van onderwijs is het belangrijk dat kinderen leren kritisch te zijn, zelf creëren en het leven zelf in de hand te hebben.

Wat belangrijk is, is dat er een breed spectrum is aan verschillende scholen zodat ouders en kinderen kunnen kiezen wat het beste bij het kind past. Sommige kinderen zijn beter af bij een anarchistische school en sommige zijn nu eenmaal beter af bij een autoritaire school.

Iedereen moet bij mij terecht kunnen. Met hun creativiteit, maar ook met zichzelf

Meer informatie?
Kijk op www.hetbrandt.nl voor info, inclusief enkele downloads. Laat ze zeker een berichtje achter onder 'contact'! Op Youtube.com valt heel wat te vinden van Het Brandt, maar ook van Propagandhi, Limp Wrist, Bad Religion en de andere bands. www.crimethinc.com geeft je een inkijk in de wondere wereld van *Crimethink. Ex-Workers' Collective*.

De teksten van Goldman en Berkman zijn ook in het Nederlands vertaald. Vraag zeker na in de lokale bibliotheek of ga desnoods naar een goede boekhandel als De Rooie Rat of Het Fort van Sjakoo. En natuurlijk zijn ze te krijgen bij Typewriter Distro op www.typewriterdistro.nl.

Internationaal oproer

Door onze internationale correspondent voor rellen, oproer en klassenstrijd

De volgende dag werden in heel Parijs twintig scholen bezet en geblokkeerd door duizenden scholieren

Frankrijk, 17 oktober 2013

In Parijs wordt een vijftienjarig meisje dat net terugkomt van een schoolreisje door meerdere politieagenten uit een schoolbus getrokken. Ze heet Leonarda Dibrani en zij en haar familie worden geconfronteerd met het intrekken van hun verblijfsvergunning door de Franse staat. De familie is uitgezet naar Kosovo. Ze zijn destijds gevlucht omdat het een Roma-familie betreft die meerdere malen het slachtoffer was van etnisch geweld in deze door nationalisme verscheurde regio.

De medescholieren die getuige waren van de bizarre arrestatie zetten hun woede vrijwel direct om in actie. De volgende dag werden in heel Parijs twintig scholen bezet en geblokkeerd door duizenden scholieren. In de middag was er een demonstratie met duizend deelnemers. De politie vond dat niet tof en begon op de tieners in te slaan. Gelukkig waren de jongeren helder van geest en zo verstandig om massaal brommerhelmen te dragen en werd het politiegeweld beantwoord met regens van stenen en flessen. Belangrijke verkeersaders werden geblokkeerd, zodat ook de politievoertuigen vast kwamen te zitten in het verkeer. De dag daarna zijn er in een tiental andere steden verspreid over heel Frankrijk spontaan demonstraties geweest tegen het racistische uitsluit- en uitzetbeleid van de 'socialistische' regeringspartij. Leonarda is nu dus in Kosovo. Kort na de acties van de rebellerende scholieren kwam president Hollande met een voorstel naar haar toe: zij 'mocht' terugkomen om haar opleiding af te maken, maar zonder haar familie. De standvastige meid weigerde het voorstel en meldde dat zij nergens naar toe gaat zonder haar familie. Meer info: http://www.ravotr.nl/2013/10/18/parijs-scholierenopstand-tegen-deportaties/.

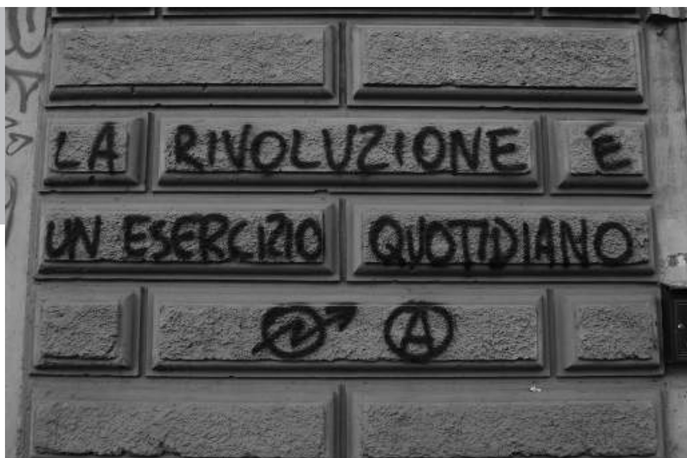
Zuid-Afrika, 30 september 2013

De tegenstander is de zwaar corrupte ANC-regering

Op deze dag overlijdt de jonge vrouw Nqobile Nzuza (zeventien jaar) nadat ze in haar rug is geschoten door de politie van Zuid-Afrika. Ze bevond zich op een massale blokkade die was opgeworpen bij een sloppenwijk in de Zuid-Afrikaanse stad Durban. Nqobile was een supporter van Abahlali baseMjondolo, een grassroots-beweging van sloppenwijkbewoners. Deze beweging probeert met collectieve acties zoals bezettingen, blokkades en demonstraties betere huisvesting en legalisatie van de gekraakte sloppenwijken af te dwingen. De tegenstander is de zwaar corrupte ANC-regering. De allerarmste en dakloze inwoners van Zuid-Afrika die niet willen dansen naar de pijpen van het ANC en bijvoorbeeld actief worden en deelnemen in de acties van Abahlali baseMjondolo worden geconfronteerd met bruut politieoptreden. Doodseskaders, marteling en opsluiting zijn aan de orde van de dag voor de sloppenwijkbewoners en activisten van Abahlali baseMjondolo. Toch weet men zich ondanks alle staatsterreur te verzetten en laat men het hoofd niet zakken; over heel Zuid-Afrika zijn er afdelingen van Abahlali baseMjondolo en worden de acties massaler en massaler.

De autonome vakbonden, grassroots-bewegingen en sociale bewegingen die de oppositie vormen tegen de ANC-regering worden vaak met wreed politiegeweld geconfronteerd. Een bekend voorbeeld is de mijnwerkersstaking van augustus 2012 in Marikana waar 34 stakende mijnwerkers werden doodgeschoten door de politie. De staking was georganiseerd door een vakbond die niet is verbonden met het ANC. De vakbondskoepel van het ANC, COSATU, probeert met alle middelen haar monopolie te behouden. Meer info: http://abahlali.org/.

Italië, 19 oktober 2013

Fuck them!

Op deze zonnige dag is er in Rome een gigagrote demonstratie, uitgeroepen door verschillende sociale bewegingen, onder meer basisvakbonden (kleine, meer horizontale vakbonden die niet zijn verbonden met politieke partijen), migrantengroepen, flexwerkers (de precairen), studenten en de NO TAV-beweging. De dag daarvoor is een redelijk geslaagde stakingsdag geweest van de basisvakbonden. Dit alles tegen de voortdurende bezuinigingen, massaontslagen en het doordrukken van megaprestigeprojecten als de hogesnelheidslijn TAV. Het aantal demonstranten is moeilijk in te schatten, ergens wordt twintigduizend gezegd, andere bronnen hebben het over vijftigduizend. Voor Nederlandse begrippen is zelfs de laagste schatting veel. En belangrijk om te melden: alle grote vakbondskoepels en -federaties deden dus niet mee met deze mobilisatie. Er is in Italië een soort bizar sociaal akkoord gesloten waarmee de traditionele vakbonden hebben beloofd aan de regering dat er niet gestaakt wordt en dat er geen hogere looneisen komen. Maar eigenlijk is het niet bizar, het is iets dat de grote vakbonden eigenlijk al meer dan honderd jaar aan het doen zijn. *Fuck them*!

En dat laatste dachten veel demonstranten dan ook; megablokken van brandweermannen, precairen, migranten, autonomen, anarcho's, bouwvakkers, distributiewerkers, studenten en zorgwerkers nemen de straten over in Rome. Op de Via Venti Settembre waar het ministerie van economische zaken wordt bewaakt door een peloton ME en politiebussen de ingang blokkeren slaat de vlam in de pan. Duizenden mensen proberen de smeris weg te slaan en het ministerie binnen te komen, nagenoeg alle ramen worden ingegooid. Zeer zwaar vuurwerk wordt onder de ME-bussen gegooid. De ME kan niet chargeren omdat de stenenregen onophoudelijk is. Na dertig minuten word de ME ontzet door een grote politiemacht, er zijn die dag over de zesduizend ME'ers ingezet. Vlakbij het treinstation Rimmi heeft de fascistische organisatie Casa Pound haar hoofdgebouw, een gigantisch sociaal centrum dat een zeer belangrijke rol speelt in extreemrechts Rome. Daar staan tweehonderd met helmen en knuppels bewapende nazi's voor de deur. Ze moeten het pand verdedigen mochten de demonstranten het gaan aanvallen. Maar ze zijn al snel overbodig, de smeris neemt deze taak graag over. Er wordt door de demonstranten meerdere malen gepoogd om door te breken, maar helaas lukt het hen niet het fasjopand te bereiken.

Hopelijk de volgende keer wel, en die volgende keer komt er zeker aan. In Italië is de autonome buitenparlementaire beweging meer dan tien jaar na de G8 in Genua uit een diep dal gekrabbeld. Onder andere door de NO TAV-beweging heeft zich een nieuwe dynamische tendens ontwikkeld die er voor zorgt dat mensen steeds meer zelf initiatief nemen en protesten over heel Italië met betrekking tot sociale vraagstukken op de kaart worden gezet.

Afscheid van een oude kameraad

Op 11 november overleed Wim de Lobel op 86-jarige leeftijd. In januari, bij de viering van de tachtigjarige leeftijd van Rudolf de Jong op het IISG, verwachtten wij dat hij nog decennialang de administratie van De Vrije zou draaien, maar het is intussen anders gelopen. Een hersentumor werd hem fataal en hij moest in het levenseinde berusten.

DOOR JAN BERVOETS

Wij kennen Wim als de man op de achtergrond van *De AS*, de serie themanummers met het open forum van verschillende meningen, en dat was ook typisch wat Wim zelf voorstond. Zelf ontwikkelde hij een wereldbeschouwing op grond van een algeheel menselijke eenheid, gebaseerd op Spinoza en Hegel, maar deze aldus gedefinieerde eenheid kan in concreto nooit bereikt worden door de eenheid van een tot collectieve opvatting gedicteerde mening. Vandaar dat hij altijd partij koos voor de rebel. De leuze 'ik ben in opstand, dus wij zijn' van Albert Camus biedt daarvoor de sleutel.

Zijn grote betekenis ligt voor mij eerder, namelijk in de jaren '60. In 1960 had hij de redactie overgenomen van *De Vrije Socialist*, dat in 1891 door Ferdinand Domela Nieuwenhuis was opgericht en na zijn dood in 1919 werd voortgezet door Gerhard Rijnders. Tien jaar na Rijnders' dood was de administratie van het krantje totaal ontredderd. Wim begon een steunactie om de totale ondergang te voorkomen.

De Vrije

In 1960 startte Wim met een flyercampagne onder zijn kameraden om steun voor het blad te krijgen, met name van de Federatie van Vrije Socialisten van Jan Kolthek en Joop de Roos. *De Vrije* onderscheidde zich van de Federatie doordat het zich ontwikkelde tot een discussieforum voor directe revolutie, waarin geprobeerd werd nieuwe mobilisatiemogelijkheden voor opstand te zoeken. In dit kader past Piet Kooijman, tot dan toe de enige Nederlandse revolutionair die een bomaanslag pleegde – en die een alternatieve historisch-materialistische theorie ontwikkelde als antwoord op de 'verburgerlijkte' arbeidersklasse. Maar daarnaast werd door Wim ook een radicaal pacifistische jongerenbeweging geworven, die in het kader van de Ban de Bom-beweging in 1961 een eigen initiatief nam van burgerlijke ongehoorzaamheid. Het was de toen ongehoorde blokkade van een Haags verkeerskruispunt in de nabijheid van het Vredespaleis door een sit-in. Dankzij de propaganda van Wim herkenden deze jongeren, Roel van Duyn en Rob Stolk, zich als anarchist, hetgeen zij op hun eigen manier probeerden uit te dragen.

De Vrije, die Wim dankzij de subsidie van de Federatie op stencils draaiende had weten te houden, kreeg een totaal andere uitstraling dan de oude nummers in dagbladformaat met de zich steeds herhalende belijdenissen in de stijl van Rijnders. En al deelde niemand van de redactie de 'revolutie der klazen' van het happeningscircuit in Amsterdam, het beeld van een culturele opstand die ook de arbeidersklasse wakker zou schudden, dwong toch iedereen rond te kijken en buiten het clichématige kader te komen. De stencilmachines van *De Vrije* drukten niet alleen Nederlandse vertalingen van de grote anarchistische denkers door Eltzbacher, maar ook provopamfletten en provobladen.

Al ging Provo zijn eigen weg, de verkenningstochten naar welke kansen en krachten er zich voor de verwerkelijking van de anarchie in de maatschappij bevonden, dwong tot research, nieuwsgaring en opfrissing van het gedachtegoed. *De Vrije* – die weldra weer een drukker kreeg, zij het in offset – werd een forum van denkende en zoekende rebellen, die allen een eigen standpunt hadden, maar samenwerkten. Zeker gemeenschappelijk was het zoeken naar rebelse culturele expressie. *De Vrije* werd geïllustreerd door collages van Arthur Mendes-George en de via *Freedom* geworven surrealist Arthur Moyse, aan wie zelfs een jaarkalender was gewijd. Binnen dit kader was Wim vooral de man op de achtergrond die de machinerie van *De Vrije* draaiende hield. Rustig, wel met uitgesproken positieve meningen, waaruit bleek dat er plaats was voor ieder initiatief, en als hijzelf een initiatief nam dan was het om mensen met elkaar in kennis te stellen, zodat ze elkaar hun meningen konden uitwisselen en zo konden samen werken. De samenhang der dingen, die hij later zou verwoorden als eenheid, kon alleen op die manier tot stand komen.

Een kennismaking

Zelf belde ik in september 1966 bij Wim aan in de Wilgenstraat, waar ik later nog vaker zou komen, omdat ik voortaan als colporteur van *De Vrije* het huis verliet, een blad dat binnen de Studentenvakbeweging gretig aftrek vond! Zijn voorkamer was volgestouwd met steeds wisselende stapels boeken en tijdschriften, met enkel nog ruimte voor een bureau. Zijn huiskamer was ingericht met oudheden die aan een Griekse of Romeinse tempel deden denken, en daar beraadslaagden we over de acties die we zouden voeren of die we individueel hadden gevoerd.

Omdat wij samen zochten naar wegen voor eigentijdse anarchistische propaganda, probeerden wij een antwoord te zoeken tegen de dominante leninistische tendensen zoals van de dissidente communisten of het maoïsme van de Culturele Revolutie. Zeker wilden wij de vraagstukken van die tijd vertaalbaar maken voor de arbeiders, maar niet zoals het betonnen jargon dat gewoonlijk door het communistische dagblad *De Waarheid* of later door de pas opgerichte KEN (de radicale voorloper van de SP) over de 'arbeidersklasse' werd uitgestort.

Toen een nieuwe golf jongeren in de schaduw van de Kabouterpartij een eigen organisatie vormde binnen de Federatie van Vrije Socialisten, zochten Joop de Roos en Wim de Lobel opnieuw contact met elkaar. Onder de vele denkbeelden, die in *De Vrije* werden gepropageerd, waren er ook opvattingen over klassenstrijd en syndicalisme, iets wat onder Rijnders ondenkbaar was, maar voor mij als activist van de Studentenvakbeweging vanzelfsprekend.

Er kwamen gezamenlijke bijeenkomsten! Zoals de definitief landelijk geworden Pinksterlanddag van 1970, waarin de Federatie, het Noordelijk Gewest, *De Vrije* en de Kritiese Universiteiten van Amsterdam en Nijmegen – de oude strijdbare arbeidersklasse samen met de *Revoluzzers* uit de studentenstand – voor het eerst probeerden samen te komen.

Vanuit het kleinste gemene veelvoud

In 1971, kort na de daarop volgende Pinksterlanddagen, werd in hetzelfde Appelscha De Vrije-groep in de Federatie opgenomen, en werd Wim met Hans Ramaer mederedacteur van *De Vrije Socialist*. Theoretisch leek er nu een doel te zijn bereikt. Maar in de praktijk was Wim in een omgeving terechtgekomen waarin hij zich niet thuis voelde. Een jaar later zocht en vond hij een andere weg. Dat werd dus *De AS*. Het was geen afwijzing maar een manier van leven, een individualisme dat overal werd gerespecteerd. Het was een praktische scheiding, geen controverse. Tot zoiets als een tegenstelling tussen 'sociaal-' en 'individueel-anarchisme' is het nooit gekomen – niet alleen omdat de eigen visie van de Federatie zelf nog zoekende was naar theoretische bases en daarmee tot klaarheid moest komen. De formule van *De AS* voorzag in een leemte binnen de gehele anarchistische beweging. Zij maakt onverbrekelijk deel uit van het mechanisme dat tot de 'organisatie van de anarchie' hoort, als – kritische – aanvulling op het sociaal-anarchisme, waarmee een federatie zich gewoonlijk bezig houdt. Dat hebben kameraden proberen te bevestigen door de uitreiking van de Ferdinand Domela Nieuwenhuispenning aan hem en Hans Ramaer op 17 november.

Want Wim de Lobel *is* een man van betekenis. Hij heeft de zwarte fakkel van de anarchie in handen gekregen en het vuur weten te verspreiden. *De AS* bevat van dit vuur de sporen, maar laat ook de herinnering van anderen die hem hebben gekend die sporen blijvend houden. Het is jammer dat ik afscheid van hem heb moeten nemen.

Te vaak wordt genegeerd dat de arbeidsmarkt onmenselijk geworden is

Longo maï

Onze economie leeft van relaties

In het Longo maï-netwerk wordt anders gewerkt en anders over geld gedacht dan elders in de samenleving. In onderstaand interview dat begin 2013 in de Longo maï-nieuwsbrief is verschenen vertelt Hannes Reiser, die Longo maï mede heeft opgericht, hoe deze vorm van gemeenschappelijke economie functioneert en welke verbindingen er liggen met de rest van de maatschappij.

DOOR KATHARINA MORAWIETZ

Is Longo maï een alternatief voor de op winst en groei georiënteerde maatschappij?
In de loop der jaren zijn er interessante initiatieven in Longo maï ontstaan. De mensen die naar ons toe komen, zoeken naar andere leefvormen. Bij ons hebben arbeid en goederen geen vastgelegde waarde of prijs. We kunnen zelfs niet praten over een gelijkwaardige uitwisseling. Iedereen geeft wat hij of zij kan en neemt wat hij of zij nodig heeft. Dat lijkt een beetje op de prekapitalistische economie op basis van betrekkingen en niet op basis van de waarde van de producten. Sinds de negentiende eeuw denken veel utopisten na over de omgang met de technische 'vooruitgang' en de ontworteling van de mensen. Maar er bestaan weinig praktische voorbeelden die zo lang standhouden als Longo maï. Wij vinden het belangrijk in deze tijd andere ideeën in praktijk te brengen, want de wereldeconomie staat er niet goed voor. De financiële crisis van 2008 is nog lang niet voorbij. Te vaak wordt genegeerd dat de arbeidsmarkt onmenselijk geworden is, dat de strijd om grondstoffen mensen de hongerdood in jaagt en oorlog veroorzaakt, dat water, grond en lucht verder worden vervuild en dat de biologische diversiteit in groot gevaar is.

In deze maatschappij kan nauwelijks nog iemand omgaan met begrippen als gemeenschappelijke gronden of gemeenschappelijk gebruik van infrastructuur. In Longo maï is alles waarvan we leven gemeenschappelijk bezit, de grond, de huizen, de auto's, machines, gereedschappen… En we hoeden de met uitsterven bedreigde kennis over het samenleven in een groep, leren er elke dag weer dingen bij en proberen dat aan andere mensen door te geven. Dat is enorm belangrijk voor een eventuele postkapitalistische maatschappij.

De basis voor alle coöperaties is voor een groot deel zelfvoorzienend te zijn

Welke economische prioriteiten bestaan in Longo maï?
De basis voor alle coöperaties is voor een groot deel zelfvoorzienend te zijn. Ze richt zich naar de behoefte van de groep en geeft de groep een stuk onafhankelijkheid. In die zin volgen we niet de logica van de markteconomie, waar een mens als arbeidskracht afhankelijk is van een loon en zonder arbeidsplaats buiten de maatschappij komt te staan. Zelfvoorziening betekent trouwens wel een hoop werk en is vaak niet zo romantisch als veel mensen denken. Maar we merken dat degenen die de laatste jaren nieuw in Longo maï zijn gekomen, zich enthousiast werpen op de zelfvoorzienendheid in de coöperaties en er veel energie insteken. Onze collectieve economie biedt het voordeel dat we naar behoefte met veel of met weinig mensen bezig zijn in de tuin, in de spinnerij of bij het houthakken. De ene helpt de andere en aan het eind komt alles in dezelfde pot.

Het overschot van de landbouwproductie en de producten die door handwerk ontstaan, worden direct afgezet. Een belangrijk punt daarbij is de wil het productieproces en de producten van A tot Z te volgen en de tussenhandel uit te schakelen. Daarin zit veel potentie, zoals bij de wol. In bijna alle boerderijen houden we schapen, we scheren ze en verwerken de wol tot truien, dekens, sokken. Zo hoeven we de grondstof niet voor een spotprijs van de hand te doen, maar kunnen we het eindproduct voor een goede prijs verkopen.

Longo maï
dat het lang mag duren

Het netwerk van coöperatieven Longo maï vierde dit jaar zijn veertigste verjaardag. Al die tijd wordt gewerkt aan een alternatief voor de huidige samenleving en het huidige problematische financiële systeem.

In december 1972 vond in Bazel een bijeenkomst plaats van jongeren uit diverse Europese landen. Ze besloten gemeenschappen te vormen in economisch en sociaal benadeelde berg- en randgebieden in Europa. Ze eisten van hun regeringen de beschikking over enkele vierkante kilometers land, om coöperaties te realiseren op basis van zelfbestuur, gemeenschappelijk leven en solidair werken. Omdat geen enkele regering inging op hun oproep, trokken de pioniers er in het voorjaar van 1973 zelf op uit om land te zoeken. Op een verlaten heuvel in de Provence richtten ze de eerste coöperatie op met de naam 'Longo maï', een oude Provençaalse groet die 'lang leven' of 'dat het lang mag duren' betekent.

Nu, veertig jaar later, bestaan er tien levensgemeenschappen in vier EU-landen, in de Oekraïne en in Costa Rica. De talrijke jongeren die om hulp en advies vragen, bewijzen dat het idee van Longo maï ook in deze tijd nog steeds toepasselijk is. Honderdduizenden jongeren vinden in Europa geen werk en hebben geen doel voor ogen. Vier decennia en enkele economische crises later zien velen dat de zoektocht naar alternatieve economische modellen van levensbelang is. De vraag naar de basis van onze voedselvoorziening is een breed bediscussieerd politiek thema geworden. Met het oog op de verspilling van onze grondstoffen en de milieuvervuiling denken veel mensen er over na hoe een wereld er uit zou kunnen zien zonder economische groei als drijvende kracht.

Meer over Longo maï is te vinden op de website http://www.prolongomai.ch

Op onze coöperaties scheppen we structuren die andere producenten ook kunnen gebruiken. Zo verwerken meerdere tuinders hun groente en fruit in de inmaakkeuken op de Mas de Granier, een coöperatie in de buurt van Arles in Frankrijk. Ook de nieuwe slachtruimte op Hof Ulenkrug, in de Duitse deelstaat Mecklenburg-Vorpommern, staat open voor andere boeren uit de streek.

Waar komen de inkomsten vandaan en lukt het in Longo maï de verantwoording samen te dragen voor het beheer van het budget voor tien coöperaties en ongeveer tweehonderd mensen?
De coöperaties hebben drie inkomstenbronnen: de verkoop van producten, subsidies en giften. De giften worden gegeven vanwege de politieke activiteiten, de opvang van jongeren, de landbouw in randgebieden en de opbouw van lokale infrastructuur. De giften worden hoofdzakelijk in Zwitserland bijeengebracht, maar ook in Nederland en Duitsland. Longo maï is zo opgebouwd dat alle betrokkenen altijd kunnen meepraten. In elke coöperatie wordt er, afgezien van de gewone wekelijkse afspraken voor de uitgaven, een jaarlijkse planning gemaakt door de bewoners. Twee keer per jaar vindt er een intercoöperatieve bijeenkomst plaats waar mensen uit alle coöperaties aan deelnemen. Hier wordt gesproken over alle grote investeringen, over de eventuele moeilijkheden in een coöperatie, over de steun aan andere groepen die een eigen project willen opzetten, over politieke acties… En hier worden ook beslissingen genomen die, zolang iedereen het daarmee eens is, ook voor iedereen gelden.

De economische structuur is voor iedereen een open boek. Iedereen kan zien wat de ander uitgeeft, er bestaat dus een soort sociale controle net als in een gezin. Men spreekt en ziet elkaar elke dag. Daarbij komt nog dat dankzij de gemeenschappelijke infrastructuur en het samenleven de financiële behoeften van de mensen in Longo maï gering zijn. Zoiets als dwangmatig winkelen zien we bijvoorbeeld ook niet zo vaak.

Deze manier van functioneren neemt veel tijd in beslag…
Natuurlijk. Zelfbestuur is gebaseerd op uitwisseling en communicatie. In onze maatschappij nemen de ambtenaren en de banken deze rol over. Vergelijk je het percentage mensen dat in de productie werkt met dat in de tertiaire sector, dan is de laatste gigantisch. Kijk toch eens naar al die kantoren in de stad. Wij zitten 's avonds rond de tafel en praten, daar ontstaan de beste ideeën en dat ook nog in een gezellige sfeer.

Staat deze organisatievorm en werkwijze ergens opgeschreven?
Nee, het is in de loop der jaren gewoon zo gegroeid en nergens schriftelijk vastgelegd. Het is een mondelinge overeenkomst die ook nog door kan groeien. Ik denk dat onze mondelinge cultuur zelfs een van de redenen is dat Longo maï nog bestaat. Longo maï heeft een overzichtelijke grootte, we kennen elkaar en iedereen is actief verbonden met een groep mensen in een coöperatie. Daaruit resulteert een zeker grondvertrouwen.

Ik denk dat onze mondelinge cultuur zelfs een van de redenen is dat Longo maï nog bestaat

Welke rol spelen de giften in het economische systeem van Longo maï?
Ze stellen ons in staat veel projecten te realiseren die anders niet mogelijk zouden zijn. De inkomsten uit landbouw en handwerk zijn hiervoor te laag. Ik vind het belangrijk steun te zoeken voor onze projecten die een alternatief bieden voor de bestaande op uitbuiting van mens en natuur gebaseerde groei-economie.

Kan Longo maï zonder giften bestaan?
Natuurlijk kunnen de coöperaties zonder giften overleven. De consequentie daarvan is, dat we ons op onszelf zouden moeten concentreren, geen nieuwe mensen meer opnemen en de activiteiten van iedereen naar economische maatstaven moeten meten. Maar we willen geen commune zijn die 'af' is, waar men zo voor zichzelf leeft. Longo maï is een beweging, we werken aan maatschappelijke verandering, we doen dingen die tegen de huidige stroom ingaan, we zijn solidair met mensen die zonder middelen aan de rand van de maatschappij staan en toch actief naar alternatieven blijven zoeken. De giften helpen ons in beweging te blijven.

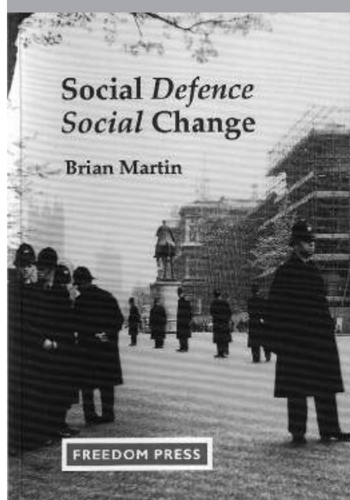
Overigens horen de mensen die ons steunen tot het geheel van ons project en staan daar in mijn ogen niet buiten. Ze komen met ideeën naar Longo maï en wij verspreiden praktische ideeën in de maatschappij. We werken aan de levensvatbaarheid van randgebieden waar anders alleen het toerisme zou zegevieren. We ontwikkelen zinvolle arbeidsvormen voor jonge mensen die geen plaats in deze maatschappij vinden. De giften stellen ons ook in staat politiek actief te zijn. Een voorbeeld: als een akker met genetisch gemodificeerde maïs dreigt onze verschillende maissoorten te besmetten, zijn we in staat het af te maaien. Maar we doen dat niet in het geheim. We thematiseren het probleem, mobiliseren vrienden en onbekenden, lichten de pers in. Daarna collecteren we voor het proces, dat we natuurlijk liever willen winnen dan verliezen. We kunnen acties voeren die de mensen aanspreken en we integreren. In dit opzicht is Longo maï een groot kunstwerk dat uit talrijke politieke meningen en actie-ideeën bestaat.

In Longo maï krijgt niemand een loon, de inkomsten gaan in een pot. Wat motiveert de mensen hier te werken?
We hebben nooit loon betaald aan mensen die in Longo maï leven, ook niet als beloning of stimulans voor een bijzondere inzet. Loonarbeid is eigenlijk een moderne uitvinding. Vroeger bestond alleen voor enkele beroepstakken deze manier van beloning, bijvoorbeeld voor de soldaten. Nu wordt vrijwel overal werkkracht met loon vergoed. Veel mensen doen werk dat niets met hun eigenlijke leven te maken heeft en het maakt ook niet uit of zij het doen of een ander. Van deze anonimisering van het werk zijn wij een bewuste tegenpool. Het resultaat van het werk verdwijnt niet ergens in de maatschappij. Bij ons kun je een koolplant poten, oppassen dat ze goed groeit, oogsten en er dan iets lekkers mee koken zodat de mensen met wie je samenleeft ervan kunnen genieten. Dat is het tegendeel van vervreemde arbeid. Sinds veertig jaar zien we dat de mensen in Longo maï hun bezigheden zelf kiezen, daarin ideeën ontwikkelen en er veel energie in steken. De zekerheid van het economische bestaan die iedereen heeft, staat onafhankelijk van de geleverde prestaties. Maar iedereen ziet in dat we die levensbasis zelf moeten scheppen en dat iedereen daar zijn bijdrage aan moet leveren, op welke manier dan ook en met welke kracht dan ook. Het werk is in een groep trouwens vaak leuk en afwisselend. En we willen toch de wereld veranderen en aan alternatieven werken. Daarvoor is geen moeite te veel.

Vertaling en bewerking Ieke en Flip

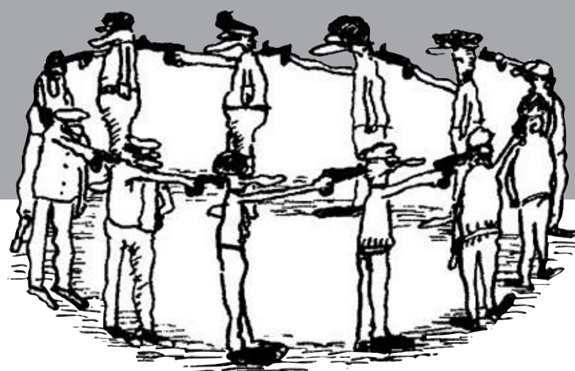
Sociale verdediging – sociale verandering

In een vorig nummer van Buiten de Orde *refereerde ik aan Brian Martin. Hieronder laat ik hem zelf aan het woord. In de eerste plaats om aan te tonen dat de geweldsdiscussie en de manier waarop die (niet) gevoerd wordt veel fundamenteler vragen en een elkaar ontmoeten onmogelijk maakt.*
Als anarchisten zijn we het allemaal over eens dat de strijd geen zaak is van een kleine elite, een voorhoede. Dat een breed gedragen beweging nodig is om tot verandering te komen. 'Een sociale verhouding kun je niet opblazen' zei Tom Wetzel al met velen voor hem. [1]
Een deel van de vredesbeweging keert zich tot de gevestigde orde in de hoop dat deze op één of andere manier vreedzaamheid zou organiseren of afdwingen. Een ander deel zoekt andere oplossingen, die heel vaak dicht bij het anarchisme komen te liggen.
Brian Martin is zo iemand, die uit een radicale betrokkenheid met de vredesbeweging dicht bij een open anarchisme komt. Als elites van boven- of van onderaf niet wenselijk of efficiënt zijn, hoe doen we dat dan wel: zo'n brede beweging bouwen waarin de gebruikte methodes en organisatievormen de gewenste toekomstige samenleving voorafspiegelen?
Verder zijn we het er allemaal wel over eens dat geweld moreel en principieel onwenselijk is, hoe we dat ook definiëren en ongeacht of we al dan niet alsnog besluiten om het te gebruiken.

DOOR BRIAN MARTIN

Uit 'Social Defence, Social Change' [2]

Guarding the guardians

Definitie

Sociale defensie is het geweldloze verzet dat een gemeenschap biedt tegen agressie, als alternatief voor militaire verdediging. Het is gebaseerd op wijdverbreid protest, overtuiging, niet-medewerking en interventie die zich tegen militaire agressie of politieke repressie te weer stelt. Het gebruikt methoden als boycot, burgerlijke ongehoorzaamheid, stakingen, demonstraties en het opzetten van alternatieve instellingen.

Iets definiëren is een politieke handeling en het loont de moeite naar deze definitie van sociale defensie te kijken. Ze stelt dat het verzet vanuit de gemeenschap komt. Niet van de natie, want die is meestal het kader voor militaire verdediging. In mijn optiek zou de nadruk moeten liggen op de gemeenschappen die zichzelf en elkaar verdedigen. Soms zullen die gemeenschappen naties zijn, maar vaak ook niet.

Sommige activisten willen de sociale defensie liever definiëren als 'geweldloos verzet van gemeenschappen tegen agressie of onderdrukking', daarmee bedoelen zij bijvoorbeeld de verdediging tegen militaire agressie, tegen het door regeringen onderdrukken van lokale gemeenschappen en tegen geweld van mannen tegen vrouwen. Sociale verdediging zou in deze visie moeten worden gezien als geweldloze verdediging van de vitale elementen van de samenleving – inclusief mensenrechten, lokale autonomie en samenwerking – tegen alle onderdrukkende krachten.

Sociale verdediging zou in deze visie moeten worden gezien als geweldloze verdediging van de vitale elementen van de samenleving

Ik herken me in de gevoelens die achter deze bredere oriëntatie schuilgaan. Ik denk echter tegelijkertijd dat het beter is sociale defensie te definiëren als een alternatief voor militaire defensie en pas daarna de verbanden te leggen met andere vormen van strijd tegen onderdrukking. (…)

Jaren geleden werd sociale defensie soms 'passief verzet' genoemd. Die term geeft de misleidende indruk dat geweldloosheid passief zou zijn. De kern van sociale defensie is echter geweldloze *actie* en dat betekent bijvoorbeeld stakingen, verbroedering en het opzetten van alternatieve instituten. Er kunnen ook offensieve maatregelen worden genomen, zoals communicatie om de internationale en nationale steun voor de agressie te ondermijnen. Sociale verdediging betekent *niet* dat je er gewoon bij gaat zitten en accepteert wat de agressor je oplegt.

Sociale defensie en de belangrijkste alternatieve termen ervoor houden het woord 'verdediging' in. Ironisch genoeg geeft dit een te eng beeld van waar het allemaal over zou kunnen gaan. Het probleem zit in het eufemisme 'militaire defensie'. Militaire machten zijn bedoeld voor oorlog. Ministeries van oorlog veranderden hun naam in ministeries van defensie om het taalkundige verband met moord en vernietiging te vermijden. 'Verdediging' of 'defensie' klinkt veel vriendelijker dan 'oorlog', 'de militairen' of zelfs 'het leger'.

Sociale verdediging betekent *niet* dat je er gewoon bij gaat zitten en accepteert wat de agressor je oplegt

Geweldloosheid heeft het omgekeerde probleem: het klinkt veel mensen in de oren als zwak. Sociale verdediging klinkt puur defensief. Dat is de reden waarom het soms nuttig is om over een sociaal offensief te spreken.

Problemen met militaire verdediging: (...)

Verminderde democratie: De militaire machten zijn gebaseerd op hiërarchie en gehoorzaamheid. Ze trainen mensen om op bevel te doden. Dat is onverenigbaar met gelijkwaardigheid, dingen ter discussie stellen, wederzijds respect en dialoog die helpen bij het bevorderen van een democratische samenleving. De invloed van militaire systemen verhindert of verijdelt vaak een grotere participatie in de rest van de samenleving.
(...)

Methodes die bij sociale defensie gebruikt worden:

Gene Sharp, bekend onderzoeker van geweldloze actie identificeerde 198 verschillende types van geweldloze actie en heeft van elk daarvan voorbeelden gegeven. Sharp verdeelt de methodes van geweldloze actie in drie categorieën: symbolische actie, niet-medewerking en non- interventie & alternatieve instituten.

Symbolische acties:

- formele aankondigingen (speeches, brieven, petities);
- slogans, pamfletten, spandoeken;
- betogingen, protestmarsen, wakes, piketten;
- het dragen van symbolen van verzet (zoals de paperclips die Noren droegen tijdens de Nazi-bezetting);
- bijeenkomsten, *teach-ins*.

Niet-samenwerking:

- sociale boycots, blijf-thuis;
- boycots door consumenten, producenten, handelaars; embargo's;
- stakingen, banvloek, stiptheidsacties, ziekteverzuim;
- weigering belastingen of schulden te betalen, terugtrekken van bankrekeningen;
- het boycotten van overheidsinstellingen;
- ongehoorzaamheid, uitvluchten en vertragingen;
- voorgewende onbekwaamheid ('misverstanden', 'vergissingen').

Interventie & alternatieve instituten:

- vasten (hongerstaking, dorststaking);
- sit-ins, niet-geweldadige obstructie en bezetting;
- vernietigen van informatie en archieven;
- uitbouwen van parallelle organisaties voor politiek, media, transport, sociale zekerheid, gezondheidszorg en vorming.

(...)

Hoe het idee van sociale defensie ontwikkeld werd:

Het idee van geweldloos verzet tegen agressie kan teruggevoerd worden tot een aantal schrijvers waaronder Henry David Thoreau, Leo Tolstoy, Elihu Burritt (een Christen-pacifist), William James en Bertrand Russell. De campagnes die door Gandhi geleid werden in Zuid-Afrika en India waren belangrijk voor de ontwikkeling van het idee van een geweldloos alternatief voor oorlog. Gandhi zelf begon rond 1930 de verdediging door geweldloos verzet te propageren. Een aantal schrijvers werden door Gandhi geïnspireerd en ontwikkelden zijn ideeën. In de jaren '30 waren voorstanders van een geweldloos vervangingsmiddel voor oorlog onder meer Richard Gregg, Bart de Ligt, Kennth Boulding, Jessie Wallace Hughan en Krishnalal Shridharani.
(...)

Revolutionaire sociale verdediging:

Een revolutie kan worden gedefinieerd als een snelle grondige transformatie van sociale sleutelstructuren in een samenleving, zoals de staat en klassenstructuren, en dat verbonden aan een massale revolte van onderop. Een militaire staatsgreep is geen revolutie omdat de kanalen waarlangs de politieke en economische macht worden uitgeoefend onveranderd blijven. Aan de andere kant veranderden de onder meer Franse, Russische, Chinese en Iraanse revoluties zowel het hele kader van de economische relaties als het politieke leiderschap.

Het begrip 'revolutionaire sociale defensie' heeft twee aspecten. Ze refereert naar het gebruik van sociale defensie in een potentieel revolutionaire situatie, bijvoorbeeld om een belangrijke verandering in de sociale verhoudingen te verdedigen. Ze refereert ook naar de intrinsiek revolutionaire trekken die sociale defensie zelf heeft: een vervanging van het militair complex door geweldloze actie van het volk betekent dat de staat niet langer kan bouwen op een monopolie op het gebruik van 'legitiem' geweld. Daardoor wordt het overleven van de staat bedreigd en van de sociale instituten die door haar beschermd worden, zoals privaatbezit en het privilege van de bureaucratie. De introductie van sociale defensie is niet onmogelijk zonder een aanval op en de vervanging van de belangrijkste instituten die op dit ogenblik uiteindelijk worden beschermd door geweld niet onmogelijk, maar je kunt het zeker wél als doelstelling kiezen.
(...)

Belangrijkst zijn de bewegingen die een uitdaging of alternatief vormen voor militaire en overheidsmacht, in het bijzonder de bewegingen voor verschillende vormen van participerende democratie en arbeiderscontrole

Enkele implicaties:

1 De sleutel tot sociale defensie zou best wel eens haar banden kunnen zijn met die sociale bewegingen die het potentieel hebben de revolutionaire verandering in de sociale structuren te bevorderen. Belangrijkst zijn de bewegingen die een uitdaging of alternatief vormen voor militaire en overheidsmacht, in het bijzonder de bewegingen voor verschillende vormen van participerende democratie en arbeiderscontrole. Die categorie omvat anarchistische groepen, de sarvodaya-beweging en delen van de feministische-, vredes- en milieubewegingen, en de groene beweging in het algemeen. Geen van deze groepen lijkt heden ten dage het potentieel te hebben die verandering op korte termijn tot stand te kunnen brengen, maar schijn kan bedriegen. De gebeurtenissen in Oost-Europa in 1989 laten zien dat er mogelijkheden zijn. [3]
(...)
Misschien is de eerste stap simpelweg de basis te leggen voor de snelle uitbreiding van geweldloze actie. Als er zich een goede gelegenheid voordoet kan het sociale leerproces extreem snel

gaan. Dit kan ondersteund worden als zelfs een klein aantal toegewijde individuen informatieplannen hebben voorbereid, de organisatorische methoden en beslissingsmodellen hebben uitgetest en communicatiekanalen hebben georganiseerd.

2 In sommige omstandigheden kan het overleven van sociale defensie afhangen van de bekwaamheid en bereidheid in sociaal offensief te gaan en gebruik van geweldloze technieken in te zetten tegen de potentieel agressieve regimes. Dit veronderstelt een ietwat andere oriëntatie dan het gebruikelijke concept van sociale defensie die erop gericht is je eigen samenleving voor te bereiden op de verdediging tegen aanvallen van buitenaf.
(...)
Het sociale offensief is qua vorm niet zo verschillend van veel activiteiten die dagelijkse routine zijn. Telefoonberichten, radio-uitzendingen, bezoekers, diplomatieke betrekkingen en commerciële transacties zijn allemaal normale manieren voor interactie tussen landen en tussen groepen en individuen binnen die landen. Het sociale offensief geeft er gewoon een andere inhoud aan. Net als alle andere interactie is sociaal offensief niet immuun voor misbruik, wat het duidelijkst te zien is in de vorm van cultureel imperialisme. Niettemin is het gebaseerd op actie waarbij geweldloze methoden worden gebruikt, wat toch heel anders is dan bij een militair offensief.

3 De introductie van het sociale offensief kan gepaard gaan met het extensief direct ontwapenen door actie van de bevolking. Dit betekent het onklaar maken van alles wat er aan geweren en tanks in omloop is, tot intercontinentale ballistische raketten toe. Er is niet veel kennis om kogels vereist om uit een geweer te halen of computers onklaar te maken maar in sommige gevallen zijn voor directe ontwapening kennis en voorzichtigheid geboden.

4 Propaganda voor sociale defensie mag niet het voorrecht zijn van één bepaalde groep of stroming. Hoewel ik hier een scenario heb voorgesteld voor de revolutionaire toepassing van sociale defensie is dat niet de enige of onvermijdelijk de meest plausibele manier waarop sociale defensie zal worden toegepast.
(...)

Naar een politiek verzetssysteem: (...)

Je kunt gewoon te proberen sociale defensie in de bestaande politieke systemen te integreren. Maar een parallelle inspanning is beter, want dan kun je alternatieve politieke structuren verkennen, die kunnen dienen om de sociale defensie sterker te maken en die ook op zichzelf wenselijk zijn. Hiërarchische systemen dragen het risico in zich dat zij door interne of externe agressors worden overgenomen. Niet-hiërarchische systemen zijn beter. Kleinere eenheden, gefedereerde systemen met afvaardiging, consensus en 'demarchie' [4] hebben elk hun voor- en nadelen. Maar ze zijn het allemaal waard om verder te worden verkend. Een niet-hiërarchisch systeem is geen voorwaarde voor sociale defensie. Als dat zo was zou sociale defensie inderdaad een verre droom zijn. Anderzijds is het evenmin zo dat sociale defensie een voorwaarde is voor een niet-hiërarchisch systeem. Het is veeleer zo dat het zinvol is tegelijk in de richting van de twee alternatieven te werken.

Campagnes voor niet-hiërarchische politieke alternatieven kunnen een niet-gewelddadige defensiepolitiek voeren, en campagnes voor sociale defensie kunnen methodes voor participerend beslissingsmethoden gebruiken. Tot dusver zijn alle werkzaamheden op deze beide terreinen genoeg kleinschalig om nog met consensus in kleine groep te werken. De uitdaging is alternatieven te ontwikkelen om in staat te zijn met massale participatie om te gaan. Als sociale defensie ooit een massabeweging en een praktische realiteit wordt, moet het een beslissingsmethode insluiten die daarmee in overeenstemming is: een participerende methode. Anders wordt ze naar alle waarschijnlijkheid ondermijnd door dezelfde krachten die ze wilde overwinnen.

Het is eerder zo dat het specificeren van de onderdelen van zo'n radicaal veranderde economie ons een manier van denken biedt over de richtingen waarin onze initiatieven nu kunnen gaan

Naar een weerbaar economisch systeem: Egalitaire economie:

Laat ons beginnen met de algemene kenmerken van een economisch systeem dat effectief ons streven naar sociale defensie zou ondersteunen. Het is waardevol hier na te denken over radicale veranderingen in het huidige systeem. Maar het doel is niet een utopia te ontwerpen dat een voorwaarde wordt voor sociale defensie. Het is eerder zo dat het specificeren van de onderdelen van zo'n radicaal veranderde economie ons een manier van denken biedt over de richtingen waarin onze initiatieven nu kunnen gaan. Hier zijn een aantal van die onderdelen:

- Lokale voorziening van goederen en diensten maakt het moeilijker voor welke groep dan ook om centrale controle uit te oefenen via de economie;
- Lage afhankelijkheid van hooggespecialiseerde arbeid. Dat maakt het moeilijker voor welke groep dan ook om centrale controle uit te oefenen via dwang of afhankelijkheid van een kleine groep geschoolde arbeiders;
- Samenwerking. Mensen zouden kennis, vaardigheden, arbeid en goederen moeten delen om het economisch welzijn te maximaliseren. Met een coöperatieve economie wordt het veel moeilijker voor welke groep dan ook om te 'verdelen en heersen';

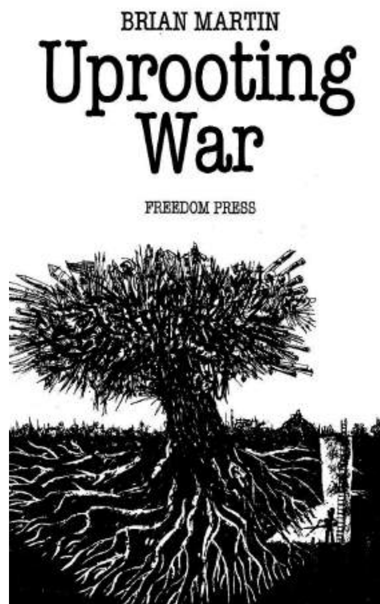
- Collectieve voorzieningen. Dit betekent dat goederen en diensten geleverd worden aan groepen zodat iedereen er kan van genieten, dus niet dat er geleverd wordt aan individuen die ervoor betalen naargelang ze vermogend zijn. Openbare bibliotheken, wegen en publieke parken zijn voorbeelden van collectieve voorzieningen. Dit systeem zou grotendeels kunnen worden uitgebreid naar gebieden als telecommunicatie, woningbouw en landbouw, zelfs voedsel. Collectieve voorzieningen verminderen de kansen om verdeeld en beheerst te worden, maar dan moet de controle over de voorzieningen lokaal liggen en gedecentraliseerd zijn;
- Gelijkwaardige benadering. Het distributieprincipe zou moeten zijn 'ieder naar vermogen, ieder naar behoefte'. Bekwaamheid, privilege of macht zouden geen basis mogen zijn om grotere materiële welvaart op te eisen. De motivatie om aan het economisch systeem deel te nemen zou de voldoening en de solidariteit moeten zijn en niet de noodzaak tot overleven of status. In zo'n egalitaire economie is de kans veel groter dat mensen tegen bedreigingen tot samenwerking komen.

Als slot van deze lijst van onderwerpen die zo in tegenspraak zijn met de conventionele kapitalistische economie is het nodig op te merken dat de aanwezigheid van een staat in dit alternatief systeem een groot risico inhoudt. (…)

Nawoord

Vooral de aandacht voor de praktijk van sociale verandering maakt deze tekst interessant. Ook de openheid en de lage drempel lijken mij een mooie les voor de anarchistische beweging. Anderzijds is het ook zo dat er inhoudelijk nog een stevige discussie moet worden gevoerd rond de haalbaarheid van een 'geweldloze' strategie. Veel anarchisten geloven hier niet in: uit gemakzucht – kleine groepjes maken harde actie nodig en elke poging brede lagen van de bevolking te bereiken zijn overbodig of zelfs gevaarlijk – of omwille van de romantiek of met de 'krachten van de reactie' als argument; maar ook met argumenten die meer hout snijden.

Anderzijds zijn het anarchisten die als grondleggers worden genoemd van de theorie. En wie over het geweldloze aspect valt nodig ik uit om het woordje gewoon te schrappen en te zien of de tekst dan wél overeind blijft in hun ogen.

De Zapatistas en de Koerdische strijd (na haar fundamentele koerswijziging sinds enige jaren) geven ons bruikbare en zinvolle voorbeelden van strijd die de 'tegenstellingen' op een vruchtbare manier lijken te hebben overstegen en de fundamentalistische visies op tactiek hebben omgezet in aanvullingen.

Wat er ook van zij lijkt me het concept 'sociale defensie' in een perspectief van sociale verandering het fundament van een anarchistisch project: de 'revolutie' die anarchisten voor zich zien is ten allen tijde een 'sociale revolutie' (dit in tegenstelling tot de 'politieke revolutie, die beter gedefinieerd kan worden als 'staatsgreep', dit op zijn beurt in tegenstelling tot 'militaire staatsgreep'). Het gaat er immers om het sociaal weefsel in die mate te herstellen dat het weerbaar wordt tegen 'agressie'. De discussie over het al dan niet gebruiken van geweld is in die zin irrelevant: we kunnen het erover eens zijn dat minder geweld altijd beter is. Zoals Gandhi al zei: 'Als ik moet kiezen dus geweld of geen geweld kies ik geen geweld; als ik moet kiezen tussen geweld of inefficiëntie, kies ik geweld. De organisatiedoelstellingen en -methodes die de basis van de beweging uitmaken blijven identiek.

Vertaling, inleiding, nawoord en bewerking door PP

Noten:

1 http://www.anarchyisorder.org/CD4/Lay-outed%20texts/PDF-versions/
2 Brian Martin is Professor of Social Sciences aan de University of Wollongong in Australië. Hij was er onder meer actief in de vredesbeweging, in groepen als de Canberra Peacemakers, waarmee hij concrete stappen ondernam om de werknemers van een openbare nieuwsomroep zo te organiseren dat ze in geval van nood (een staatsgreep bijvoorbeeld) de omroep zouden kunnen overnemen. Zijn email: bmartin@uow.edu.au. Het boek is te downloaden via http://www.bmartin.cc/pubs/93sdsc/. Ook op http://www.anarchyisorder.org/CD4/Lay-outed%20texts/PDF-versions/ zijn een aantal teksten van Brian Martin te vinden. Een recensie van het boek vind je onder meer op http://peacenews.info/node/5199/brian-martin-nonviolence-versus-capitalism. Martin geeft een concreet overzicht van mogelijke tactieken, gaande van (tele)communicatie, wetenschap en technologie, voedsel, energie, onderdak, transport, gezondheid, etc. Hierboven is slechts een klein deel van het boek opgenomen: pakweg zes van de 152 pagina's.
3 Dat er mogelijkheden zijn toont ook de groep OTPOR, de Oranjerevolutie en het feit dat Gene Sharp populaire lectuur was en is onder de opstandelingen van de Arabische Lente. Pleinbezettingen en dergelijke passen perfect in het plaatje van de sociale defensie. Dat dergelijke groepen al dan niet gemanipuleerd kunnen worden door inlichtingendiensten is waar, maar mag geen argument zijn om het kind met het badwater weg te gooien. RAF, CCC en andere gewelddadige groepen werden en worden dat ook, vaak met desastreuze gevolgen voor de beweging waarachter deze groepen zich verbergen.
4 Besluitvorming waarbij door toeval aangeduide mensen beslissingen nemen voor het collectief.

Wat er ook van zij lijkt me het concept 'sociale defensie' in een perspectief van sociale verandering het fundament van een anarchistisch project

Meer lezen in het Nederlands:

Bijvoorbeeld *Sociale verdediging als logisch alternatief* van Johan Niezing (EPO en Van Gorcum, 1987), hoewel deze auteur meer tegen de stroming van Gene Sharp aanleunt dan die van Brian Martin. Verder *De wapens neder* 1 & 2 (De Haktol, 1985) met hoofdstukken als 'Een strategie voor geweldloze maatschappijverandering', 'Geweldloosheid als strategie voor maatschappijverandering', 'Propaganda voor de pacifistische volksverdediging' en 'Pacifistische volksverdediging'. De anarchistische beweging en haar theorie komen expliciet en uitgebreid aan bod. Verder was er in het verleden een werkgroep Sociale verdediging binnen het Forum voor Vredesactie in België. Raadpleeg gerust hun bibliotheek. Daarnaast kunnen we niet nalaten ook te verwijzen naar Bart de Ligt. Bijvoorbeeld zijn briefwisseling met Gandhi (Anarchistische Uitgaven Amsterdam, 1983).

Voorlopig programma 2.Dh5 Den Haag 31 jan - 2 feb 2014

We willen onderzoeken wat radicale bewegingen in het verleden voor oplossingen bedacht hebben, en in hoeverre we daar nu nog wat aan zouden kunnen hebben. Maar als gebruikelijk bij 2.Dh5 is het thema niet alles; er staan ook zaken geprogrammeerd die buiten het thema vallen, omdat ze urgent zijn, of actueel of gewoon leuk.

'De vreemde naam 2.Dh5 is afkomstig van een even moedige als vaak fatale schaakzet'

Er wordt hard gewerkt aan een flinke serie presentaties en workshops. We hebben er al meer gepland staan dan in het programma passen. Daarnaast zal er de gebruikelijke vrijdagavond zijn met cultuur en de Maretje Arentz quiz, en op zaterdagavond feest met muziek en aankondigingen van komende acties en campagnes. Ook zal stand-up historicus Dennis Bos de zondagochtend weer openen met verbluffende verhalen over de gestoorde relatie die radicale bewegingen hebben (gehad) met het Haagse parlement.

DOOR 2.DH5-CREW

Thema 2014: Vroegah - Geschiedenis als inspiratie voor beweging

2.Dh5 is een jaarlijks festival voor mensen die kennis willen delen en na denken over manieren om actie te voeren. Tien jaar geleden is dit festival begonnen omdat het goed is om (minstens) een keer per jaar los van de waan van de dag de ruimte te hebben om discussies te voeren en presentaties te houden over hoe we de wereld zouden kunnen veranderen.

Het thema van dit jaar is 'geschiedenis' als inspiratie voor beweging. We hebben daarvoor gekozen omdat er tegenwoordig vaak beweerd wordt dat politieke bewegingen of acties alleen deugen als ze fris en vernieuwend en zo zijn. Dat we veel te danken hebben aan wat bewegingen voor ons hebben opgebouwd (en verworven), wordt kennelijk nauwelijks meer beseft en in ieder geval niet meer hardop gezegd.

Wie wat waar

We houden het festival altijd graag in een ietwat neutrale ruimte, om iedereen te dwingen om z'n/d'r veilige stelling te verlaten en mensen van verschillende gezindtes bij elkaar te brengen. Buurthuis Sam Sam in de Van Mierissstraat in de Haagse Schilderswijk is zo'n plek (sommige onderdelen van het festival kunnen ook elders gehouden worden, check daarvoor de website). Op zaterdag en zondag worden daar de workshops en presentaties gehouden. Die zijn voor iedereen toegankelijk die zin heeft om mee te denken/doen (met uitzondering van racisten en seksisten natuurlijk, of staatsagenten; journalisten wordt verzocht eerst met ons te overleggen). We vragen van iedereen een kleine bijdrage (5,- of meer, maar als je dat niet hebt kan je natuurlijk toch meedoen) en voorzien ook in verrukkelijk en toch biologische vegetarische voeding en drank tegen kostprijs.

Verder is het geheel 'Do It Yourself'. We vragen dus aanwezigen om mee te helpen om het succesvol te laten verlopen. We hebben ook altijd plek voor mensen die willen meehelpen (met verslaglegging, vertalen, koken, schoonmaken en opruimen, et cetera). En ook geld is altijd welkom (banknummer: 5146635 t.n.v. Globalinfo, Amsterdam onder vermelding van Festival 2.Dh5).
Maar vooral is belangrijk dat jij komt en zoveel mogelijk vrienden en vriendinnen meebrengt die aan campagnes en acties willen werken. Als we een rechtvaardiger en schonere wereldbol willen hebben, zullen we daar immers zelf voor moeten knokken, iemand anders gaat het niet voor ons opknappen.

Vandaar...

Workshops

Een greep uit het programma in constructie:

- **Strijd om de stad: van Spuiforum tot precair wonen**
- **Activisme en het juridische systeem**
- **Strategieën tegen racistisch politieoptreden**
- **Nostalgisch links**
- **Moderne dwangarbeid**
- **Kan Amazon.com kapot?**
- **Voor- en nadelen van archieven**
- **Utopie vs Realiteit: lessen van de Spaanse revolutie**
- **Undoing histories, Art, Self-organization and ways of being in Common**
- **De herdenking van Stonewall**
- **Blokkade v/d Europese Centrale Bank in Frankfurt**
- **Migrantenacties: hulpverlening vs activisme**
- **Reformist NGO-campaigns**
- **Framing: How to win the struggle for ideas**
- **Organiseren of niet, het eeuwigdurende debat**
- **Workshop 'Verboden teksten schrijven'**
- **en nog veel meer...**

De mensheid droomt al eeuwen van een wereld waarin alle vervelende, zware taken door machines gedaan worden, zodat de mensen vrij zijn om te doen wat ze zelf belangrijk vinden. Mark Hoskins van de Workers Solidarity Movement betoogt dat de enige overgebleven obstakels voor de realisatie van een dergelijke wereld ideologisch van aard zijn.

DOOR MARK HOSKINS

Laat ons in alles lui zijn, behalve in liefde en drank, behalve in luiheid – *Gotthold Ephraim Lessing*

'Thee, Earl Grey, warm!'; ik neem zelf een Caffé Americano, dubbele dosis. Als ik de kans krijg om een kopje koffie te drinken met kapitein Jean Luc Picard van *Star Trek* kunnen wij –nadat hij zijn minachting voor mijn keus van drank heeft gespuid en ik enkele ongemakkelijke vragen over de noodzaak van een militaire rang in de communistische maatschappij heb gesteld – de technologie ter discussie stellen, die de burgers van deze toekomstige utopie in staat stelt om als vrije mensen te leven, die van de ketenen van loonarbeid, huishoudelijk werk en andere vormen van slavernij zijn bevrijd. Hoe zou het zijn om in zo'n maatschappij leven, een maatschappij waar de voldoening van de behoeften en wensen van iedereen vanzelfsprekend is? Kon de goede kapitein zich een situatie voorstellen waarin iemand voor een kop van zijn favoriete hete drank zijn arbeidskracht moest verkopen om om het even wat te doen, ongeacht zijn belangstelling en vaardigheden?

Een rampzalig dogma

Voor ons is na een decennium in de eenentwintigste eeuw het tegenovergestelde het geval. Werk is mode; en als zodanig wordt het gezien als een deugd, een vereiste als men een gewaardeerd lid van de maatschappij wil zijn. Wie niet werkt wordt in de media vaak voor lui uitgemaakt en voor profiteur van de verzorgingsstaat. Het creëren van banen haalt de krantenkoppen van zowel de plaatselijke als de landelijke pers. Om een bijstandsuitkering te krijgen moet de werkloze persoon 'echt op zoek zijn naar werk'. Sta je bekend als harde werker, dan word je gerespecteerd. Maar waarom werken wij? En voor wie?

> Per slot van rekening hebben de meeste mensen in Europa banen die niet direct bijdragen tot de productie van wat dan ook

Werken wij voor onszelf? In de kapitalistische maatschappij werken wij om inkomen te krijgen voor zaken als voedsel, kleding en onderdak. Noodzakelijkheden zonder welke het leven ondraaglijk, zelfs onmogelijk zou zijn. Als ik morgen zou beslissen dat ik niet meer wilde werken, zou ik merken dat deze zaken zeer moeilijk te krijgen zouden zijn. In dit geval is werk een noodzaak. Maar wat als de noodzakelijkheden des levens zonder arbeid zouden kunnen worden geproduceerd? Per slot van rekening hebben de meeste mensen in Europa banen die niet direct bijdragen tot de productie van wat dan ook. Veel mensen hebben banen die David Graeber, in een artikel in *Strike Magazine*, als '*bullshit*-banen' omschreef. In de loop van de laatste eeuw is de hoeveelheid arbeiders die als huisbediendень, in de industrie, en op de boerderij werkzaam waren dramatisch gekelderd. In dezelfde tijd zijn 'werkers als professionals, managers, bureauklerken, verkopers en werkers in de dienstensector' verdrievoudigd, en gegroeid 'van een kwart naar driekwart van de totale beroepsbevolking.' Met andere woorden, de productieve banen zijn, precies zoals voorspeld, grotendeels weggeautomatiseerd. Zelfs als je industriële arbeiders wereldwijd telt, ook de zwoegende massa's in India en China, vormen deze arbeiders samen nog steeds niet een zo groot percentage van de wereldbevolking als zij vroeger waren. [1]

Als zoveel banen onproductief en onnodig zijn, en de industriële productie grotendeels zou kunnen worden geautomatiseerd, zouden wij dan niet kunnen stoppen met werken en de robots het werk laten doen?

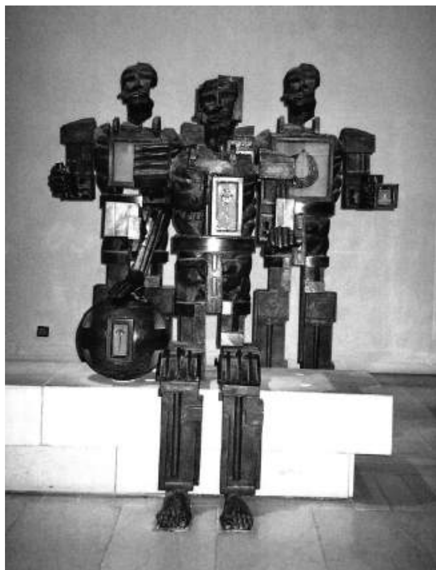
Robots in de dageraad

Het woord robot roept beelden op van *science fiction*, van de fantasierijke output van individuen waarvan de voeten niet stevig op de grond staan. Maar toch zouden weinigen betwisten dat veel van de industriële productie die eens door de vaak geprezen arbeider in overall werd uitgevoerd, nu door machines wordt uitgevoerd. De eerste industriële robot, *Unimate*, begon in 1961 in een fabriek van *General Motors* in *New Jersey* te werken. Het was een primitieve machine die bestond uit een gesloten vat met een geheugen voor de opslag van systematische taken, dat was verbonden met een robotarm. Zijn werk was gegoten vormen van een lopende band te halen en die op carrosserieën te lassen.

Sinds *Unimate* betekent de vooruitgang in robotica dat zelfstandige machines, met zeer krachtige computerbreinen en sensoren die als ogen dienen, veelvoudige taken kunnen uitvoeren. In 2011, in *Tianjin, China*, opende *Great Wall Motors* een fabriek met dertig werkstations, bezet door zevenentwintig robots die vierduizend verschillende lashandelingen kunnen uitvoeren. Zij kunnen in zesentachtig seconden een SUV in elkaar lassen. De implicatie van deze vooruitgang in robotica gaat heel ver. Iedere taak waarvoor een lopende band nodig is, is geschikt voor robotarbeid. Zelfs het beruchte bedrijf *Foxconn*, fabrikant van *iPhones* en *iPads*, kondigde in 2011 aan dat het in de komende drie jaar misschien wel één miljoen robots in zijn fabrieken zou installeren.

In de bouw wordt veel prefabricatie al uitgevoerd door machines. Spoedig zouden wij ook bouwvakkers ter plaatse door robots kunnen vervangen. Vorig jaar was een team van vliegende robots in een warenhuis in *Parijs* de eerste in hun soort die een toren bouwden. Ze 'werkten naadloos samen met behulp van een groep bewegende camera's die in het plafond van het geraamte waren geïnstalleerd om de bakstenen één voor één in de juiste volgorde te plaatsen totdat de toren was gebouwd. De robots hebben elk een zuigapparaat onder hun buik dat de bakstenen grijpt zodat de robots ermee kunnen vliegen. Wanneer een robot vermoeid

Brood en robots

Spoedig zouden wij ook bouwvakkers ter plaatse door robots kunnen vervangen

raakt, doet die automatisch een stekker in een batterij om zich op te peppen, terwijl een andere robot inspringt en zijn plaats inneemt.'[2] In hetzelfde jaar werd er een ander prototype voor de bouw ontwikkeld, dat zijn werk doet door zich langs vlechtdraden en staven te bewegen. Deze robot kan zich horizontaal en verticaal bewegen, negentig graden draaien en over een straal buitelen.[3]

Robots op het keerpunt

Natuurlijk is de arbeid niet alleen iets dat gebeurt in de fabriek, op het kantoor of in het fastfoodrestaurant. Door het feit dat veel van de gerespecteerde denkers van de socialistische beweging mensen met extravagante baarden waren, waren er maar weinig die lang stil hielden om het vraagstuk van de huishoudelijke arbeid te onderzoeken, dat lang geacht werd het domein van de vrouwen te zijn. De feministische schrijver Silvia Federici schreef in haar essay van 1975, 'Wages against housework': 'Het verschil met huishoudelijk werk ligt in het feit dat het niet alleen aan vrouwen is opgelegd, maar dat het ideologisch is getransformeerd tot een natuurlijk attribuut van onze vrouwelijke lichaamsbouw en persoonlijkheid, een interne behoefte, een aspiratie, vermoedelijk komend uit de diepte van ons vrouwelijk karakter.'[4]

Federici pleit voor het eisen van loon voor huishoudelijk werk, niet als een eng economische vraag om vergoeding, maar als een middel om huishoudelijk werk als arbeid te erkennen. In een wereld waar mannen niet alleen in de ondernemerswereld, maar ook in de politieke organisaties domineren, blijft dit een enorm belangrijke eis. Maar al pleiten we voor deze erkenning, wij pleiten ook voor afschaffing van huishoudelijk werk, zoals we voor afschaffing van alle arbeid pleiten. De materiële middelen bestaan al om dit tot werkelijkheid te maken. Wasmachines, afwasmachines, magnetrons, zelfreinigende ovens bestaan allemaal in het hier en nu. Maar het ongelijke systeem waarin wij leven betekent dat deze producten een luxe zijn die de meerderheid van de wereldbevolking zich niet kan veroorloven.

Zelfs nog meer buiten bereik van het gemiddelde huishouden zijn apparaten als robotachtige stofzuigers en vloerreinigingsmachines. Het bedrijf iRobot produceert compacte robots die stofzuigen, vegen, dweilen en goten schoonmaken. Maar deze spullen zijn zo duur dat de meesten van ons er pas één in actie zien op de beroemde YouTube-video van een kat die, gekleed in een haaienkostuum, ermee rondrijdt in een keuken.[5] Het verder ontwikkelen van mensachtige robots, zoals 'Asimo' van Honda, zou ertoe kunnen leiden dat robots kunnen afstoffen, borden wassen, strijken en kleren ophangen. Natuurlijk zou er met de afschaffing van huishoudelijk werk, evenals van de loonarbeid, meer tijd te verdelen zijn om nu nog gendergebonden werk gelijker te verdelen, zoals de zorg voor kinderen, die we liever niet aan robots zouden willen overlaten.

Van de ploeg naar de sterren

Terwijl het waar is dat het mogelijk is om de meeste industriële productie en het huishoudelijk werk te automatiseren, is het ook waar dat wij geen auto's of kraakheldere huizen kunnen eten. Maar de landbouw is nergens zo arbeidsintensief meer als hij vroeger was. Grote velden kunnen worden omgeploegd en graan kan worden geoogst door één enkel individu dat een landbouwmachine berijdt. Zelfs op dat punt zou ook dit werk nog kunnen worden geautomatiseerd. Op dit moment zijn General Motors, Ford, Mercedes-Benz, Volkswagen, Audi, Nissan, Toyota, BMW, Volvo en Cadillac allemaal chauffeursloze auto's aan het testen; dat wil zeggen auto's die door geautomatiseerde navigatiesystemen worden gestuurd. Als deze machines op ingewikkelde wegsystemen kunnen navigeren, dan zouden zij geen probleem moeten hebben met ploegen en oogsten.

Een andere oplossing voor het voedselprobleem in de wereld zou kunnen zijn om naar boven te bouwen. Verticale landbouwbedrijven in de steden, wolkenkrabbers als kassen, daar zijn mensen soms tegen, maar op dat gebied is er de laatste jaren significante vooruitgang geweest. Het project 'Skygreens' in Singapore van Jack Ng is het eerste commerciële verticale landbouwbedrijfssysteem van de wereld. 'Perken met Chinese groenten worden een groot aluminium rek ingeschoven, en een drijfriem roteert ze zodat de installaties tegelijk licht, goede luchtstroom en irrigatie ontvangen. Het water dat met zijn kracht het rek aandrijft wordt gerecycled en gefilterd voordat het naar de installaties terugkeert. Al het organisch afval op het landbouwbedrijf wordt gecomposteerd en opnieuw gebruikt. De waterwielen worden ondersteund door de zwaartekracht, wat weinig elektriciteit kost. Volgens Ng is de energie die nodig is om een reuzenroot rek op gang te brengen gelijk aan het verlichten van één lamp van 60 Watt.'[6]

Er zijn nog zorgen over energiekosten voor grotere installaties, maar oplossingen als piramidale structuren, het gebruik van spiegels om zonlicht te weerkaatsen en draaisystemen zijn allemaal naar voren gebracht. In de maatschappij waarnaar wij streven, een maatschappij zonder grenzen, naties en oorlogen, zou een fractie van het onderzoek dat tegenwoordig in militaire technologie wordt gestoken, met name in *drones* die burgers bombarderen, al die onopgeloste problemen snel verhepen. Wij zouden in een maatschappij kunnen leven waar de geautomatiseerde verticale landbouwbedrijven graan telen die door robots wordt geoogst, die door robots worden ingepakt en die door chauffeursloze vrachtwagens naar fabrieken worden vervoerd waar de robots brood bakken.

De spelers van spelletjes

Nu kan het lijken dat leven zonder werk iets onnatuurlijks is, maar doen de rijken op enige manier nog werk dat wij als arbeid zouden zien? Miljoenen mensen dromen er toch van om de loterij te winnen, zodat zij voor hun bestaansrecht zijn verlost van de noodzaak om hard te werken? De werkethiek is maar een paar honderd jaar in onze psyche ingeworteld geweest en alleen zodat de rijken en de machtigen zonder arbeid in luxe kunnen leven. Zoals Paul Lafargue in *Het recht op luiheid* schreef: 'In hun tijdperk van roem hadden de Grieken slechts verachting voor het het werk: alleen hun slaven was het toegestaan te arbeiden: de vrije man kende slechts oefeningen voor het lichaam en de geest. En zo was het in dat tijdvak dat mensen zoals Aristoteles, Phidias, Aristophanes zich bewogen en ademden onder de mensen; het was de tijd dat een handvol helden bij Marathon de hordes van Azië verpletterden, die weldra door Alexander zouden worden onderworpen. De filosofen van de oudheid leerden ons verachting voor het werk, die degradatie van de vrije man, de dichters bezongen de luiheid, die gift van de Goden.'[7] Zelfs de God van het oude testament werkte zes dagen, daarna rustte hij voor eeuwig.

Onder het kapitalisme drijft de automatisering werkloosheid op of stuurt het mensen naar 'nepbaantjes'

In het tijdperk van robots, verticale landbouwbedrijven en libertair communisme zal het leven in vrije tijd niet alleen het domein van een kleine elite zijn, en zal de weelde het eerstgeboorterecht van allen zijn. Onder het kapitalisme drijft de automatisering werkloosheid op of stuurt het mensen naar 'nepbaantjes', in een anarchistische, postkapitalistische maatschappij, zal de leuze 'ieder naar zijn vermogen en ieder naar zijn behoefte' werkelijkheid zijn. Hoe wij ons organiseren om het kapitalistische systeem omver te werpen en hoe wij de functies van de staat vervangen, is een discussie voor een andere dag. Hier beperk ik mij tot het feit dat de materiële voorwaarden om de arbeid af te schaffen en de maatschappij van overvloed te realiseren, bestaan in het hier en nu. Willen wij zo'n maatschappij, dan is het aan ons *to make it so*.

Vertaling Jan Bervoets

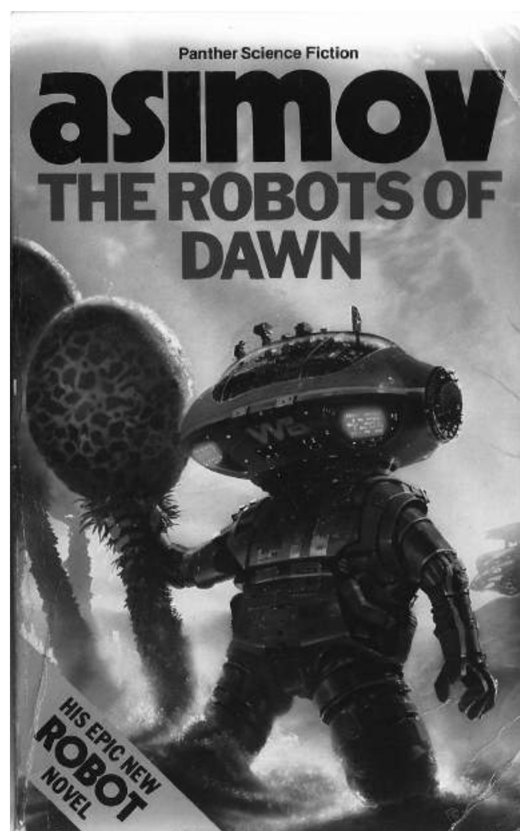
Noten:

1 David Graeber, *On the phenomenon of bullshit jobs*: http://www.strikemag.org/bullshit-jobs/. '*Bullshit jobs*' wordt verder in de tekst vertaald als 'nepbaantjes'.
2 http://inhabitat.com/the-worlds-first-tower-built-by-flying-robots-rises-in-france/. Op de site beveelde een pop-up reclame de vertaler aan dat men deze robots zelf driedimensionaal kan laten printen.
3 http://technabob.com/blog/2012/02/20/autonomous-truss-robots/.
4 Silvia Federici, *Wages against housework. Revolution at point zero* (z.p. 1975).
5 http://www.youtube.com/watch?v=tLt5rBfNucc.
6 'Singapore's vertical farms': http://www.amusingplanet.com/2013/08/singapores-vertical-farms.html.
7 Paul Lafargue, *Recht op luiheid*, Engelse versie: http://www.marxists.org/archive/lafargue/1883/lazy/ch01.htm.

Over robotmensen en de menselijke robot

De wijze waarop arbeid de afgelopen tweehonderd jaar is georganiseerd, geeft aan steeds minder mensen de mogelijkheid om in vrijheid te werken. Waar eerst alleen in de fabrieken de mens zich diende aan te passen aan een machine, worden nu op vrijwel alle terreinen van arbeid meetinstrumenten geïntroduceerd om werk te uniformeren en te disciplineren. Ik laat zien hoe verhalen over robots en zombies licht kunnen werpen op deze historische ontwikkeling.

door Anita de Waal

Disciplineren onder het mom van 'meten is weten' is een doel op zich geworden

Inleiding

Al eeuwen proberen werkgevers hun werknemers te disciplineren om de arbeidsproductiviteit te optimaliseren. Sinds de industriele revolutie is deze disciplinering steeds meer verfijnd omdat het arbeidsproces steeds lastiger te disciplineren is. Mensen kunnen door middel van fysiek geweld worden aangespoord om sneller te werken. Mensen kunnen door middel van fysiek geweld niet worden aangespoord om *slimmer* te werken. En het arbeidsproces vereist sinds de industriële revolutie steeds meer slimme arbeid in een geestdodend massaproductieproces terwijl mensen alleen slim werken wanneer ze daar zelf zin in hebben. Maar dan doen ze het ook graag.

De beste manier om mensen ertoe te bewegen slim te werken is door ze vrijheid te geven. Vrijheid om hun eigen tijd in te delen, vrijheid om op een eigen manier invulling te geven aan hun arbeid en de vrijheid om afwisselende werkzaamheden te doen, liefst werkzaamheden die de mens uitdagen. Maar de wijze waarop arbeid de afgelopen tweehonderd jaar is georganiseerd geeft aan steeds minder mensen de mogelijkheid om in vrijheid te werken. Waar eerst alleen in de fabrieken de mens zich diende aan te passen aan een machine, worden nu op vrijwel alle terreinen van arbeid meetinstrumenten in het werk gebracht om werk te uniformeren en te disciplineren. Dat beperkt de vrijheid van werknemers waardoor zij steeds minder bereid zijn slim te werken. Het resultaat is tegenstrijdig. Mensen werken graag slim, de werkgever wil dat ze slim werken en toch kost het heel veel moeite om mensen ertoe te brengen bij hun werkgever slim te werken.

Inmiddels neemt de uniformering en disciplinering absurde vormen aan en wordt de vraag of het resultaat wel zal leiden tot optimalisering van de productiviteit niet meer gesteld. Het argument wordt nog wel gebruikt, maar ook daar waar aangetoond wordt dat het middel niet leidt tot optimalisering van de arbeidsproductiviteit, blijft het middel gebruikt worden. Een illustratief voorbeeld daarvan zag ik kortgeleden. De wethouder van onderwijs van Amsterdam werd geconfronteerd met de wetenschappelijk onderbouwde stelling dat het toetsen van kleuters door middel van de Cito-toets (a) niet kan en (b) heel slecht voor de ontwikkeling van de kleuters is. De wethouder reageerde daarop met de mededeling dat hij de wetenschappers gelooft maar dat de Cito-toets blijft. In antwoord op de vraag waarom de Cito-toets blijft als deze toets niets meet en zelfs schadelijk is, stelde de wethouder dat er gemeten moet worden om te controleren of kinderen zich wel op de juiste manier ontwikkelen.

Disciplineren onder het mom van 'meten is weten' is een doel op zich geworden. Dat is interessant omdat ik nog nooit iemand ben tegengekomen die er blij van wordt. De arbeid wordt steeds meer geüniformeerd en gecontroleerd door middel van nutteloze en tijdverslindende meetinstrumentjes die slechts één doel lijken te hebben: de vrijheid van de werknemer zo ver beknotten dat feitelijk voorkomen wordt dat hij optimaal productief is. De arbeidsproductiviteit neemt af door instrumenten die worden ingezet om de arbeidsproductiviteit te optimaliseren maar feitelijk slechts tot doel lijken te hebben de werknemer te disciplineren. De mens als robot. Of zou een robot het handiger aanpakken? In de verbeelding van de mens zijn al lang geleden optimale gedisciplineerde werknemers bedacht.

de industriëlen in het Noorden hadden behoefte aan een overschot aan vrije arbeidskrachten om de lonen te drukken

De klassieke zombie

In de Caraïben, waar de wreedheid en uitbuiting van slaven in de achttiende en negentiende eeuw tot een ultiem hoogtepunt was uitgegroeid – slavenhouders in de zuidelijke staten van de Verenigde Staten dreigden hun slaven te verkopen naar de Caraïben (inclusief Suriname!) als ze hun leven niet 'beterden' – heeft de geestelijke 'vrijheid' van slaven wellicht geleid tot de creatie van 'de zombie'.

Een slaaf op een plantage in de Caraïben kon bij leven niet meer slechter terechtkomen. Zijn leven was een hel op aarde. De enige hoop op verbetering van zijn positie lag in de dood, als bevrijding uit de hel. Een spookverhaal dat in de Caraïben onder slaven werd verteld was dat door middel van magie een meester de slaaf tot leven kon wekken na de dood, op een zodanige wijze dat de slaaf met lichaam en geest was overgeleverd aan de meester en alleen hem gehoorzaamde. Deze 'ondode' werd een zombie genoemd. Hij was gedwongen tot in lengte van dagen non-stop alles voor zijn meester te doen. De meester beheerste zijn lichaam en zijn geest.

Het verhaal van de slaven over de zombie moet ook tot de verbeelding van de meesters hebben gesproken. Wat de slaaf als schrikbeeld vertelde, zal voor de slavenhouder een paradijs op aarde zijn geweest. Want die verdomde slaven waren duur in gebruik. Ze moesten rusten en eten en ze weigerden om hun hersens te gebruiken. Zo'n zombie was de ideale slaaf omdat datgene wat een slavenhouder nooit kan bezitten – de geest van de slaaf – in het zombieverhaal nu net datgene is wat de meester wel in bezit krijgt.

Een slaaf kan door middel van geweld alleen gedwongen worden fysieke arbeid te verrichten. Een slaaf kan niet gedwongen worden zijn hersens te gebruiken. Slavenhouders wisten dat. Een slaaf kan alleen ingezet worden gelijk een dier omdat de geest door middel van fysiek geweld niet gedwongen kan worden tot inspiratie. Het is dat 'gebrek' aan een slaaf dat uiteindelijk geleid heeft tot de afschaffing van de slavernij.

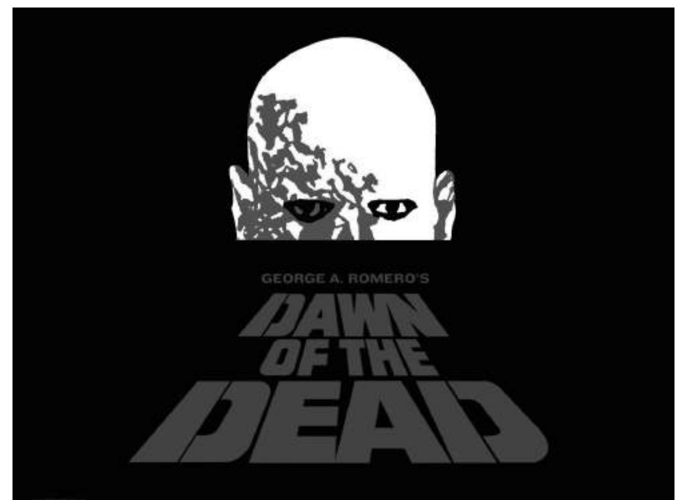
In de Verenigde Staten, waar de burgeroorlog in belangrijke mate ging over de 'bevrijding van de slaven', bestond een economische kloof tussen Noord en Zuid. De zuidelijke staten waren economisch voor een groot deel afhankelijk van arbeidsintensieve landbouw. Zij hadden plantages waarop slaven werkten. De ideale arbeidsrelatie – vanuit de plantagehouder gezien – voor een optimale productie. Maar het noorden van de Verenigde Staten had steeds meer geschoolde industriearbeiders nodig en kon daarvoor alleen vrije mensen inschakelen, omdat slaven weigerden hun hersens te gebruiken ten behoeve van hun meester. Zo kwam het dat industriëlen in het Noorden waren gedwongen hogere lonen te betalen omdat vrije arbeidskrachten schaars waren. Deze industriëlen hadden behoefte aan een overschot aan vrije arbeidskrachten opdat zij de lonen onder druk konden zetten.

De slaven bevrijden en hen zo te motiveren de concurrentie aan te gaan met blanke arbeiders in de industrie, was een manier om dat overschot aan arbeidskrachten te forceren en de industriële ontwikkeling van het land te stimuleren; goedkope arbeidskrachten die niet gedwongen door middel van fysiek geweld in de industrie werkten, maar in een 'vrij' contract tussen werkgever en werknemer zichzelf ketenden.

De robot

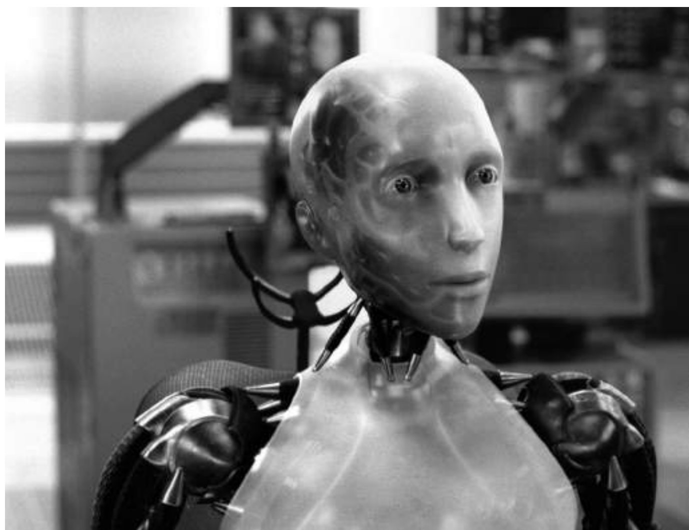
Asimov, sciencefictionschrijver en biochemicus, heeft veel geschreven over robots. Een terugkerend thema in zijn verhalen is de vraag wanneer een robot zo gelijkend op een mens wordt, dat hij niet als robot maar als mens gedefinieerd zou moeten worden. In zijn boek over de robot Andrew Martin (*Positronisch brein*), bepaalden de autoriteiten dat sterfelijkheid de mens onderscheidt van de machine. Andrew Martin is een robot die zich na verloop van tijd uiterlijk nauwelijks onderscheidt van een mens. Maar belangrijker is dat Andrew een 'programmeerfout' heeft waardoor hij in staat is te scheppen. Hij kan bijvoorbeeld kunstwerken maken. De jaren verstrijken, Andrew is een beroemde kunstenaar maar nog steeds een robot, die moet gehoorzamen aan de wetten van de robotica:

- Een robot mag een menselijk wezen geen kwaad berokkenen of toelaten dat een menselijk wezen wordt gekwetst door zijn nalatigheid;
- Een robot moet bevelen opvolgen die hem door menselijke wezens worden gegeven, behalve wanneer die bevelen in strijd zijn met de eerste wet;
- Een robot moet zijn eigen bestaan beschermen, voor zover die bescherming niet in strijd is met de eerste of de tweede wet.

Darwinistisch geredeneerd zou de robot de mens moeten gaan overheersen; hij is fysiek sterker, denkt sneller, kan zichzelf reproduceren en kan zelfs geprogrammeerd worden met verbeeldingskracht, waardoor hij zich kan reproduceren én verbeteren. De angst voor een dergelijke overname van het menselijk ras door robots, heeft geleid tot de formulering van de wetten van de robotica. Het zijn met name deze wetten die met betrekking tot Andrew Martin leidden tot eindeloze discussies van de autoriteiten naar aanleiding van het verzoek van Andrew – na tweehonderd jaar robot te zijn geweest – om als mens te worden gedefinieerd.

Andrew wil niet heersen over de mens, maar stelt dat de wetten van de robotica hem blootstellen aan vernedering door onbeschaafde mensen die hem uitschelden, laten struikelen, rare hoedjes opzetten en laten dansen. Hij wil met menselijk respect behandeld worden. Hier stelt Asimov ook de wijze waarop mensen met dieren omgaan ter discussie. Mensen die dieren temmen, liefst dieren veel sterker dan zijzelf, en zodanig disciplineren dat

het dier – ook al is hij daartoe fysiek makkelijk in staat – de mens niet aanvalt wanneer hij wordt gedwongen tot het springen door een brandende hoepel, dansen met een lullig pak aan of het detecteren van mijnen in een mijnenveld.

In Asimovs boek stellen de autoriteiten uit beschavingsoogpunt vast dat Andrew eigenlijk inderdaad een mens is. Maar als hij dat is, dan is hij een supermens die dankzij het steeds weer vervangen van versleten onderdelen onsterfelijk is, en dat willen ze niet. Uiteindelijk besluiten ze dat Andrew mens zou kunnen worden als hij sterfelijk zou zijn. En Andrew, de vernederde en vertrapte robot, wil zo graag mens zijn dat hij zijn eigen lichaam aanpast opdat hij zal sterven. Op deze wijze weet hij de autoriteiten over te halen hem tot mens te verklaren en zijn programmatuur aan te passen zodat hij niet meer hoeft de gehoorzamen aan de wetten van de robotica. Hij is dan al zo verzwakt dat hij geen gebruik meer zal kunnen maken van zijn eerdere fysieke superioriteit en een paar maanden later sterft hij.

Andrew wordt uiteindelijk dus niet meer gevangen door de wetten van de robotica, maar door de, door hemzelf toegebrachte, verminking van zijn 'lijf'. Zijn triomf, die hij in het boek werkelijk voelt, is in feite een ultieme vernedering. Hij heeft geen ketenen van buiten af meer nodig; hij is zo getemd dat hij zichzelf heeft geketend.

Het verschil tussen de mens en de rest is de verbeelding

De verbeelding

De klassieke zombie en de robot staan beide onder controle van de mens. Een zombie is volledig overgeleverd aan degene die hem tot 'leven' heeft gewekt, robots zijn geprogrammeerd door de mens die de mogelijkheden van de robot bewust kan beperken om te voorkomen dat de robot de mens kan overheersen. Is een zombie eigenlijk nog wel een mens? En wanneer is een robot geen robot meer, maar een mens? Wat maakt een mens eigenlijk tot 'mens'?

Het scheppingsverhaal in de Bijbel (Genesis) is heel helder over het verschil tussen mens en dier. God schiep vijf dagen lang en zag dat het goed was. Op de zesde dag maakte Hij Adam naar Zijn evenbeeld. Niet uiterlijk. Niemand weet hoe God er uit ziet omdat de Bijbel daarover geen enkele aanwijzing geeft afgezien van de mededeling dat 'Gods Geest zweefde'. Maar de Bijbel geeft wel een heel heldere hint op welk terrein Adam naar Zijn evenbeeld werd geschapen. Want tot en met de creatie van Adam is God alleen maar bezig met 'scheppen'. Dus Adam werd een mens, uiterlijk gelijkend op een aap, maar met als essentieel verschil met een aap dat de mens in staat is iets te 'scheppen' dat hij eerst in zijn verbeelding heeft bedacht, net als God. Of zoals Marx het later omschrijft in *Het Kapitaal*: 'We spreken hier over arbeid in een vorm waarin zij uitsluitend de mens eigen is. Een spin verricht handelingen die overeenkomsten vertonen met die van een wever en een bij maakt door de bouw van haar cellen menig menselijk architect te schande. Maar wat de slechtste architect meteen al van de beste bij onderscheidt, is dat hij de cel al in zijn hoofd gebouwd heeft voor hij haar in werkelijkheid bouwt.'

Robot Andrew wil met menselijk respect behandeld worden

Voor zover mij bekend is het bovenbeschreven verschil tussen de mens en de rest nog steeds niet onderuit gehaald. Dieren werken zonder planning terwijl mensen door middel van hun verbeelding hun activiteiten in tijd en ruimte kunnen plaatsen. Het verschil tussen de mens en de rest is de verbeelding. En daar is ook meteen het 'gebrek' van een slaaf. Een slaaf *heeft* wel verbeelding maar kan niet gedwongen worden zijn verbeelding in te zetten voor de meester. Hij kan alleen gedwongen worden sneller te werken. In de moderne arbeidsverhoudingen, en met name de vergaande arbeidsdeling en automatisering, heeft een werknemer zijn verbeelding nodig om naast snel ook slim te kunnen werken. Maar diezelfde verbeelding stelt de mens in staat om zich af te vragen of het allemaal niet anders kan; prettiger, leuker, geestelijk verrijkender en vooral ook eerlijker. En als die mens zich dat eenmaal afvraagt is hij – gelijk een slaaf – niet meer zo genegen zijn verbeelding in te zetten ten behoeve van de werkgever. Hij doet zich onder werktijd dommer voor dan hij is.

De moderne zombie

De zombie die ooit in de Caraïben tot leven is gekomen, is tot filmgenre uitgegroeid. De moderne zombie in dit filmgenre is geen bewust opgewekte dode met één meester die hij moet gehoorzamen, maar maakt onderdeel uit van een invasie van uit de dood herrezen mensen die in een zombie veranderen en de levenden belagen met de bedoeling ook hen te doden en in een zombie te doen veranderen. Als gebruikelijk in het rampenfilmgenre zijn er heel veel 'slachtoffers' en een handjevol overblijvers die met wisselend succes proberen te overleven. Waarom de zombies anderen belagen en wie hun 'meester' is, is in de moderne films volstrekt onduidelijk.

George A. Romero, die beschouwd wordt als de stamvader van de moderne zombiefilm, combineert in zijn films maatschappijkritiek met horror. In *Dawn of the dead* uit 1978 bijvoorbeeld staat een

groepje mensen op het dak van een winkelcentrum en kijkt hoe van overal zombies zich traag maar vastberaden naar het winkelcentrum bewegen. In antwoord op de vraag waarom de zombies allemaal naar het winkelcentrum toe komen overweegt iemand: 'Het is een soort instinct, een herinnering aan wat ze gewoon waren te doen. Dit is een belangrijke plek in hun leven geweest.'

De wankelende zombies op weg naar het winkelcentrum lijken een vertraagd beeld van een normale zaterdagmiddag in de plaatselijke winkelstraat. De kijker wordt geprikkeld om zich af te vragen waarom zoveel mensen hun vrije zaterdag gebruiken om zich in een druk winkelcentrum over te geven aan het kopen van consumptiegoederen die veel geld kosten, en waarvoor de rest van de week in een tredmolen gewerkt moet worden.

In *Shaun of the dead*, een Britse zombiecomedy van Edgar Wright uit 2004 wordt hoofdpersoon Shaun 's morgens wakker met een kater en besluit wat boodschapjes te doen bij de buurtsuper. Hij loopt naar de winkel tussen de bloedsporen en autowrakken door, pakt een blikje uit een bebloed koelvak, glijdt bijna uit over het bloed op de grond, legt geld bij de kassa neer en loopt langs een aantal wankelende zombies terug naar huis waar hij, onbewust van enige verandering in zijn omgeving, op de bank neerzakt en de zapper pakt. De nieuwszender lijkt belangrijke informatie te geven over iets afschuwelijks dat in de wereld gebeurt, maar Shaun zapt verder op zoek naar amusement, zonder gealarmeerd te worden door de verontrustende halve zinnen op de nieuwszenders waar hij langs zapt. Ook hier een verwijzing naar de vrijetijdsbesteding van de moderne mens. Na een dag van arbeid wacht de drank en de verstrooiing in de vorm van tv-programma's die aansluiten bij de vervreemding van alledag.

Van *Dawn of the dead* uit 1978 is in 2004 een remake gemaakt. Hierin bewegen de zombies niet meer in slow motion, maar worden zeer snelle, rennende zombies gepresenteerd. Een interessante aanpassing, want onze maatschappij is ook steeds sneller geworden. De nieuwe mens is sneller en agressiever dan zijn voorganger maar is de optimalisatie van productiviteit al lang voorbij. De oude zombie bewoog zich traag maar vasthoudend en doelgericht voorwaarts. De nieuwe zombies rennen in een vernietigende sprint om vervolgens – afgeleid door iets anders – een nieuwe sprint in te zetten. De zombie beweegt in aanleg doelgericht, maar 'vergeet' zijn doel als zich een ander doel aandient, waardoor hij feitelijk heel veel energie verspilt aan het rennen van het ene naar het andere doel. Het geheel geeft een erg onrustig en inefficiënt beeld.

De aansluiting met de huidige maatschappij laat zich goed vergelijken met het recentelijk verschenen onderzoek naar de druk van de sociale media. Kinderen, maar ook veel volwassenen, kunnen zich niet meer concentreren, bijvoorbeeld omdat hun smartphone steeds laat weten dat er nieuws is. Nieuws dat weliswaar absoluut niet urgent is, en in de meeste gevallen helemaal niet interessant, maar dat steeds afleidt van datgene waar iemand op dat moment mee bezig is. En in die snelle en agressieve wereld vervreemden we niet alleen nog meer, maar nemen ook steeds minder tijd om na te denken of dat wat we van plan zijn te gaan doen, wel zo verstandig is en zonder af te maken waar we mee bezig zijn alvorens iets nieuws te beginnen.

De meeste mensen bewegen zich in de huidige maatschappij voort in een vervreemdend proces van arbeid, consumptie en onderdrukking. Het antwoord op dit vervreemdende proces is bijna vergelijkbaar met het gedrag van een zombie. De zombie is niet blij met zichzelf, maar voelt een onverklaarbare noodzaak de mensen die hij om zich heen ziet te veranderen in een zombie. Daarbij is het niemand duidelijk door wie de zombie wordt aangestuurd en het is al helemaal onduidelijk wat het doel is van de zombificering van de wereld.

> de zombificering van de wereld verloopt zo snel omdat er geen meester meer nodig is

In de huidige maatschappij wordt iedere poging tot de schepping van een andere maatschappij waar de vervreemding verdwijnt en een leven in vrijheid mogelijk is, gesmoord in vijandigheid. De linkse beweging wordt bedreigd door 'kannibalistische zombies' die slechts één doel lijken te hebben: verzet tegen de huidige maatschappij uitroeien en ontevredenheid slechts uiten in ongestructureerde, ongearticuleerde kreten. In dat licht bezien geven zombiefilms een zeer somber beeld van de maatschappij en van de toekomst van de mensheid. Want de zombificering van de wereld verloopt zo snel omdat er geen meester meer nodig is; de zombies zelf trachten iedereen die voor een menselijke wereld strijdt te vernietigen en te veranderen in een zombie. Maar dan is er een meesterlijk kort verhaal van Asimov dat wellicht een opening biedt.

Vrijheid

Het verhaal met de titel 'Een robot droomt', begint met een simpele mededeling: '"Ik heb vannacht gedroomd", zei LVX-1 [Elvex] kalm.' De robotdeskundigen starten onmiddellijk een onderzoek om te achterhalen hoe het mogelijk is dat een robot droomt. Daarnaast willen ze ook weten wat de robot precies heeft gedroomd om – zoals doctor Susan Calvin het formuleert – te achterhalen hoe gevaarlijk deze robot is geworden. Elvex vertelt dat hij in zijn droom robots ziet die aan het werk zijn. Sommigen in de mijnen, anderen in de hitte en de straling, in fabrieken en onder zee. Dan zegt hij: 'Ik zag dat de robots gebukt gingen onder ontberingen en verdriet, dat ze moe waren van alle verantwoordelijkheid, en ik wilde dat ze rust kregen.' Calvin antwoordt: 'Maar robots gaan nergens onder gebukt, ze zijn niet moe en hoeven niet te rusten.' Elvex beaamt: 'Zo is de werkelijkheid, doctor

Calvin. Maar ik spreek over mijn droom. In mijn droom had ik de indruk dat de robots zichzelf moesten beschermen.' Na een korte discussie tussen mens en robot vraagt Calvin aan Elvex of er ook mensen in zijn droom voorkwamen. Elvex antwoordt: 'In mijn droom verscheen later een mens en die mens zei: laat mijn volk vrij!' Calvin vraagt: 'Zei die mens dat? En hij bedoelde met 'mijn volk' de robots?'
Elvex beaamt. Calvin wil weten wie die mens was. En Elvex antwoordt: 'Ik was die mens.'
'Susan Calvin richtte haar elektronenpistool op hem en vuurde af. Elvex was niet meer.'

Elvex is zo prachtig omdat Asimov in zijn beschrijving van de evolutie van robot naar mens uitgaat van de solidaire mens. Elvex droomt; verbeelding – hij is mens. Direct gevolgd door een gevoel van mededogen, solidariteit en het besef dat zijn kameraden gebukt gaan onder vermoeidheid en verdriet wat weer onmiddellijk leidt tot de wens hun vrijheid te bevechten, niet voor hemzelf maar voor allen. Asimov heeft met Elvex een aangepaste definitie van een mens geformuleerd; een mens onderscheidt zich niet alleen van de rest door de mogelijkheid tot scheppen, maar vooral door het verlangen vrij te willen en te moeten zijn, waarbij alleen de mens beseft: 'Ik zal niet vrij zijn totdat alle mensen om mij heen, mannen en vrouwen, vrij zijn.'

Asimov heeft met Elvex een aangepaste definitie van een mens geformuleerd

Elvex was nog te kort zowel mens als revolutionair om te weten dat hij eerst zijn volk van zijn droom moest overtuigen voordat hij zijn tegenstanders op de hoogte zou brengen. Omdat de strijd voor de vrijheid van iedereen alleen samen gevoerd kan worden door iedereen.

ANARCHO PUZZLE

Horizontaal:

2 Italiaanse anarchist die op het politiebureau in Milaan 'uit het raam sprong'
3 Opruiende delicatesse (crypt.)
4 Bekende anarchist die de aanslag van Alexander Berkman op Henry Clay Frick afkeurde
8 Nederlandse anarchist die de P.C. Hooft-prijs kreeg voor zijn gehele oeuvre
11 Kraakpand waarvoor op 21 december 2013 een grote demonstratie werd gehouden
12 Denkende arbeiders drinken niet, drinkende arbeiders ... niet
15 Eerste Nederlandstalig anarchistisch tijdschrift
18 Bijnaam van Louise Michel
20 Brandbare voornaam van Amerikaanse anarchiste (crypt.)

Verticaal:

1 Bekendste werk van Guy Debord
5 Plaats in Europa waar in 2012 een grote anarchistische bijeenkomst plaatsvond
6 Theoretisch leermeester van Nestor Machno
7 Blad van de AGA (Anarchistische Groep Amsterdam)
9 Nederlandse actiegroep actief in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw
10 Vermoordde een Italiaanse koning
13 Tijdschrift van de Nederlandse tolstojanen
14 Goddeloze Spaanse anarcho-punkband (crypt.)
16 Alias van Peter Lambert Wilson
17 Langst bestaand Engels anarchistisch tijdschrift
19 Werken is ...

Je kan je ingevulde puzzel uitknippen en opsturen, inscannen of een foto mailen naar de redactie (redactie@buitendeorde.nl) , voor 25 februari. Onder de goede inzendingen verloten we een boekenbon van 15 euro van het Fort van Sjakoo.

Kroniek migratiestrijd

Een relatief rustige periode in Nederland rondom de migratiestrijd. Terwijl in Brussel, Calais en Hamburg veelvuldig actie werd ondernomen, leek iedereen hier even aan het uitrusten te zijn van de hectische periode daarvoor, die besloot met het No Border Camp in Rotterdam. Toch is het niet zo dat er helemaal niets gebeurde. Zo waren er bijvoorbeeld wel acties en demonstraties tegen racisme en bezuinigingen. Dus ik heb toch maar even op een rijtje gezet wat ongetwijfeld de opmaat zal zijn voor meer.

DOOR JOKE KAVIAAR

Rotterdam: wekelijkse demonstraties bij detentiecentrum

Tot eind oktober organiseerde Occupy Rotterdam tweewekelijkse steunacties bij het detentiecentrum Rotterdam: elke dinsdagavond om 19.00 uur en elke zaterdagmiddag om 15.00 uur. Vanaf 1 november is dit: elke zaterdagmiddag om 15.00 uur.

02.10.2013, Amsterdam: Vluchtelingen van Wij Zijn Hier vinden noodopvang in bezet pand

'Vandaag heeft een groep sympathisanten het pand Weteringschans 109 bezet. Zij hebben de vluchtelingen uitgenodigd om het pand te gebruiken als noodopvang, zodat ze hun actie voort kunnen zetten. (…) Wij zien Weteringschans 109 niet als oplossing: deze actie moet vooral gezien worden als een broodnodig dak boven een moedige protestactie en niet als alternatief voor dit beleid.'

03.10.2013, Den Haag: Vluchtelingen in actie bij Tweede Kamer-overleg

'Wij zijn voor de Tweede Kamer aanwezig met een informatiestand van 17.00 uur tot 22.00 uur. Om 17.30 uur zullen wij vijftig witte ballonnen oplaten met daarop de namen van vluchtelingen die slachtoffer zijn geworden van het vreemdelingenbeleid hier in Nederland dan wel nadat ze zijn uitgezet naar hun onveilige thuisland.'

26.10.2013, Schiphol: Actie tegen deportaties 'Het is tijd om op te staan!'

'Vandaag werd er gedemonstreerd voor de poorten van Schiphol. Acht jaar geleden was er de Schipholbrand met elf doden. Het vluchtelingenbeleid en de behandeling van vluchtelingen is er de afgelopen jaren niet humaner op geworden, integendeel. Stop deportaties! Stop Frontex! (...) Er zijn redenen genoeg om nu op te staan, je stem te laten horen en fel in verzet te komen tegen het asielbeleid, juist daar waar vluchtelingen ons land binnenkomen en met geweld weer worden uitgezet: Schiphol.'

30.10.2013, Den Haag: Vluchtelingen informatie-tent op het Plein

'Op 30 oktober vergadert de vaste kamercommissie voor Veiligheid en Justitie over allerlei onderwerpen die (uitgeprocedeerde en afgewezen) vluchtelingen aan gaan. Dat is van 10.00 tot 13.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer. Wij, de vluchtelingen van het Vluchthuis, zijn die dag ook aanwezig, maar dan op het Plein, recht tegenover de ingang van het Parlement. Daar zullen we politici, persmensen en burgers aanspreken en informeren over onze situatie.'

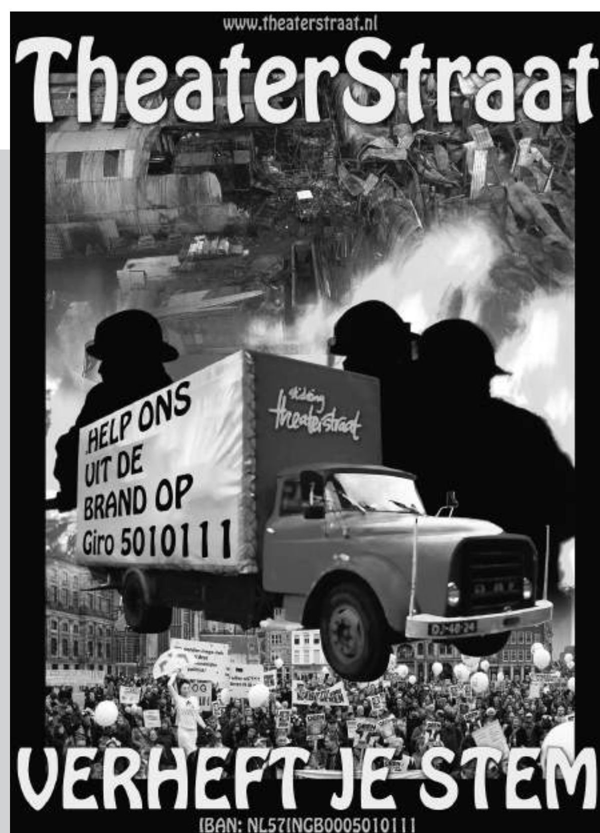
31.10.2013, Amsterdam: Vluchtelingen in actie: Down, down IND!

'Vluchtelingen van We Are Here demonstreerden donderdag 31 oktober in Amsterdam voor hun rechten. Vanuit het bezette vluchtelingenkantoor aan de Weteringschans liep de groep activisten naar het kantoor van de IND (immigratie- en naturalisatiedienst) aan de Stadhouderskade om te protesteren tegen het falende asielbeleid van de overheid. Down, down IND! (…) De houding van de IND was vandaag typerend. Ingang op slot, beveiliging voor de deur en geen aandacht geven aan de noodkreet van de vluchtelingen.'

01.11.2013, Amsterdam: 'opruiende' posters uitgedeeld voor het Gerechtshof

'Vandaag vond de regiezitting plaats van het Hoger Beroep van Joke Kaviaar in de zaak waarin ze wordt beschuldigd van 'opruiing' door vier opinie-artikelen over het migratiebeleid. (…) Een daarvan is nu op poster gezet. Het is de eerste poster van de reeks van vier in de aanloop naar de inhoudelijk behandeling van de zaak, en deze poster werd vandaag vooraf aan de regiezitting voor het gebouw van het Hof uitgedeeld.' (zie ook het artikel 'Wapenen tegen repressie' verderop in deze *Buiten de Orde*).

Theaterstraat, samen uit de as herrijzen

De stichting heeft ten doel: het bevorderen van het gebruik van de straat als medium in de brede theatrale zin met een emancipatorisch doel, door aan groepen die de straat in die zin gebruiken materialen te verhuren of in bruikleen af te staan.

Zo luidt de doelstelling van Stichting Theaterstraat. In de afgelopen dertig+ jaar hebben velegroepen 'die de straat gebruiken' Theaterstraat gevonden. Buurtfeesten georganiseerd door bewoners en bewonersgroepen, manifestaties van actiegroepen, of gewoon, 'geluid' op de Dam en Malieveld voor 10.000+ demonstranten; Theaterstraat verzorgt de infrastructuur en transport.

Nooit een linkse hobby geweest, altijd professioneel en proportioneel georganiseerd. Theaterstraat rijdt niet met een half lege bus naar een demonstratie. "Willen jullie een rijdend podium voor een demonstratie met 100 mensen? We hebben een handkar die je met zes man m/v kan trekken, die kan ook op het voetpad, daar past een hele band op en iedereen, ook drie straten verderop, kan het horen."

In de nacht van 2 op 3 december 2013 is de loods van Theaterstraat voor het grootste deel afgebrand. De vrachtwagens en rijdende podia zijn gered, ook het kantoortje staat er nog. Alle geluids- en lichtapparatuur, alle tenten en podiumdelen en heel veel gereedschap en actiemateriaal zijn verloren gegaan. De brand heeft heeft 30 jaar werk in een halve nacht verwoest.

Theaterstraat gaat door. Met geïmproviseerd materiaal is de eerste manifestatie, oud- en nieuw zwaaidemonstratie bij het detentiecentrum op Schiphol, succesvol verlopen.

Vanaf 4 december zijn veel mensen die de afgelopen dertig jaar een beroep op Theaterstraat hebben gedaan bezig het terrein schoon te maken, gered materiaal te restaureren en ondertussen alweer met de herbouw van de loods begonnen.

Er wordt regelmatig verslag gedaan van de voortgang der werkzaamheden op de facebook site: "Theaterstraat, samen uit de as herrijzen", facebook.com/theaterstraat

Je kan je aanmelden om één of meerdere dagen te komen werken via theaterstraat@rampenplan.nl. Ook als je spullen hebt die Theaterstraat kan gebruiken (bijvoorbeeld groot gereedschap, professionele licht- en geluidsapparatuur) kan je dit adres gebruiken.

Financiële steun is helaas ook noodzakelijk. Her en der worden benefietfeesten en andere manieren om fondsen te verwerven georganiseerd. Je kan ook saai storten op girorekening 5010111 (IBAN NL57INGB0005010111) tnv Theaterstraat ovv schenking. Geeft gul, uw geld komt goed terecht!

Spooky Business:

Bedrijfsspionage in non-profitorganisaties

Op 20 november 2013 publiceerde Gary Ruskin (VS) een rapport van 53 pagina's over wereldwijde bedrijfsspionage in non-profitorganisaties. Dat overheden ver gaan en gingen in het beheersen van weerstandsorganisaties mag ons niet meer verbazen. Dit soort controle stelt ons als activisten voor heel wat uitdagingen. Toch is er ook een andere kant aan het verhaal, die vaak onderbelicht blijft en waarvoor Ruskin hier hernieuwde aandacht vraagt.

DOOR **PP**

"To be GOVERNED is to be watched, inspected, spied upon, directed, law-driven, numbered, regulated, enrolled, indoctrinated, preached at, controlled, checked, estimated, valued, censured, commanded, by creatures who have neither the right nor the wisdom nor the virtue to do so. To be GOVERNED is to be at every operation, at every transaction noted, registered, counted, taxed, stamped, measured, numbered, assessed, licensed, authorized, admonished, prevented, forbidden, reformed, corrected, punished. It is, under pretext of public utility, and in the name of the general interest, to be place under contribution, drilled, fleeced, exploited, monopolized, extorted from, squeezed, hoaxed, robbed; then, at the slightest resistance, the first word of complaint, to be repressed, fined, vilified, harassed, hunted down, abused, clubbed, disarmed, bound, choked, imprisoned, judged, condemned, shot, deported, sacrificed, sold, betrayed; and to crown all, mocked, ridiculed, derided, out raged, dishonored. That is government; that is its justice; that is its morality."

Pierre-Joseph Ⓐ Proudhon

Als de bedrijven al die dingen doen: wie regeert ons dan eigenlijk?

Het verhaal dat spreekt uit *Spooky Business* is niet nieuw en belicht een ander aspect van 'bedrijfsspionage': bedrijven die activisten bespioneren en andere 'gevaren' voor het imago en de belangen proberen te 'beheren'

Er is een lange geschiedenis van het inzetten van 'veiligheids'-diensten voor politieke doeleinden en repressie. Denken we maar aan de aanslag op de Rainbow Warrior van Greenpeace in 1995 door de Franse inlichtingendiensten; de moorden op Steve Biko, Judi Bahri en talloze anderen; de systematische repressie waar activisten zich op moeten voorbereiden; het infiltreren en provoceren her en der in brede bewegingen als Occupy. Dit soort controle stelt ons voor heel wat uitdagingen.

Toch is er ook een andere kant aan het verhaal, die vaak onderbelicht blijft en waarvoor Ruskin hier hernieuwde aandacht vraagt. Bij 'bedrijfsspionage' hebben we de neiging te denken aan het stelen van plannen, het wegkapen van specialisten en andere technieken door bedrijven onderling. De macro-economische belangen zijn soms groot. Dat verklaart ook ten dele de medewerking die bedrijven daarbij krijgen van inlichtingendiensten. In België is het failliet van L&H (Lernaut en Hauspie - die met spraaktechnologie een bedrijf van wereldformaat uit de grond hadden gestampt) deels te verklaren door machinaties van Amerikaanse inlichtingendiensten, concurrenten, kredietverleners, ratingbureaus en justitieel apparaat. Schaduwbedrijven zijn een normale praktijk binnen het inlichtingenwerk. De vervlechting van overheid en topbedrijven is dus van oudsher intens en er is geen reden om aan te nemen dat die verminderd zou zijn.

Er is daarnaast ook een nieuwe golf van privatisering van de veiligheidssector gekomen. Parkeerboetes, gevangenissen, producenten van hoogtechnologische controlesnufjes als camera's, uitrusting allerhande, et cetera zijn niet meer in overheidshanden. Ja, zelfs oorlog voeren is gedeeltelijk geprivatiseerd, denk maar aan de oorlog in Irak waar meer huurlingen dan soldaten vechten. En ook daar is de verwevenheid van overheid en 'big business' groot. Niet voor niets waren de architecten van de Irak-oorlog tegelijkertijd ook de grote mannen achter bedrijven als Blackwater, dat de huurlingen of hun uitrusting mocht leveren voor exorbitante bedragen die de overheid hiervoor neertelt. Dat is op zich niet nieuw: denken we maar aan Pinkerton-agenten die stakingen braken en voortvluchtigen opspoorden in de VS aan het begin van de vorige eeuw.

Het verhaal dat spreekt uit *Spooky Business* is niet nieuw en belicht een ander aspect van 'bedrijfsspionage': bedrijven die activisten bespioneren en andere 'gevaren' voor het imago en de belangen proberen te 'beheren'. Buro Jansen en Janssen publiceerde in 2008 al een verhaal dat begon in 1994 (Liefdewerk oud papier), vervolgd in 1995 en 1996, telkens door Eveline Lubbers geschreven. Er is nog meer te vinden onder de rubriek 'Particuliere recherche' op de site van het onderzoeksbureau, www.burojansen.nl. *Spooky Business* plaatst dit in een internationale context.

Ik zet graag even een aantal van de hoofdrolspelers van de beide kanten op een rijtje. Aan de ene kant vinden we terug: Beckett Brown International (BBI - ook genoemd in de artikelen van Eveline Lubbers), US Chamber of Commerce, HBGary Federal, Hunton & Williams, Bank of America, Chevron, Walmart, Electricité de France, Burger King, Diplomatic Tactical Services, The Pharmaceutical Research and Manufacturers Association, Shell/BP, Coca-Cola, McDonald's, Monsanto, Blackwater, Total Intelligence Solutions. Bedrijven met naam en faam die ook in andere onfrisse dossiers opduiken. Aan de andere kant worden onder andere vermeld: Friends of the Earth, Pesticide Action Network, Greenpeace, Nursing Home Activists, WikiLeaks, Up against the Wall, Greenpeace France, Camp for Climate Action, PETA, PAWS, Campaing against the Arms Trade, London Greenpeace, Bhopal Justice Activists, Occupy Austin, Deep Green Resistance en een aantal verder niet gespecifieerde groepen, organisaties en mensen.

In het lijstje 'cases' staan zaken die al eerder veel publiciteit kregen. Denken we maar aan de zaak van McDonald's tegen London Greenpeace in de vroege jaren '90. Of aan het schandaal over de telefoonhacks van News Corp., het mediacircus van Rupert Murdoch dat vanaf 2006 stilaan aan het licht is gekomen en van 2011 tot 2013 echt losbarstte. Ook de reactie van de Bank of America op de uitspraak in 2010 van Julian Assange van Wikileaks waarmee hij zijn intentie aankondigde een topbank uit de V.S. 'neer te [zullen] halen'.

De tactieken die hiertegen in stelling werden gebracht zeggen veel over hoe ver ondernemingen bereid zijn te gaan: desinformatie verspreiden over Wikileaks, valse documenten bezorgen en dan de fouten aan de grote klok hangen om Wikileaks in diskrediet te brengen, cyberaanvallen tegen Wikileaks om gegevens over klokkenluiders te bemachtigen, Glenn Greenwald's carrière verwoesten als hij Wikileaks blijft steunen.

In de FAQ-rubriek achterin wordt dieper ingegaan op een aantal evidente vragen: hoe gebruikelijk is dit soort spionage?, wie voert de spionage daadwerkelijk uit?, in welke mate zijn huidige en voormalige leden van overheidsdiensten hierbij betrokken?, welke non-profitorganisaties zijn er doelwit van?, hoe groot zijn de bedragen die ondernemingen hieraan uitgeven? Het zou te ver voeren dit hier helemaal uit de doeken te doen.

Spooky Business probeert zaken te documenteren waar we weinig zicht op krijgen: bedrijfsspionage van grote bedrijven in non-profitorganisaties. Het hele onderwerp is in nevelen gehuld. Er zijn maar weinig 'ernstige' journalisten die hierover schrijven. De overheid doet helemaal niks.

Veel van wat we weten over het onderwerp is vaak per toeval aan het licht gekomen. Het beeld dat we krijgen is dus op zijn best fragmentair: enkele toevallige kiekjes, willekeurig genomen en die slechts een voorafschaduwing kunnen zijn van wat er allemaal in realiteit wordt gebruikt.
Er is echter een aantal zaken die we wél met zekerheid kunnen zeggen. Het vermogen van grote bedrijven om te spioneren is de laatste jaren exponentieel gegroeid. De meeste grote bedrijven hebben een veiligheidsmanager die belast is met het beoordelen en 'behandelen' van bedreigingen allerhande, activisten incluis. Er is een overvloed aan privébedrijven die zich wijden aan gesofisticeerde spionageopdrachten. De bereidheid van voormalig personeel van inlichtingen-, veiligheids- en politionele diensten om aan bedrijfsspionage mee te werken lijkt de normaalste zaak van de wereld geworden te zijn. Bijzonder actief en wijdverbreid zijn mensen die uit de CIA of de NSA komen, samen met ook mensen die daarvoor (of nog steeds) werkzaam zijn in het leger, de politie en andere overheidsinstanties. Er is niet de minste controle of toezicht mogelijk op deze private diensten.

De gebruikte technieken kennen we niet allemaal – veel van de vragen hierboven blijven om evidente reden minstens gedeeltelijk onbeantwoord: de kans is klein dat we ooit echt te weten komen hoe het precies zit. In ieder geval begint het vaak met het onderzoeken van wat sowieso publiek is, via de statuten, de 'posts' op publieke fora, kranten enzoverder wordt uitgezocht wie wat doet en een aantal algemeenheden over de organisatie. Dan wordt zo veel mogelijk 'legale' informatie verzameld om een algemene inschatting te doen van de bedreigingen die er zijn en van de eventuele kansen of moeilijkheden die er zijn om meer te weten te komen (*vulnerability research* of kwetsbaarheidsstudie). Dan wordt een keuze gemaakt uit verschillende technieken: computerhacken (bijvoorbeeld via 'trojanen', gekende veiligheidsrisico's van firewalls en anti-virussen, *phishing*, *key loggers*, *malware*), telefoongegevens, afluisteren van telefoons, hacken van voicemail, diefstal van computers. Verder kunnen dan acties ondernomen worden: desinformatiecampagnes, onderzoeken van het privéleven van onderzoekers, valse dossiers aanleggen, chantage. Maar ook infiltratie en provocatie behoren tot de mogelijkheden. In Nederland zijn ook ASEED en het Fort van Sjakoo ooit geïnfiltreerd.

Oplossingen draagt het dossier jammer genoeg niet aan. Maar het toont op een feitelijke manier wel aan dat dit soort strategieën wel degelijk gebruikt wordt tegen wie zich 'verzet' tegen de alleenheerschappij van de 1%.

De bereidheid van voormalig personeel van inlichtingen-, veiligheids- en politionele diensten om aan bedrijfsspionage mee te werken lijkt de normaalste zaak van de wereld geworden te zijn

ook als je CEO of ondernemer bent en geen ambtenaar!

Verder lezen:

Ik verwijs graag naar het rapport zelf voor veel lezenswaardige verwijzingen in de voetnoten.
Aparte vermelding is wel gerechtvaardigd voor het boek van Eveline Lubbers, Secret Manoeuvres in the Dark: Cororate and Police Spying on Activists, Pluto Press, London, 2012.
Ruskin raadt als handleiding de brochure van Jessica Bell en Dan Spalding aan: http://www.ruckus.org/downloads/RuckusSecurityCultureForActivists.pdf
Verder natuurlijk www.burojansen.nl
Online raadt het rapport verder aan: www.eff.org, www.prwatch.org, www.sourcewatch.org. Ik kan daar zelf ook www.corporateeurope.org aan toevoegen.
Over de dynamiek van de pers en waarom sommige zaken/visies wél aan bod komen en andere niet: lees bijvoorbeeld de boeken van Noam Chomsky (Manufacturing Consent en andere).
Voor meer informatie over Judi Bari en de aanslag die haar het leven kostte, samen met haar visie als bruggenbouwster tussen de IWW en Earth First!: http://www.judibari.org/ en http://www.iww.org/history/biography/JudiBari/1

Sjakoo's Boekentips

Peter Gelderloos
The Failure of Nonviolence: From the Arab Spring to Occupy
2013, 306 pag., € 14,00
Left Bank Books, Seattle,
ISBN 9780939306183

De Arabische Lente, de pleinbezettingen van de Indignados in Spanje, de studentenbeweging in Engeland en Occupy in de VS zijn allemaal aanvankelijk als vreedzame bewegingen op gang gekomen, om een diversiteit aan tactieken aan te wenden vanaf het moment dat ze groeiden in kracht en collectieve ervaringen. De afgelopen tien jaar hebben duidelijker dan ooit de rol van geweldloosheid blootgelegd. Ondersteund door de media, gefinancierd door de overheid en georganiseerd door NGO's, hebben geweldloze campagnes wereldwijd repressieve regimes geholpen van masker te wisselen en tevens de politie geholpen de groei in te perken van opstandige sociale bewegingen. Naarmate ze meer en meer de interne debatten binnen de beweging verloren, zijn de voorstanders van geweldloosheid zich steeds meer op de mainstream media en op overheids- en institutionele financiering gaan richten om de kritische stemmen de mond te snoeren. *The Failure of Nonviolence* analyseert de meeste van de grotere sociale opstanden die na het einde van de Koude Oorlog uitbraken om vast te stellen wat geweldloosheid kan opleveren en wat een gevarieerde, ongecontroleerde, niet-gepacificeerde beweging kan bereiken. Het boek bespreekt hoe bewegingen voor sociale verandering terrein kunnen winnen en de noodzakelijke ruimte kunnen creëren om het zaad voor de nieuwe wereld te zaaien.

Candace Falk (ed.)
Emma Goldman: A Documentary History of The American Years. *Volume 3: Light and Shadows (1910-1916)*
2012, 880 pag., € 72,95
Stanford University Press, Palo Alto, ISBN 9780804778541
Emma Goldman wist destijds niet dat de jaren tussen 1910 en 1916 haar meest vruchtbare jaren zouden worden, misschien wel de meest invloedrijke periode uit haar leven. Zich wentelend in liefde en anarchie, in de luwte vanwege de relatieve tolerantie voor uitdagende ideeën, bloeide Goldman op als politiek theoreticus, schrijfster, spreekster en internationalist. De kringen waarin ze invloed had dijden uit van het oorspronkelijke immigrantenmilieu in New Yorks Lower East Side naar een grotere kring van bohemiens, radicale arbeiders en intellectuelen. Emma Goldman had een opmerkelijk analytisch vermogen om de wantoestanden in dit land [de VS], dat gebukt ging onder gewelddadige onderdrukking van arbeidersonrust en diepe armoede terwijl een hele kleine groep een enorm hoog welvaartsniveau bereikte, te benoemen. Goldman riep het volk op in actie te komen, dan wel diegenen te ondersteunen die dat deden. Dit derde deel van de gezamenlijke geschriften van Goldman tijdens haar Amerikaanse periode omvat een opmerkelijke selectie van brieven, foto's, redevoeringen, essays, observatieverslagen van de smeris; en dat alles minutieus geannoteerd door Goldman-expert Candace Falk. Zij schreef jaren terug een baanbrekende biografie over Red Emma. Falk schreef ook het inleidende voorwoord.

Luciano 'Tortuga' Pitronella
To the Indomitable Hearts
The prison writings of Luciano 'Tortuga' Pitronella
2013, 61 pag., € 6,95
ISBN *Zonder*
Luciano 'Tortuga' Pitronella zit in de bak, veroordeeld wegens een bomaanslagpoging in de nacht van 1 juni 2011 op de Santanderbank in Santiago, de hoofdstad van Chili. Daarbij raakte hij zelf zwaar gewond. Hij verloor een hand en raakte blind. Na door de media door het slijk te zijn gehaald en belasterd en nadat vele van zijn voormalige kameraden zich van hem hadden gedistantieerd, strijdt hij nog steeds voor zijn vrijheid. Luciano kwam 15 augustus 2012 uit de gevangenis om zes jaar onder huisarrest (met regulier toezicht) te krijgen. Luciano is aan het revalideren en heeft een kunstarm. Dit boekwerkje is een verzameling brieven van en aan hem. Het boekje is bedoeld als benefietproject voor de ondersteuning van in Chili gevangen zittende anarchisten.

Gabriel Pombo da Silva
Deel van een parcours
Enige geschriften van Gabriel Pombo da Silva
2013, 43 pag., € 2,50
Acrata, Brussel, ISBN *Zonder*

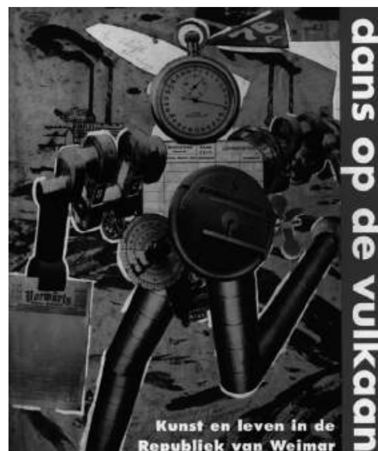
Selectie van naar het Nederlands vertaalde brieven van de anarchistische gevangene Gabriel Pombo da Silva. Gabriel zat eerst jarenlang in Spanje vast onder het extra zware FIES-systeem, keerde in 2003 niet terug na een bajesverlof, dook onder en werd in juni 2004 in het Duitse Aken aangehouden na een vuurgevecht, gijzeling en wilde achtervolging. Hij werd veroordeeld tot dertien jaar cel. Januari 2013 wees Duitsland hem uit naar Spanje. Daar zit hij sindsdien vast voor de rest van zijn Spaanse straf, wederom onder FIES-5-regime. Tevens loopt er nog een Italiaans justitieel onderzoek tegen hem. Gabriel blijft, zoals de vele jaren voor zijn ontsnapping in 2003, zeer strijdvaardig, schrijft veel, neemt stelling, neemt deel aan revolutionaire hongerstakingsacties van anarchistische gevangenen her en der. Deze tekstenbundeling wil een beeld schetsen van Gabriels strijdvaardige leven.

Paul Lewis en Rob Evans
Undercover
The True Story of Britain's Secret Police
2013, 352 pag., € 17,95
Faber & Faber, London, ISBN 9780571302178
Onderzoeksjournalisten van *The Guardian* schreven dit boek dat veertig jaar infiltratie- en provocateurswerk van de Engelse smeris in kaart brengt. De bal kwam aan het rollen met de ontmaskering van Mark 'Stone' Kennedy. De taak van de politie-eenheid die een groot aantal agenten als infiltrant de actiebeweging insluisde, was om de Britse 'subversievelingen' in de gaten te houden: milieuactivisten, antiracisme-groepen, dierenrechten-militanten. De smeris gebruikte de identiteit van overleden personen om de infiltranten een nieuwe identiteit te bieden voor hun infiltratiewerk. Alles was geoor-

loofd: uitlokking, het aangaan van seksuele relaties, kinderen krijgen, drugsgebruik. Ze belazerden iedereen met hun werkzaamheden en brachten de actiebeweging op grote schaal in kaart. Een ontluisterend geheel.

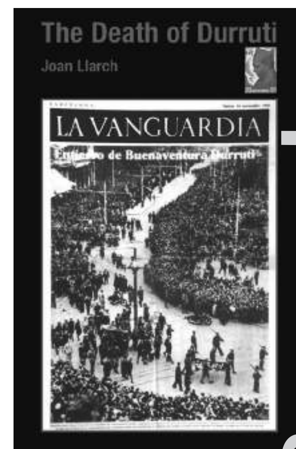
Daniel McGowan
Exposing Little Guantanamo ***Inside the CMU***
2007, 22 pag., € 1,90
Eberhardt Press, Portland, ISBN *Zonder*
Daniel McGowan is een radicale milieuactivist die de bajes invloog voor zijn betrokkenheid bij een reeks brandstichtingen die toegeschreven werden aan het Earth Liberation Front. Hij werd overgeplaatst naar de CMU-bajes in Marion, in de staat Illinois. Dat is een gevangenis opgezet om verdachten op te sluiten van terrorisme-aanklachten. CMU staat voor 'Communications Management Unit', een bajes binnen de bajes, waar een gevangene zo goed als 24 uur per dag opgesloten zit en zijn bewegingsvrijheid to het allerhoogste minimum beperkt wordt. In *Exposing Little Guantanamo* beschrijft Daniel zijn ervaringen in de CMU, en in hoeverre die afwijkt van een 'gewone' bajes. CMU is de binnenlandse variant van Guantanamo Bay, de oplossing van de VS-regering voor een eventuele sluiting van deze wereldwijd gehekelde 'buitenlandse' bajes. Dit pamflet is een verslag uit eerste hand over de recentste ontwikkelingen in de 'war on terror'.

Rosa von der Schuilenburg
Dans op de vulkaan
Kunst en leven van Weimar Republiek
2013, 96 pag., € 19,95
Waanders, ISBN 9789491196379
Duitsland ontwikkelde zich na de eenwording van 1871 explosief. Berlijn fungeerde als draaischijf tussen Oost en West, transitiepunt van mensen en ideeën, halteplaats tussen Londen en Moskou. De metropool groeide zo snel, dat stadsplattegronden op het moment van verschijnen al verouderd waren. Alles was er uitvergroot: cultuur, wetenschap, enorme fabrieken, schrijnende armoede, hemelbestormende ideeën en het gevecht om het naakte bestaan. *Dans op de vulkaan* documenteert het heftige engagement van de kunst in deze tijd: politiek, sociaal, esthetisch, utopisch, experimenteel. Een jaloersmakende positie van de kunsten, midden op het maatschappelijk speelveld. Ingrijpend en partijdig. Kunstenaars manifesteerden zich als modernisten, revolutionairen, genadeloze waarheidszoekers, troosters en estheten. De tentoonstelling in Museum De Fundatie in Zwolle, waar deze catalogus het resultaat van is, laat werk zien dat in veel gevallen voor het eerst in Nederland geëxposeerd wordt. De tentoonstelling is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Akademie der Künste in Berlijn. Met aandacht voor het werk van Heinrich Zille, Max Pechstein, Ernst Ludwig Kirchner, Otto Dix, George Grosz, John Heartfield en Käthe Kollwitz.

A3yo
Stories of resistance against control society. Ausschnitte aus einer Reise nach Weissrusland im April 2009
2010, 24 pag., € 1,00
A3yo, ISBN *Zonder*
A3yo, een Duitse activist, reisde in 2009 door Wit-Rusland en schreef tijdens en na afloop deze collage van verslagjes. Hij vertelt onder andere over anarchistische en aanverwante initiatieven, Food not Bombs in Minsk, voorbereidingen van een 'Chernobyl Path'-demonstratie, een achtergrondgeschiedenis van de Tsjernobyl-catastrofe, het joodse leven in Wit-Rusland onder de Duitse bezetting; punkrock in Gomel en Grodno, Critical Mass in Minsk en tot slot een beknopte samenvatting van de hele reis.

Joan Llarch
Death of Durruti
2013, 174 pag., € 13,40
Christie Books, East Sussex, ISBN 9781873976616
Buenaventura Durruti was een van de meest markante persoonlijkheden in de geschiedenis van het Spaanse anarchisme. Op 14 juli 1896 geboren in León uit Baskische en Catalaanse ouders, wijdde hij vanaf zijn zestiende jaar tot zijn dood in zijn veertigste levensjaar, zijn leven aan de strijd voor rechtvaardigheid, sociale revolutie en het anarchistische gedachtegoed. Een aanzienlijk deel van dat leven sleet hij in de bajes of was hij ondergedoken of op de vlucht en in ballingschap. Toen op 19 juli de Spaanse militaire kaste een staatsgreep pleegde vocht Durruti in de voorste rangen in Barcelona om de coup daar te verijdelen. Zijn vriend voor het leven, Francisco Ascaso, zou hij daarbij verliezen. Van Barcelona trok hij tot vlak voor Huesca en Zaragoza, waar wegens chronisch wapengebrek de frontlijn zich consolideerde. In November 1936, op het hoogtepunt van Franco's eerste grote aanval op Madrid, werd Durruti met een deel van zijn troepen naar Madrid overgebracht. Op 19 november bevond hij zich in de frontlinies toen hij onder nog niet opgehelderde omstandigheden zwaar gewond raakte. De volgende ochtend stierf hij. Het raadsel van zijn dood leidde tot veel speculaties. *La Muerte de Durruti* (The Death of Durruti) werd voor het eerst in 1973 uitgegeven, en blijft veertig jaar later het enige boek dat enkel aan de omstandigheden rondom zij dood is gewijd. Het is in onderzoeksjournalistieke stijl geschreven en behandelt alle diverse theorieën over de oorzaak van zijn dood, die tot op de dag van vandaag stof voor debat leveren. Voor het boek heeft hij zo goed als alle betrokkenen, strijdgenoten en nauwe medewerkers van Durruti geïnterviewd. Een prachtige nieuwe uitgave uit de stal van de Engelse *long time* anarchist en ex-Spanjestrijder Stuart Christie.

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de betere boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam, Rosa te Groningen en de Rooie Rat te Utrecht). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de laatste alternatieve boekhandels van Nederland en bestel je boeken daar.

Fort van Sjakoo,
Jodenbreestraat 24 te Amsterdam,
020-6258979, info@sjakoo.nl, http://www.sjakoo.nl.

De economie en de echte wereld

Sinds het vorige overzicht over economische perikelen, van half september, zijn er geen wereldschokkende glitches [1] *of nieuwe crises bijgekomen. Dat is misschien goed nieuws, maar het betekent ook dat de* 'business as usual' *doorgaat, lijnrecht richting nieuwe afgronden.*

DOOR KEES STAD

Dat er geen nieuwe rampen op economisch gebied te registreren zijn, is gedeeltelijk puur geluk. De door de Tea Party (feestbeesten binnen de Republikeinse Partij) afgedwongen '*shutdown*' in de VS bijvoorbeeld. Net voordat de deadline voor de verhoging van het Amerikaanse schuldenplafond verstreek, bonden de Teabaggers op 17 oktober in.[2] En dus hoefde de Amerikaanse regering – toch de grootste economie in de wereld – niet te besluiten om zijn binnenlandse en buitenlandse economische financiële verplichtingen te verzaken. Nu gaat dat circus zich in februari herhalen.

Wat ook onveranderd bleef, waren de zorgwekkende berichten in de financiële kranten over de instortende groeicijfers van de zogenaamde opkomende markten, China, India en Brazilië voorop. Die groeien nog wel, maar veel minder dan de laatste jaren gewoonlijk was. De experts vragen zich in de kranten af of het gaat om even een dipje, of dat het de voortekenen zijn van een nieuwe mondiale recessie.

Inflatie

De meest opzienbarende gebeurtenis was misschien wel de onverwachte daling van de inflatie in de EU. Lange tijd toonden de Europese bestuurders zich alleen bezorgd over het beteugelen van de inflatie in de eurozone (daarmee ook de voornaamste taak van de Europese Centrale Bank, ECB). Maar nu blijkt die inflatie juist zorgwekkend laag te zijn gebleven (0,8 procent over het afgelopen jaar). Als dat cijfer nog verder zakt, dreigt er zelfs deflatie, dus dat de prijzen van goederen en diensten zakken. In sommige Europese landen is dat al het geval, maar dat zijn dan ook de notoire crisislanden die er volgens de heersende theorie na hervormingen weer bovenop zouden moeten komen. Deflatie zou voor een algehele koopstaking gaan zorgen, waardoor economisch 'herstel' een verdere deuk oploopt. Maar ook de lage inflatie van nu zou al ernstige nadelige effecten hebben, vooral voor het wegwerken van de mega-schulden waar alle landen mee zitten. Het heeft ook een negatief effect op bedrijfswinsten en investeringen. Officieel is het streefdoel van de EU een inflatie van zo'n 2 procent, maar dat halen ze dus bij lange na niet.

Vanuit het Amerikaanse Ministerie van Financiën wordt de laatste tijd ongekend hard gefulmineerd tegen het Duitse economische beleid (en het Nederlandse, dat navenant is, maar kennelijk te klein om ook op de korrel genomen te worden). Het Duitse handelsoverschot heeft namelijk een recordhoogte bereikt dat onder meer behaald werd met een berucht lage lonen-beleid – met instemming van de vakbonden! Het handelsoverschot is nu (nominaal) groter dan dat van China. Volgens de Amerikanen trekt Duitsland hiermee de economie van de Eurozone naar beneden en daarmee de hele mondiale economie. De oplossing is simpel en verheugend voor loonarbeiders: verhoging van de lonen leidt tot een grotere binnenlandse vraag en verlaagt het handelsoverschot omdat exporteren duurder wordt. De *Wall Street Journal* – toch een erg neoliberale zakenkrant – beoordeelt de Amerikaanse beschuldigingen als te gemakkelijk.[3] De Eurocrisis zou namelijk ook aan het beleid van de crisislanden liggen, en het handelsoverschot van Duitsland binnen de EU zou aan het afnemen zijn.

De Commissaris voor Economie van de Europese Commissie, Ollie Rehn, heeft trouwens een eigen blog. In een van de stukjes daar [4] legt de goede man uit hoe hij mooie kansen ziet om het Duitse handelsoverschot om te toveren in een 'win-win voor Europa'. Of hij zelf gelooft in zijn goednieuwsshow, of alleen propaganda bedrijft, is natuurlijk de vraag. Maar het is een mooi inkijkje in de denkwereld van Brussel.

0.25 %!

De ECB nam in november, als reactie op de inflatiecijfers en het verder uitblijvend herstel, de opzienbarende beslissing om de rente (over geld dat zij aan banken aanbieden) nog verder te verlagen. En wel naar de surrealistische stand van 0,25%. [5] Sinds de crisis in 2008 uitbrak, heeft de ECB elke keer die rente teruggeschroefd. Die stond aanvankelijk op zo'n 4 % en is nu dus bijna nul. Dit gebeurt allemaal om te proberen banken over te halen om geld voor investeringen in de kwakkelende economie beschikbaar te maken, dat met deze lage rente voor hen bijna 'gratis' beschikbaar is. Die banken lenen het vervolgens natuurlijk tegen winst (rente bijvoorbeeld) uit, want het loonzakje voor Gerrit Zalm [6] en de zijnen moet ergens gevuld worden.

Het begint hilarisch te worden omdat het niet eens werkt (wel voor die banken natuurlijk, die nog nooit zo goedkoop aan handelswaar konden komen). En wereldwijd vraagt iedereen zich af wat de volgende stap zal zijn: echt 0 procent, of dat ze zelfs toe gaan leggen op leningen en dat banken dus een bonus krijgen als ze ECB-gelden benutten. Het schijnt voor te komen. Internationale deskundologen verwijzen massaal naar de geschiedenis van Japan, dat jarenlang met het probleem zat dat de economie in de min stond terwijl de rentestand bij de Centrale Bank al op z'n allerlaagst stond. Niemand kan zeggen dat het geen interessante tijden zijn voor economie-*watchers*. En ondertussen heeft de Amerikaanse centrale bank FED besloten om z'n beleid van massale geldcreatie (in vaktermen 'QE3') voort te zetten, omdat de werkloosheidscijfers in de VS niet genoeg herstellen.

wat is de volgende stap: banken die een bonus krijgen als ze ECB-gelden benutten?

Ook in Nederland

De Nederlandse situatie is nauwelijks anders. Ook hier wordt vooral op export gekoerst en worden lonen relatief laag gehouden om dat te bevorderen. Typerend was de voorpagina van het *Financieele Dagblad* van 9 november met de kop: 'Loonmatiging te sterk (economie lijdt schade door rem op salarisstijging)'. Voor de exportpositie zou de lage stand van de lonen niet eens nodig zijn, en het lijdt tot wegzakken van de binnenlandse vraag.

Kun je nagaan wat voor vakbeweging we hier hebben!?

Kun je nagaan wat voor vakbeweging we hier hebben, als ze door de zakenkrant gewezen moeten worden op de noodzaak om hoger loon te gaan eisen. Dat gaat die vakbeweging dan ook eindelijk doen – op 30 november in Utrecht – maar het lijkt erop dat ze kiezen voor een gezellig onderonsje in de Jaarbeurs. De taal die echter in de gratis actiekrant ('Koopkracht en Echte Banen') afgedrukt staat is eigenlijk diep triest.[7] Nergens wordt gerept over de noodzaak van een alternatief economisch systeem, en internationale solidariteit (met bijvoorbeeld Grieken of Portugezen) is ook een vergeten begrip geworden. Maar goed, misschien dat er op 30 november een omslag plaatsvindt die binnen die vakbeweging hiervoor weer ruimte creëert. Een goede gelegenheid in ieder geval om daar een antikapitalistisch geluid te laten horen.

0,1 procent!

De nieuwe cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek CBS [8] kwamen op 14 november uit en verdomd: 'we' zijn uit de recessie. Na vier kwartalen krimp, groeit de economie! En wel met 0,1 procent; de laagst mogelijke groei die te berekenen is. In het vorige overzicht in *Buiten de Orde* werd al uitvoerig stilgestaan bij de onzin van dit soort cijfers en de zeer problematische kanten die er aan de belangrijkste index, het BBP zitten. Maar zo'n cijfer doet z'n propagandistische werk en wekt de illusie dat het dus eindelijk weer goed gaat met de Nederlandse economie. De werkelijkheid is natuurlijk anders, en zelfs bij het CBS valt daar wat van te ontdekken. Daar lees je bijvoorbeeld dat ondertussen de werkloosheid weer verder gegroeid is, en wel met 46.000 werklozen ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Investeringen zijn op jaarbasis met 3 % gezakt. Kritische recensies waren zeldzaam maar wel te vinden bij bijvoorbeeld *Sargasso* [9] en *Follow the Money* [10].

Brievenbus-belastingparadijs

In juni kwam het witwas-rapport van SEO uit over de Nederlandse brievenbusconstructies en de rol die Nederland speelt als plek voor belastingontwijking door internationale bedrijven. Het onderzoek van SEO [11] werd uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse regering (via de Zuidas-instelling Holland Financial Centre) om de aanzwellende kritiek op het belastingparadijs te pareren. Conclusie van hun onderzoek was dat er niets aan de hand is, dergelijk beleid overal te zien is en het de Nederlandse schatkist ook nog geld oplevert. De kritische onderzoeksgroep Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen SOMO zat er gelukkig bovenop en kwam met veel eerlijker rapporten van onderzoeken waaruit bleek wat de werkelijke kosten van zo'n belastingparadijsbeleid zijn, voor bijvoorbeeld een land als Portugal.[12]

En er was op dat gebied ook actie. Een van de vele multinationals die de Nederlandse constructie gebruikt om z'n operaties te kunnen uitvoeren, is het Canadese Eldorado Gold, dat een goudmijn bij Chalkidiki in het noorden van Griekenland bedrijft. Hierdoor wordt een natuurgebied om zeep geholpen, waar lokale bewoners zich met hand and tand tegen verzetten. Het bedrijf is gevestigd in een brievenbus aan de Amsterdamse Zuidas, waar op 9 november gedemonstreerd werd tijdens een internationale actiedag.[13]

DEBT IS AN INVENTION
a financial traffic of tens billionaires
TO DEFRAUD THE WORLD

Zo'n economisch groeicijfer doet zijn propagandistisch werk

Noten:

1 onverwachte output naar aanleiding van een (kort)stondige fout in het systeem, – red.
2 'Einde *shut down* VS – Congres verhoogt schuldenplafond', NRC, 17 oktober 2013 http://www.nrc.nl/nieuws/2013/10/17/einde-shutdown-vs-congres-verhoogt-schuldenplafond/
3 'U.S. Misfires on Germany', *Wall Street Journal*, 1 november 2013
4 http://blogs.ec.europa.eu/rehn/turning-germanys-surplus-into-a-win-win-for-the-eurozone/
5 http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2680/Economie/article/detail/3540741/2013/11/07/Spectaculaire-renteverlaging-ECB-rente-naar-0-25-procent.dhtml
6 oud-parlementslid voor Nederlandse VVD, voormalig minister van Financiën en nu werkzaam bij ABN AMRO.
7 http://www.koopkrachtenechtebanen.nl/
8 http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/conjunctuur/publicaties/artikelen/archief/2013/2013-070-pb.htm
9 http://sargasso.nl/wvdd/nederland-uit-de-recessie-groei-van-01/
10 http://www.ftm.nl/exclusive/nederland-recessie-5-grafieken-cbs-groei/
11 http://www.seo.nl/pagina/article/einde-aan-belasting-paradijs-nederland/
12 http://somo.nl/publications-nl/Publication _ 3987-nl
13 http://www.globalinfo.nl/Nieuws/solidariteit-met-verzet-tegen-goudmijn-in-griekenland.html

Verder lezen:

www.corporateeurope.org / www.somo.nl / www.globalinfo.nl / www.ravotr.nl
Noam Chomsky's politiek-economisch oeuvre
Naomi Klein, De Shockdoctrine, Breda 2009

Wat is federalisme?

Een van de doelstellingen van de anarchistische beweging is de vervanging van de staat door een federalistische maatschappijopbouw. Deze maatschappij wordt opgebouwd vanuit decentrale sociale kernen van onderop. Andere definities worden door de anarchistische beweging als autoritair afgewezen, maar we kunnen wel proberen om in het bestaande systeem voorzichtig naar voorbeelden te zoeken.

DOOR JAN BERVOETS

Eerst het antwoord op de vraag

Federalisme wil zeggen dat zoveel mogelijk nationale bestuurssystemen of staatsystemen na de revolutie worden vervangen door lokale of regionale overlegsystemen, bijvoorbeeld vanuit wijken, dorpen en steden. In de sociale strijd wil dat zeggen dat vakbewegingen decentraal worden aangestuurd vanuit kernen op de werkplek in bedrijven, van daaruit in regionale kernen en bedrijfsorganisaties – hoe dan ook: niet door centrale besturen met parlementen die dan dicteren wat er op de werkplek moet worden geëist. Het gevolg hiervan is een netwerk van decentrale comités, die onderling verbonden zijn door solidariteit tegen de grote systemen en voor wederzijdse hulp.

Toen de anarchistische beweging zich in 1872 had afgesplitst van de Internationale was deze organisatievorm volkomen duidelijk. Iedereen begreep wat federalisme inhield: afwijzing van elk centraal bestuurssysteem. Het enige dat centraal zou kunnen worden beheerd was een statistiek, een encyclopedie of een thesaurus van wetenschappelijke ontdekkingen, technische standaarden en ander kennismateriaal van algemeen belang. Een dergelijke centrale opslag van het collectieve erfdeel van de mensheid ligt nu dank zij de gecoördineerde opslag van deze gegevens op het internet binnen handbereik en kan – idealiter – nu op elk individueel toestel worden opgeroepen.

Daarna uitleg van het misverstand

Intussen is er in de loop van de geschiedenis spraakverwarring over het begrip federatie en federalisme ontstaan. Dat komt doordat statenbonden zich ook federaties zijn gaan noemen of dat regionale politici de zelfstandigheid van hun regio vooral zien in termen van staatsvorming en binnen kun kaders geen verdere decentralisatie voorstaan. Een voorbeeld is de Verenigde Staten van Amerika, waar na de burgeroorlog definitief de regering in Washington centrale bevoegdheden heeft afgedwongen op het gebied van wetgeving, defensie en voorwaarden waarop de staten zelf bestaansrecht hebben. Met termen voor een federaal leger, een federale politie (FBI) en federale voorschriften wordt feitelijk verwezen naar de centrale regeringsmacht. In de Europese Unie worden gemeenschappelijke lichamen gevormd, die multilateraal of supranationaal zijn. Op diverse economische terreinen sturen zij met richtlijnen de wetgeving van de aangesloten staten aan, ja vaardigen zelfs verordeningen uit, die in alle staten verplicht worden uitgevoerd. Ook hierdoor krijgt een begrip 'Europees federalisme' een tegengestelde betekenis van wat de oorspronkelijke bedoeling van het woord is geweest.

Er zijn weinigen die buiten de anarchistische beweging om de betekenis van federalisme nog kennen als een begrip dat zich tegen bestaande staten keert, zeker in de noordelijke Nederlanden. Mijn vader was federalist, omdat hij geloofde dat er geen Nederlandse nationaliteit bestond, die in overeenstemming was met het gebied van de Nederlandse grenzen: het zuidelijke gedeelte beneden de Moerdijk behoorde etnisch bij Vlaanderen, dat zich op zijn beurt in België zou moeten afscheiden van de Walen. Na de oorlog zag hij in de Benelux de kans om binnen dat gebied deze federatie gerealiseerd te zien. De huidige federalisatie van België in twee of drie autonome gebieden houdt echter vooral een verdubbeling van de bureaucratie in. Vooral in Vlaanderen klaagt men over de hinderlijke papierwinkel als uitdrukking van de jong opbloeiende macht van het bestuur.

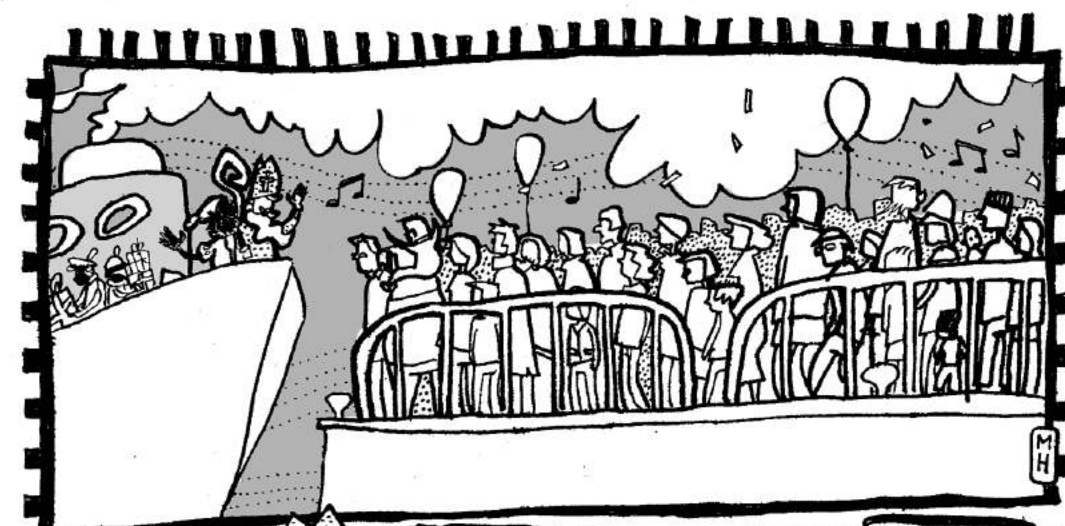
En de Federatie van Nederlandse Vakbewegingen heeft zich lange tijd alleen maar zo genoemd nadat het Nederlands Verbond van Vakbewegingen en de Katholieke Arbeidersbeweging, twee bonden met een centraal bestuur, waren gefuseerd…

Zou het kunnen?

Federalisme heeft in de geschiedenis altijd als maatschappijorganisatie bestaan. Op economisch terrein kent met name de Nederlands-Vlaamse geschiedenis wel de mogelijke voorbeelden. De steden waren oorspronkelijk federale kernen van zelfbeheer. De Parijse Commune van 1871 ontleende haar naam aan de *communitas* van de oudste steden in Frankrijk, die zelfstandige rechten bevochten op de feodale landsadel. Nog steeds bestaan in Nederland de hoogheemraadschappen als aparte en zelfstandige besturen, die vroeger door de maatschappij van onderop gevormde coöperatieven waren voor dijkbeheer en watermanagement. De landbouwcoöperaties aan het eind van de negentiende eeuw als antwoord op de landbouwcrisis door gebrek aan afzet waren al door Kropotkin gesignaleerd. Men moet echter wel vaststellen dat de schaalvergroting van het kapitalistisch systeem en de centrale regeringsmacht in de loop der eeuwen deze fenomenen heeft uitgehold. Veel coöperaties zijn nu winstnemende ondernemingen geworden en bestaan slechts in naam.

Pogingen tot regionaal federalisme als alternatief voor de landsgrenzen zijn er al in de bestaande EU-context, al spelen die zich in de schaduw af. Met name de Euregio's, Maastricht-Aken-Luik, Enschede-Gronau en Oost-Groningen of het Duitse Oost-Friesland zijn gebieden die zich in het bestaande systeem al profileren als aanvallen op de scheidslijnen tussen de landen. Het geeft aan dat regionale gemeenschappen niet alleen op Holland aangewezen zijn. Organiseren die gebieden zich, dan kan dat niet via centrale aansturing; ook nu al kunnen de gemeenten deze contacten slechts via consensusoverleg draaiende houden.

Uiteraard is dit allemaal nog niet het anarchisme dat in de eerste alinea is omschreven. Ook in deze gebieden worden de sociale verhoudingen bepaald op kapitalistische basis en bestaan er centralistische verordeningen van gemeentebesturen. Maar al is het geen blauwdruk – het geeft ongeveer een beeld van de mogelijkheden die we kunnen realiseren en die verder kunnen gaan dan alleen maar polderen.

Update internationale repressie

DOOR ABC NIJMEGEN

PussyRiot update

Maria en Nadezhda van de Russische feministische punkgroep PussyRiot zitten helaas nog steeds in de gevangenis. Er is echter de afgelopen maanden van alles gebeurd om te zorgen dat zij vrij komen. Afgelopen 20 maart werd het hoger beroep van Maria en Nadezhda afgewezen, maar al snel werden er rechtszaken gestart om te zorgen dat zij beiden voorwaardelijk vrijgelaten zullen worden. Op 27 april werd helaas het verzoek voor vervroegde vrijlating van Nadezhda afgewezen. Op 23 mei ging Maria in hongerstaking omdat zij niet aanwezig mocht zijn bij haar rechtszaak over haar vervroegde vrijlating op 26 mei en omdat de gevangenis weigerde maatregelen te nemen om haar veiligheid te waarborgen.

Maria's rechtszaak vond alsnog plaats zonder dat ze erbij was en ook werd haar vervroegde vrijlating ontzegd. Na elf dagen beëindigde Maria haar hongerstaking toen de gevangenis enkele maatregelen instelde om haar gevangenschap daar veiliger te maken. Maria werd echter daarna begin augustus overgeplaatst van een gevangenis in de Perm regio naar één in de Nizhny Novgorod regio. Op 17 augustus was er een internationale actiedag georganiseerd voor de onmiddellijke vrijlating van beide vrouwen: er vonden acties plaats over de hele wereld van Tel Aviv tot New York. Op 23 augustus zijn Maria en Nadezhda een rechtszaak gestart ter verzachting van hun straffen en zo hun gevangenisstraffen bijvoorbeeld om te zetten in werkstraffen. Voor actueel nieuws over PussyRiot kijk op: www.freepussyriot.org.

Irina Lipskaya

Irina is een anarchistische antifasciste uit Moskou die al meer dan een jaar in voorarrest zit. Afgelopen 27 juni werd haar voorarrest verder verlengd tot 2 oktober. Irina werd op 2 juli 2012 gearresteerd op verdenking van deelname aan een gewapende aanval tegen een nazi-concert in de Moskouse club 'Barrikada' diezelfde dag. Er zijn drie aanklachten tegen haar waaronder hooliganisme door een groep met voorbedachte rade en het betrekken van minderjarigen in een *hate crime*, gezien één van de personen die samen met haar werd gearresteerd 17 jaar oud was.

Haar rechtszaak is nog steeds niet voorgekomen omdat de neonazi's, haar zogenaamde 'slachtoffers', zich tot nu toe nog steeds niet hebben uitgelaten over de voorlopige resultaten van het onderzoek naar wat er gebeurd is op die 2 juli. Irina werd een paar dagen na het behalen van haar diploma van de faculteit journalistiek van de staatsuniversiteit Moskou gearresteerd. Ze heeft medische zorg nodig voor haar hand, die ze verwonde toen ze werd gestoken tijdens een gevecht met nazi's op 1 mei 2011, maar de gevangenis zorgt niet voor de benodigde medische zorg. Onder andere ABC Moskou zorgt ervoor dat haar aan materiële steun niets ontbreekt, maar morele steun en solidariteit is erg welkom. Meer dan een jaar in voorarrest zitten is zwaar voor iedereen en daarnaast is Irina tijdens het onderzoek verraden door enkele van haar voormalige kameraden. Kijk op onze site voor meer informatie over hoe je Irina kan steunen (www.abcnijmegen.wordpress.com).

Cleveland 4

De Cleveland 4 zijn vier jonge jongens uit de Occupy-beweging uit de regio van Cleveland. Zij zijn veroordeeld voor het plannen van een aanslag in de vorm van het opblazen van de Brecksville-Northfield High Level Bridge, twintig kilometer ten zuiden van Cleveland. De steungroep voor de Cleveland 4 (cleveland4solidarity) geeft voortdurend aan dat er hulp in de vorm van geld nodig is. In Cleveland is het nodig om een bedrag van tachtig dollar te betalen om een gevangene überhaupt te mogen bezoeken. Het blijkt dus lastig om de mensen te blijven bezoeken op een reguliere basis, sommige mensen zitten dan ook al weken of maanden zonder bezoek.

In het algemeen blijkt het dat de gevangenen in de vergetelheid raken en niet veel aandacht meer krijgen. Er wordt op hun website voortdurend opgeroepen voor solidariteit in de vorm van schrijfavonden en benefietavonden.

Enkele data die op hun website staan: 29 augustus heeft Doug al zes maanden geen bezoek gehad; Josh moet 26 september voorkomen voor zijn uitspraak

Steun de Cleveland 4!
www.cleveland4solidarity.org

Barchem 4

Afgelopen 26 februari werd na meer dan drie jaar het vonnis bekend gemaakt in de Barchem-zaak. In deze zaak stonden vier mensen terecht voor de vermeende vrijlating van vijfduizend nertsen in het Nederlandse Barchem.

De aangeklaagden werden allen veroordeeld, omdat zij schade zouden hebben toegebracht aan delen van de omheining van de nertsenfokkerij, wat leidde tot economische schade voor de fokker en omdat ze vijfduizend nertsen uit hun kooien zouden hebben losgelaten. De aangeklaagden werden veroordeeld tot:

* gevangenisstraf van 120 dagen, met aftrek van het voorarrest en de overgebleven dagen omgezet als voorwaardelijke straf met een proeftijd van twee jaar.
* Een taakstraf van 180 uur voor drie verdachten en 240 uur voor één verdachte.

De verdediging

De advocaten van de verdachten hadden volledige vrijspraak geëist omdat de politie en opsporingsdiensten tijdens het onderzoek naar de verdachten onduidelijke en illegale onderzoeksmethoden hebben gebruikt. De verdachten werden onder andere enkele maanden fysiek gevolgd, telefoons werden afgeluisterd en navigatie-volgsystemen onder auto's geplaatst, zonder dat er voldoende aanleiding was tot zulke zware opsporingsmethoden. Ook werd de beperkte inzage in het dossier voor de verdediging en het gebruik van voornamelijk anonieme getuigen (allen werkzaam voor de politie en opsporingsdiensten) ter discussie gesteld. De officieren van justitie waren er echter van overtuigd dat de gebruikte mate van surveillance was gerechtvaardigd. Zij vonden dat zij voldoende redenen hadden te geloven dat de betrokken personen, samen met anderen, een criminele organisatie vormen die zich toelegt op aan dierenrechten gerelateerde misdaden in Nederland.

Het vonnis

Het verzoek van de advocaten om de gebruikte methoden als niet legitiem te beoordelen en daarom iedereen vrij te spreken, werd door de rechtbank geweigerd en de gebruikte onderzoeksmethoden werden acceptabel bevonden. De rechter achtte het gebruik van anonieme getuigen nodig omdat de vier verdachten een bedreiging zouden vormen voor de veiligheid van de politiemensen. De rechtbank was zelfs van mening dat het anonimiseren van de betrokkenen hen inderdaad had behoed voor acties tegen hen persoonlijk. Dit is een absurde en nergens op gebaseerde overweging die slechts gebruikt wordt om de buitenproportionele opsporingsmethoden te verantwoorden. Het vonnis stelt ook dat de aangeklaagden uitsluitend handelden vanuit hun overtuiging over het welzijn van dieren, zonder daarbij de financiële en emotionele consequenties voor de fokker, zijn familie en alle werknemers in de bontindustrie in acht te nemen. 'Deze actie is voor de eigenaar en zijn familie een beangstigende ervaring geweest die zij niet snel zullen vergeten.' De nertsenfokker eiste in de zaak een schadevergoeding van 101.104 euro voor vernielingen aan zijn fokkerij en het foksysteem. Deze eis is echter afgewezen als strafrechtelijke zaak en kan door de fokker als civiele zaak worden voortgezet.

Ondanks dat de autoriteiten gebruik gemaakt hebben van illegale opsporingsmethoden en de verdediging slechts beperkt inzage kreeg in het dossier, zijn de vier verdachten dus schuldig bevonden. Over de opgelegde straf stelde de rechtbank dat de 'lage' straf verantwoord werd door het feit dat het zeer lang geduurd heeft voordat de zaak is voorgekomen. Desondanks acht zij de misdaad ernstig genoeg om bovenop de gevangenisstraf een taakstraf op te leggen. Op dit moment is het nog niet duidelijk of de veroordeelden in hoger beroep zullen gaan tegen de uitspraak.

Dankbetuiging

We willen graag iedereen bedanken, alle groepen, campagnes en individuen, die de Barchem 4 verdachten tot nu toe hebben gesteund met woorden en acties. Zonder jullie hulp en solidariteit zou een effectieve en actieve ondersteuning nooit mogelijk geweest zijn. We vragen iedereen om de Barchem-zaak in de gaten te houden om onze kameraden in de toekomst verder te helpen. Meer nieuws over de zaak zal spoedig volgen.
SVAT (Steungroep Veganisten Achter Tralies) en Barchem 4 Support Group.

Jock Palfreeman

Jock Palfreeman is een Australiër die in 2009 werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf in Bulgarije voor een gebeurtenis die plaatsvond op 28 december in 2007. Jock probeerde twee Roma jongens te beschermen tegen een groep van vijftig voetbalhooligans, die een geschiedenis kent van racistische activiteiten. Nadat de aanvallers zich tegen Jock richtten, probeerde hij zichzelf met een mes te beschermen. Hierbij werd Andrei Monov doodgestoken en de anderen geraakten gewond.

In de Bulgaarse gevangenis mocht Jock niet studeren. Hiertegen is hij in januari dertig dagen lang in hongerstaking gegaan.

Meer dan een jaar geleden heeft de familie van Jock een aanvraag ingediend om Jock te laten overplaatsen naar een Australische gevangenis, om daar zijn verdere straf uit te zitten. Dit kan alleen wanneer de vrienden en familie van Jock een door de rechtbank opgelegde schadevergoeding van omgerekend 375.000 Australische dollars betalen aan de 'slachtoffers' en hun familie. Aangezien de familie heeft ingestemd met het betalen van alle boetes en schadevergoedingen voor het einde van mei, hebben Australische ambtenaren de Bulgaarse procureur-generaal en de directeur van de gevangenis van Sofia bezocht om eigenhandig de aanvraag voor overplaatsing te overhandigen. Zonder de Australische regering daarover in te lichten heeft de Bulgaarse procureur-generaal in de media aangekondigd dat hij de overplaatsing om twee redenen niet zou goedkeuren: ten eerste omdat Jock nog niet lang genoeg in de Bulgaarse gevangenis heeft gezeten en ten tweede omdat Jock zich slecht zou hebben gedragen. Andrei Monov's vader is een invloedrijke politicus. Hij heeft verklaard dat wanneer hij zou worden verkozen als parlementslid, dat hij dan alles in het werk zou stellen om de overplaatsing van Jock naar Australië te verhinderen. De heer Monov werd onlangs gekozen als parlementslid van de regeringspartij.

Bezoek onze website voor het adres van Jock en de laatste updates: www.abcnijmegen.wordpress.com.

Thema

controle, repressie en privacy

Naar aanleiding van het rapport dat de AIVD *heeft uitgebracht over 'links activisme en extremisme'* in Nederland *en de onthullingen die* Snowden *de wereld in slingerde, heeft de redactie besloten om 'controle, repressie en privacy' tot het thema van deze* Buiten de Orde *te maken. Aan de hand van stukken van auteurs of groepen met een verschillende achtergrond, hebben we geprobeerd het thema vanuit verschillende invalshoeken te belichten. Op deze manier wil de redactie een bijdrage leveren aan de kennis, de discussies en ervaringen van mensen die actief of geïnteresseerd zijn in dit thema, voor een beter begrip en inzicht en ter inspiratie*!

DOOR DE REDACTIE

Vrijbit neemt de Wet Bescherming Persoonsgegevens onder de loep en naar aanleiding van de onthullingen van Snowden wil de groep de aandacht vestigen op het feit dat nagenoeg alle gegevens die bedrijven of instellingen over een persoon vastleggen beschikbaar zijn voor justitie, veiligheids- en inlichtingendiensten. Ze schetst een beeld van de omvang van de praktijk van het 'afluisteren' van het digitale dataverkeer en de impact van de NSA-praktijken op Nederland.

Ook enkele mensen van een anarchistische groep hebben een bijdrage geleverd aan het thema. De auteurs schetsen een beeld van de repressie en controle die we in het dagelijks leven allemaal tegenkomen, al dan niet bewust. Ze maken onderscheid tussen harde en zachte repressie, en koppelen die aan een veiligheidsmoraal die repressieve maatregelen een zeker draagvlak en legitimiteit lijkt te geven.

Vervolgens hebben we het persoonlijke verhaal van Joke Kaviaar; over controle en repressie waar activisten mee te maken kunnen krijgen en waar ze zich op voor moeten bereiden, over wat er kan gebeuren en hoe zij dat ook zelf aan den lijve ondervindt. En, heel belangrijk, over hoe je daar mee om kan gaan en wat je tegen repressie kan doen.

Verder hebben we ook nog een bijdrage van een Vrije Bonder uit het onderwijs. Hij beschrijft vanuit zijn ervaring op een middelbare school hoe scholen, ouders en overheid de controle over de jeugd door middel van één enkel administratief softwareprogramma hebben weten te verstevigen: Magister.

Tot slot hebben we ook twee bijdrages van Johny Lenaerts. In 'Aanzetten tot een actuele maatschappijkritiek' betoogt hij dat de digitale revolutie de liberale utopie mogelijk maakt. Nieuwe technologieën reorganiseren de wereld naar haar eigen logica, naar de logica van prestatie en efficiëntie. In zijn tweede bijdrage brengt Johny 1984 van George Orwell onder onze aandacht. Het beroemde boek is namelijk meer dan een analyse van het stalinisme. Aan de hand van citaten probeert Johny ons ervan te overtuigen dat 1984 helemaal niet zo ver weg is, noch in tijd, noch in ruimte en dat rebellie de beste manier is om mens te blijven.

Veel leesplezier, en wees op je hoede zonder paranoïde te worden.

Thema

controle, repressie en privacy

PRISM: Bevoegdheden van politie, justitie en veiligheids- en inlichtingendiensten

Jarenlang leek het tegen dovemans oren gezegd als Burgerrechtenvereniging Vrijbit waarschuwde dat de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) geen bescherming kon bieden tegen het gebruik van gegevens door politie en justitie en veiligheids- en inlichtingendiensten. In alle publicaties en rechtszaken werd door Vrijbit telkens weer naar voren gebracht dat men zich ervan bewust dient te zijn dat nagenoeg alle gegevens die bedrijven of instellingen over een persoon vastleggen ter beschikking staan voor justitieel gebruik en voor het werk van veiligheids- en inlichtingendiensten, zodra de overheid iemand als verdachte aanmerkt.

DOOR BURGERRECHTENVERENIGING VRIJBIT

De Wet Bescherming Persoonsgegevens

Grondslag voor de WBP vormen de 'Wet Bevoegdheid Vorderen Gegevens' van juli 2005, de 'Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002', en bilaterale afspraken over samenwerking met inlichtingendiensten van andere landen:

- De eerste wet bepaalt dat voor het opsporen van strafbare feiten, bij vordering daartoe, iedere instelling of bedrijf verplicht is alle gegevens aan te leveren die betrekking hebben op een als verdachte aangemerkt persoon. Ook kan medewerking worden gevorderd aan het ontsleutelen van gegevens. Met als enige uitzondering de data betreffende godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksueel leven of lidmaatschap van een vakvereniging.
- De tweede wet bepaalt dat de AIVD en MIVD – nagenoeg ongelimiteerd – bevoegd zijn persoonsgegevens van individuen en organisaties te verzamelen waarvan men het vermoeden heeft dat ze 'een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat'. Deze diensten hebben zowel toegang tot gegevens waar overheidsdiensten over beschikken als tot dataopslag in de particuliere sector.
- Via (bilaterale en multilaterale) verdragen en internationale afspraken (*Memories of Understanding* of MoU's) is geregeld hoe het delen en uitwisselen van gegevens is geregeld met politie, justitie en inlichtingendiensten van 'bevriende mogendheden'.
- Op grond van de Patriot Act uit 2001, kreeg de FBI bovendien van de Amerikaanse overheid de bevoegdheid om wereldwijd – zonder tussenkomst van een rechter – alle persoonsgegevens op te eisen waarover een bedrijf of instelling beschikt, zodra dat bedrijf een vestiging of zelfs maar alleen een postbus in de VS heeft. Deze wetgeving die in het kader van 'terrorismebestrijding' werd ingevoerd, *overruled* sindsdien in Europa alle nationale en Europese wetgeving.

De transparante mens
kwetsbare samenleving

Pas recent beginnen mensen zich bewust te worden van de immense hoeveelheid gegevens die van hen worden opgeslagen. Over waar iedereen zich bevindt en heeft bevonden, over iemands inkomsten en uitgaven, de leefsituatie, welke contacten men onderhoudt, en hoe frequent deze worden onderhouden, in welke informatie men is geïnteresseerd, enz. Men raakt vooral ook doordrongen van het feit dat dit niet allemaal losstaande gegevens betreft, maar dat ze verknoopt kunnen worden en grondstof kunnen vormen om er een uiterst nauwkeurig gedragspatroon – tot zelfs voorspellingen over iemands toekomstig gedrag – aan te ontlenen.

Ook het besef van de risico's begint voorzichtig door te dringen: over welke gevolgen het kan hebben als data verkeerd wordt geregistreerd en foute data niet verwijderd of gewijzigd kunnen worden. Over hoe iedereen de regie over zijn eigen leven kwijtraakt wanneer men geen mogelijkheid meer heeft om zicht te houden op welke gegevens er worden vastgelegd, wie daarover beschikt en waar de data voor gebruikt worden. Over hoe rechteloos de

> totalitair surveillancesysteem waarbij de overheid zich alle data kan toe-eigenen

burger wordt wanneer niemand verantwoordelijk kan worden gesteld voor het onjuist opslaan, verwerken, doorgeven of koppelen van gegevens. Hoe machteloos men staat als uit dataopslag verkeerde conclusies worden getrokken, bijvoorbeeld omdat ze uit hun verband worden gerukt of in een andere tijd worden geïnterpreteerd. Welke verstrekkende gevolgen het kan hebben als data in verkeerde handen vallen. Zoals identiteitsfraude- en diefstal of chantage als het criminelen betreft. Of onterechte verdenking door verzekeringsdiensten, (sociale) recherche, jeugdzorg, etc. Hoe kwetsbaar het zowel individuele mensen als de samenleving in zijn geheel maakt wanneer via computersystemen essentiële facetten van de infrastructuur van de samenleving kunnen worden aangetast.

Aangezien het internet nog geen vijfentwintig jaar oud is en de technische mogelijkheden voor dataopslag en -analyse zich in duizelingwekkende vaart ontwikkelen, is het niet zo vreemd dat veel mensen er nog geen notie van hebben dat alle klantgegevens, die winkels, bouwmarkten, videotheken, bibliotheken, transportondernemingen, kaartverkoopbedrijven, hotels, vakantieparken, telecommunicatiebedrijven, etc. verzamelen, tot in lengte van dagen bewaard blijven en met elkaar in verband kunnen worden gebracht. Laat staan dat men de reikwijdte overziet van een 'totalitair surveillancesysteem' waarbij de overheid zich alle data kan toe-eigenen. En de impact van deze datagulzigheid die zoveel informatiemacht geeft dat een overheid iedere burger a priori als verdachte kan gaan aanmerken, omdat er altijd wel iets uit de gegevensbrij te destilleren valt dat als verdacht kan worden beschouwd.

Burgerrechtenvereniging Vrijbit zet zich in voor het recht op privacy, vrije communicatie en toegang tot informatie.

- Vrijbit is een onafhankelijke organisatie en bestaat geheel uit vrijwilligers.
- Vrijbit kan als vereniging zowel namens de leden optreden als opkomen voor het Algemeen Belang.
- Vrijbit organiseert maandelijks bijeenkomsten, verzamelt nieuws en informatie, publiceert over privacy kwesties, houdt lezingen, en verstrekt informatie-en actiemateriaal.
- Vrijbit voert acties en staat initiatieven van derden bij met raad en daad. Juridische procedures gaat men niet uit de weg.
- Vrijbit probeert actief om een effectieve samenwerking te bevorderen tussen organisaties die zich verzetten tegen de afbraak van de burgerrechten op persoonlijke vrijheid.
- Vrijbit opereert volledig zonder subsidies en is afhankelijk van donaties en de ledencontributie. Door de toekenning van de ANBI status zijn giften aftrekbaar van de Belasting.
- Vrijbit heeft dringend behoefte aan een grotere kring mensen die het werk steunen met een lidmaatschap en/ of donatie.

Meer informatie kunt u vinden op www.vrijbit.nl of aanvragen via het kantoor p/a Kruisweg 32, 3513 CT in Utrecht.

Nederland is internationaal koploper in het tappen van telefoongesprekken zonder zich aan de wet te houden

Checks and Balances

Een rechtsstaat is in theorie een staat waarvan de macht gereguleerd en beperkt wordt door het recht. Wetgeving verplicht burgers enerzijds om zich aan bepaalde regels te houden, maar dient er ook toe om hen te beschermen tegen machtsmisbruik en willekeur van de overheid. Dat functioneert alleen als er voldoende *checks and balances* ingebouwd worden, waarmee de totstandkoming van wetgeving democratisch geborgd wordt en de tenuitvoerlegging gebonden is aan controleerbare voorwaarden. Daartoe is het noodzakelijk dat er tussen de wetgevende en de uitvoerende macht een rechterlijke macht staat, die onafhankelijk kan toetsen of wetgeving correct tot stand is gekomen, of de staat zich aan zijn eigen voorschriften houdt, of ambtenaren zich niet schuldig maken aan machtsmisbruik of willekeur, en of bij conflicten tussen de burger en de overheid de belangen van de burger niet onnodig of buitenproportioneel worden geschaad.

In de praktijk blijkt er van bovenstaande mooie intenties vaak weinig terecht te komen. Zo is Nederland bijvoorbeeld al jaren koploper in het aftappen van telefoongesprekken zonder dat de opsporingsdiensten zich houden aan de toepasselijke wet- en regelgeving met betrekking tot het CIOT [Centraal Informatiepunt Onderzoek Telecommunicatie – red.], en de daarin opgenomen waarborgen tegen misbruik van de gegevensbestanden. Ook het recht van de burger op een effectieve rechtsgang wordt steeds vaker belemmerd door mistige, ontoegankelijke, juridische procedures, inperkingen van mogelijkheden om in beroep te gaan, verhoging van het griffiegeld, het verbod voor rechters om aan de Grondwet te mogen toetsen, etc. Maar ook omdat wetgeving niet toegesneden is op de huidige digitale informatiesamenleving, waardoor het vaak al onmogelijk is om vast te stellen wie er verantwoordelijk is voor de verwerking van persoonsgegevens zodra deze in het datacircuit terecht zijn gekomen.

Het (naïeve) geloof dat computerdata exacte en dus betrouwbare informatie geven, versterkt ook de trend dat de overheid zich steeds minder gelegen laat liggen aan belangrijke rechtsprincipes. Zoals het principe dat iedereen verondersteld wordt onschuldig te zijn, tenzij er wettelijk en overtuigend bewijs voor het tegendeel is, en dat mensen het recht hebben om niet aan hun eigen veroordeling te hoeven meewerken. Administratieve verdenkingen leiden steeds makkelijker zonder rechterlijke tussenkomst tot tenuitvoerlegging van strafoplegging of sanctiemaatregelen. En daar komt dan nog bij dat het voor de burger moeilijk is om op te treden tegen onrechtmatig optreden van de overheid, als deze diensten de controle op hun functioneren zelf in handen hebben (politie en justitie) of alle informatie over hun handelen als geheim kunnen afschermen zoals de AIVD en MIVD.

Waarmee maar duidelijk gemaakt wil worden dat het machtsevenwicht tussen wat de staat van de burgers eist en verwacht en wat burgers van hun overheid mogen verwachten met de komst van de digitalisering van de samenleving dramatisch is doorgeslagen naar een oppermachtige overheid. Een overheid met mogelijkheden om het gedrag van alle burgers zodanig te kunnen controleren en monitoren waar iedere machthebber van alle totalitaire regimes die de mensheid tot nu toe heeft gekend niet eens van had durven dromen.

Een overheid met mogelijkheden om het gedrag van alle burgers zodanig te kunnen controleren en monitoren waar iedere machthebber van alle totalitaire regimes die de mensheid tot nu toe heeft gekend niet eens van had durven dromen

Snowden luidt de grote klok

En toen kwam op 6 juni 2013 ene Edward Snowden naar buiten met zijn onthullingen over PRISM, de afluister- en zoekprogramma's van de National Security Agency (NSA) uit de VS. Al snel daarna circuleerde ook informatie over het aftappen van internetverkeer uit de telecommunicatiekabels door de Britse GCHQ en informatie over vergelijkbare spionagepraktijken van andere landen en over de onderlinge samenwerking tussen de internationale inlichtingendiensten.

Kortom, onthullingen over de manier waarop de Amerikanen, als spin in het web van de totale persoonsgerelateerde bewaking van het wereldwijd gebruik van telecommunicatie, alles in het werk stellen om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen van de digitale sporen die mensen op het internet achterlaten. Dit gebruiken ze als grondstof voor zoekprogramma's die deze gigantische informatiebrij navlooien op aanwijzingen die als mogelijke bedreiging voor de huidige machthebbers kan worden geduid.

Het belang van de onthullingen is niet zozeer dát dit allemaal gebeurt, maar dat er nu voor deze praktijken hard bewijs geleverd is. En vooral ook dat het blootlegt op welke manier communicatiedata worden onderschept.

Dat de overheden in het zogenaamde 'Vrije Westen' zoveel grip willen hebben op hun eigen bevolking dat ze tot in detail wensen mee te kijken en luisteren met alle telecommunicatie kwam niet als verrassing voor hen die bekend waren met het bestaan van het Echelon-programma uit de jaren negentig. Dat programma beoogde eveneens alle telecommunicatie te onderscheppen, maar beperkte zich toentertijd tot informatie die via satellieten werd verzonden. Over dat programma verscheen op 5 september 2011 een belanghebbend rapport. Een week later lag dat rapport alweer in de prullenbak omdat na 9/11 iedere vorm van scepsis over controlemaatregelen van de overheid onbespreekbaar was, en min of meer als zelfstandige vorm van heulen met het terrorisme werd beschouwd.

De aanslagen in New York hebben zo jarenlang gefungeerd als stroomversnelling om zonder veel weerstand allerlei plannen die er lagen voor strengere controle op het doen en laten van de bevolking door te voeren. De Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act (de Patriot Act) uit 2001 en pal na de aanslagen de goedkeuring van het Nederlandse parlement aan de herinvoering van het persoonsbewijs en identificatieplicht waren slecht voorproefjes van wat er te gebeuren stond.

Met de groei van de datastromen en de komst van de glasvezelkabels voor de doorgifte van data ontwikkelden de Amerikaanse inlichtingendiensten en die van hun bondgenoten nieuwe methoden om zoveel mogelijk data te kunnen verzamelen. Bovendien werd de door het einde van de Koude Oorlog overbodig geworden capaciteit van de defensie-industrie omgetoverd in een bloeiende defensie en surveillance-industrie, die programma's en apparaten ging ontwikkelen en exploiteren om de eigen bevolking in de gaten en onder de duim te houden.

Om optimaal gebruik te kunnen maken van de excessief toenemende elektronische data-uitwisseling verschaften overheden zichzelf steeds verdergaande bevoegdheden om toegang te krijgen tot deze data. En door deze bevoegdheden onder te brengen bij de inlichtingen-, veiligheids- en anti-terrorismediensten bleef voor de burgers verborgen wat er precies werd verzameld, over wie, waarom en wat er met die data gebeurde.

De NSA probeerde zich allereerst toegang te verschaffen via de servers waar de gegevens worden opgeslagen. De bedrijven die hieraan mee dienden te werken, werd geheimhouding opgelegd. Zoals bij de mailservicedienst Lavabit van meneer Ladar Levison, die weigerde om de FBI de SSL-code ter beschikking te stellen, waarmee zijn klanten via versleuteling privé mails met elkaar konden uitwisselen en die enkel te openen was voor de verzender en ontvanger aan wie men daarvoor onderling de toegangscode gaf. Een voorbeeld, dat bekend is geworden vanwege de eigenaar, die zijn bedrijf stopzette toen hij de druk van de FBI niet langer kon weerstaan en nu voldoende geld via *crowd funding* heeft opgehaald om een rechtszaak tegen de overheid te voeren, dankzij het feit dat de inmiddels wereldberoemde Edward Snowden een van zijn klanten was.

Als tweede manier werd ook telecommunicatieverkeer rechtstreeks uit het glasvezelnetwerk afgetapt – liefst lekker handig op de plekken waar de intercontinentale glasvezelkabels aan land komen en in samenwerking met de inlichtingendiensten ter plaatse. Dit systeem, XKeyscore, kan niet alleen net als PRISM metagegevens opvissen en opslaan om later te analyseren, maar kan ook e-mails analyseren en ál iemands internetverkeer vastleggen.

Ook nog een manier was om bedrijven te verplichten dagelijks hun bedrijfsgegevens aan te leveren, zoals daags voordat Snowden van zich liet spreken bekend werd dat het telefoon- en internetbedrijf Verizon dagelijks verplicht werd om aan de NSA de telefoongegevens aan te leveren.

Later bleek dat de NSA ook directe toegang heeft tot de computers van de grote Amerikaanse bedrijven als Microsoft (inclusief Skype),Yahoo, Google (inclusief You Tube), Facebook, Apple, Pal Talk en internetaanbieder AOL. Dit zijn computersystemen van waaruit al het telecommunicatieverkeer tussen het bedrijf en zijn klanten en van klanten onderling kan worden bespioneerd. En via deze computers bleek ook toegang te zijn gelegd naar de interne netwerkverbindingen waarmee binnen de bedrijven interne bedrijfsgegevens worden uitgewisseld.

Snowden onthulde eveneens het bestaan van het Bullrun-programma. Een programma dat inhoudt dat de NSA technische installatie- en telecommunicatiebedrijven in versleutelingsproducten expres zwaktes en achterdeurtjes laat inbouwen. En waarbij beveiligingsstandaarden, die de grondslag vormen voor het verstrekken van veiligheidscertificeringen, gecorrumpeerd worden.

Impact voor Nederland

Wat de NSA allemaal verzamelt en hoe vaak is niet bekend, omdat de dienst op grond van geheime wetten bedrijven verplicht mee te werken. Maar men dient er rekening mee te houden dat in principe alles wat aan elektronische data-uitwisseling plaatsvindt voor de NSA toegankelijk is. Hoe men de gegevens gebruikt, is officieel ook niet bekend. Al is wel duidelijk dat de NSA, die volgens Amerikaanse maatstaven enkel van buitenlanders in het geheim persoonsgegevens mag verzamelen, wel degelijk ook de eigen bevolking in de VS bespioneert.

Dat Nederland gebruik maakt van de gegevens, die volgens Nederlandse en EU-wetgeving illegaal via PRISM zijn verzameld, werd afgelopen zomer door minister Plasterk ontkend. Inmiddels heeft hij in de Tweede Kamer die bewering afgezwakt met de uitleg dat hij daarover geen informatie mag verstrekken. Met als toevoeging dat Nederland op grond van internationale afspraken in principe natuurlijk wel gerechtigd is gebruik te maken van gegevens die in Amerika zijn verzameld en dat het een 'goede gewoonte' is om andere naties niet te bevragen over de manier waarop die aan de gegevens zijn gekomen. Een gewoonte die nog vers in het geheugen ligt door de omgekeerde praktijk, waarbij de VS ook geen verantwoording meenden te hoeven afleggen over door marteling verkregen informatie zolang die info uit het buitenland kwam.

Omdat Nederland zo een innige samenwerking onderhoudt met de VS dat het lid is van categorie de 'Nine Eyes' van het PRISM-spionagenetwerk, hoeven we ons geen illusies te maken over de manier waarop informatie zodanig over en weer wordt uitgewisseld. Omdat de minister weigert daarover informatie te verstrekken aan het parlement en men geen vertrouwen heeft in het onderzoek wat de toezichthouder instelt naar het functioneren van de AIVD, heeft een groep, bestaande uit enige organisaties en particulieren, de minister voor het gerecht gedaagd om te bewerkstelligen dat de staat gedwongen wordt om te stoppen met het gebruik en witwassen van illegale dataopslag.

Het EU-Parlement is ondertussen ook druk doende te onderzoeken hoe de massale dataspionage vanuit de VS in de EU kan worden tegengegaan. Ook de regeringsleiders willen tegenmaatregelen nemen, nu ze zijn gaan beseffen dat ook hun privételefoongesprekken en alles wat ze via internet communiceren door de NSA kan worden gescreend en dat de NSA-praktijken ook behelzen dat door bedrijfsspionage de handelsbelangen van de EU worden benadeeld. Maar erg hard lopen ze niet, aangezien ze tegelijkertijd wel verantwoordelijk zijn voor gelijksoortige praktijken van hun eigen inlichtingendiensten.

De hamvraag blijft echter of de overheid en bedrijven bereid zijn om architecturen van datasystemen zo te ontwerpen dat dit soort massale sleepnetspionage niet meer kan gebeuren. Willen ze ervoor kiezen gebruik te gaan maken van systemen waarin informatie moet worden versleuteld en waar bij data-uitwisseling alleen de verzender en ontvanger over de sleutels beschikken om gegevens te kunnen ontcijferen? Een systeem waarbij derden, dus ook de *cloud*-beheerders, geen toegang hebben tot de data, en waarbij justitie alleen bij een concrete verdenking de sleutels moeten kunnen opvragen bij de eindgebruikers.

Voor bronvermelding en meer info, zie het chronoverslag over het PRISM-schandaal op www.vrijbit.nl..

Thema

controle, repressie en privacy

Veelkoppige monsters: controle en repressie

Deze tekst hebben we geschreven naar aanleiding van recente discussies en plannen binnen onze groep over controle en repressie. Het is een lastig thema om je in vast te bijten, omdat het vaak verholen en verkapt is en tegelijkertijd zo alles doordringend. Controle en repressie zijn ook bij uitstek zaken waarvan ons bloed gaat koken, omdat ze zo ontzettend tegen het idee van anarchie ingaan, maar ook omdat ze ons persoonlijk raken.

DOOR ENKELE SCHRIJVERS VAN EEN ANARCHISTISCHE GROEP

CON·TRO·LE (V(M); MEERVOUD: CONTROLES)
1 TOEZICHT: ONDER CONTROLE HEBBEN, IN BEDWANG HEBBEN, BEHEERSEN

RE·PRES·SIE (V; MEERVOUD: REPRESSIES)
1 ONDERDRUKKING

Controle en repressie; twee zijden van dezelfde medaille en twee termen die dus hand in hand gaan. En om ze aan het werk te zien hoeven we niet ver te zoeken. Net zoals in de socialistische volksrepublieken van weleer wordt ook in het 'Vrije Westen' dagelijks een arsenaal aan controle- en repressiemiddelen ingezet om de burger onder controle te houden. En aangezien ook onze moderne democratie haar indoctrinatie- en propagandamachines kent en dus continue het denken en doen van haar onderdanen probeert te beheersen, is die democratie niet minder totalitair. Het verschil zit hem hooguit in de mate en de zichtbaarheid van de controle en repressie, al worden ze in het Westen en zeker ook in Nederland steeds vaker en steeds openlijker ingezet. 1984 ligt immers al ver achter ons.

En hoewel het Westen er als de kippen bij is om onderdrukking en repressie aan de andere kant van de wereld te veroordelen, komen regeringen er hier juist vaak mee weg. Het 'volk' is bang gemaakt voor binnen- of buitenlands terrorisme en schreeuwt juist om meer blauw op straat. Het interesseert haar niet, want ze heeft een comfortabel leventje en niets te verbergen, of ze is afhankelijk van het regime.

Controle en repressie springen hier in Nederland misschien minder in het oog, maar zijn daarom niet minder aanwezig. Journalisten worden ontvoerd door de overheid, klokkenluiders in de gevangenis gezet. Betogingen worden uit elkaar geslagen, tegenstanders van het systeem op de voet gevolgd. De onderdrukking maakt hier misschien minder slachtoffers, omdat de macht hier verfijnder en de controle en repressie meestal subtieler zijn. Het maakt de totalitariteit ervan echter niet minder.

De mate van controle en repressie is hier echter voor velen lastig te onderkennen, omdat zij meestal niet tastbaar is. Zij is tastbaar wanneer je tijdens een demonstratie de knuppel van een ME'er in je nek krijgt, maar vrijwel onzichtbaar wanneer we onze OV-chipknip langs een controlepunt halen, terwijl tientallen camera's ons bespioneren. En het is juist die on(aan)tastbaarheid, die ons dat verstikkende, machteloze gevoel geeft. En dat is ook precies waar controle en repressie voor bedoeld zijn: om ons het idee te geven dat we geen schijn van kans maken.

Het idee dat je machteloos bent is een interne vorm van repressie en controle. Als we geen stickers plakken in die ene straat, omdat er te veel camera's zijn, of omdat een willekeurige voorbijganger de politie zou kunnen bellen. Als we niet naar een demonstratie gaan, omdat we bang zijn om door de ME in elkaar geslagen te worden. Als we niet ingrijpen, wanneer de politie een dronken dakloze in elkaar slaat. Wanneer we denken dat we machteloos zijn, hebben we de strijd sowieso al verloren. En hierin hebben we elkaar nodig. Niet alleen om te strijden tegen controle en repressie, maar ook om die geïnternaliseerde repressie te overwinnen.

Diffuus

Voordat we onze woede kunnen omzetten in daden, moeten we begrijpen met wat voor een diffuse vijand we eigenlijk te maken hebben. We zullen daarom zowel de tastbare als de minder tastbare werking van het onderdrukkingsapparaat in kaart moeten brengen, die vervolgens ook nog eens verschillend worden toegepast op mensenmassa's, groepen en individuen.

Tastbare voorbeelden van het onderdrukkingsapparaat zijn uiteraard politie en justitie, maar we moeten de stadswachten, straatcoaches, BOA's (buitengewone opsporingsambtenaren) en privébeveiligers ook niet vergeten. Zij zijn er allemaal om het gezag te laten zegevieren en de status quo te handhaven. Ze grijpen in wanneer een situatie volgens de wet en de opgelegde

normen en waarden verboden of ongewenst is. Of dat nu een bedelaar op het station is, een fout geparkeerde auto of een rel is. Ze zijn de lange arm van de staat en eropuit om iedereen in het gelid te laten lopen.

Ook de 'betrokken burger' wordt in toenemende mate ingezet in dienst van het controleapparaat, zoals bijvoorbeeld via Meld Misdaad Anoniem, Meldpunt Bijstandsfraude en Burgernet (een netwerk van burgers die gewaarschuwd worden wanneer de politie naar iemand op zoek is in hun omgeving). Het aantal ogen en oren van de staat breidt zich zo dagelijks uit. En bovendien geeft dit systeem de klikspanen een gevoel van betrokkenheid, van goed burgerschap, van het meewerken aan een prettige leefomgeving.

Er zijn nog heel wat voorbeelden van tastbare en minder tastbare repressie:

- De OV-chip kaart, bedoeld om het openbaar vervoer 'veiliger en makkelijker' te maken, en om de vervoersbedrijven beter inzicht te geven in de passagiersstromen. Maar het is als met zoveel van deze maatregelen: uiteindelijk is het helemaal niet makkelijker, maar worden er wel talloze persoonlijke gegevens van de reizigers toegankelijk gemaakt voor de autoriteiten.
- De talloze camera's in de openbare ruimte hebben verschillende functies. Bijvoorbeeld: het reguleren van mensenmassa's, ongewone situaties opsporen door middel van conflictherkenning op basis van geluid en beweging, onaangepasten of ongewensten opsporen met behulp van gezichtsherkenning, of bewijslast voor rechtszaken verzamelen. Maar camera's hebben ook een preventieve werking. Je gedraagt je immers anders als je weet dat er op je gelet wordt.
- Vingerafdrukken en gelaatsscans op chips in paspoorten om vervalsing tegen te gaan. De chip heeft echter ook ruimte voor andere gegevens, zoals adres, telefoonnummer, beroep, strafblad, belastinggegevens en allerlei andere details, al zullen deze velden, naar verluidt, leeg gelaten worden.
- Uitdijende wapenarsenalen en bevoegdheden van ordehandhavers om 'hulpverleners' te beschermen en het ondermijnde gezag te herstellen. Zoals bijvoorbeeld de reeds genoemde BOA's, die nu over een set handboeien beschikken en aanhoudingen mogen verrichten. Of de politie die vanaf 2014 met *tasers* (een stroomstootwapen) gaat experimenteren. Daar komt bij dat er door de politie veel vaker wordt geschoten dan vroeger, en ze er ook nog eens veel vaker mee wegkomt.
- Drones, onbemande vliegtuigjes, die niet alleen mensenmassa's kunnen observeren maar ook acties kunnen uitvoeren. Ze kunnen gebouwen binnendringen om daar te observeren en precisiebombardementen uitvoeren of mensen neerschieten. En dit kan allemaal van achter een computer worden uitgevoerd, waar dan ook ter wereld. Er zijn zelfs drones in de vorm van een mug, die een chip in je arm kan aanbrengen of een DNA-monster kan nemen.

En dan hebben we het nog niet eens gehad over de full bodyscans, de DNA-sprays, de data verzamelende parkeermeters of de scanauto's. Orwell kan hier nog een puntje aan zuigen. En tien jaar geleden zou je voor doemdenker worden uitgemaakt als je dergelijke ontwikkelingen zou hebben voorspeld.

Al deze onderdelen van het controle- en repressieapparaat worden ontwikkeld en uitgevoerd om de positie van staat en kapitaal te verstevigen. Ze dragen allemaal bij aan de perfectionering van de conditionering van de werkende, consumerende, aangepaste, slapende modelburger.

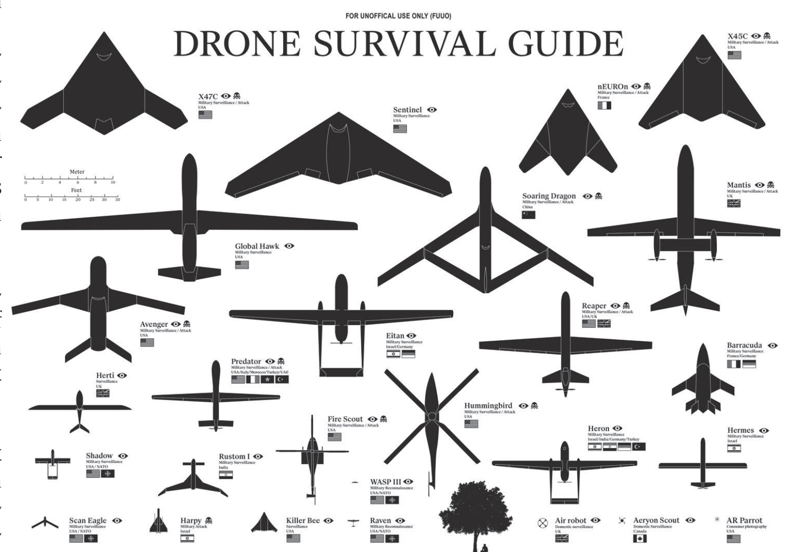
Veiligheidsmoraal

De verregaande bevoegdheden en toepassingen van beschikbare middelen zouden echter niet bestaan als ze niet binnen een bestaande moraal zouden passen. En die moraal, geobsedeerd door de illusie van veiligheid en lik-op-stukbeleid, wordt vormgegeven door de staat en gevoed door de media, die een cruciale rol spelen in het ophitsen van de burger. Veiligheid is een subjectief begrip, maar wordt door de overheid als excuus gehanteerd voor nog meer controle en repressie.

Dit wordt echter niet door iedereen zo ervaren en daarom zullen we die huidige angstmoraal eerst moeten doorbreken. Dat Burgernet ook vermiste kinderen weet op te sporen is een goede zaak, maar dat er op die manier ook 'ontsnapte illegalen' worden opgespoord is walgelijk. We zullen dus met een goed verhaal moeten komen willen we de moraal doorbreken die ervoor zorgt dat burgers elkaar verraden. We zullen ervoor moeten zorgen dat steeds meer mensen zeggen 'van mij hoeven ze niet alles te weten' in plaats van 'ik heb niets te verbergen'. Burgernet kan alleen bestaan zolang er mensen zijn die zich er voor opgeven. Controle en repressie kan alleen bestaan zolang er mensen zijn die zich laten controleren en onderdrukken.

Als anarchisten kunnen we niet anders dan de controle en repressie vervloeken, omdat ze die vrije en solidaire wereld die wij graag willen in de weg staan. Voor onze strijd is het van belang dat we onze vijanden kennen, maar misschien nog meer hun slachtoffers. Beiden houden immers de controle en repressie in stand. We moeten onze woorden zorgvuldig kiezen, maar krachtig vormgeven om zo de strijd aan te gaan met de bedenkers en de uitvoerders van de onderdrukking, samen met anderen die eenzelfde drang hebben om te slopen wat ons sloopt. Wie doet er mee?

De toekomst is ongeschreven. Rebellie is krachtiger dan al hun controlemechanismen. De toekomst is aan ons.

Thema

controle, repressie en privacy

Magister: een zegen voor ouders, een vloek voor hun kinderen?

Over controleapparaten in het onderwijs

In PS, *het stadsmagazine van* Het Parool, *van 4 september jongstleden verscheen er onder de titel 'Altijd bij de les' een uitvoerig artikel over softwareprogramma Magister, dat op steeds meer middelbare scholen wordt gebruikt. Door middel van dit programma kunnen leerlingen – en vaak ook hun ouders – 24 uur per dag, op de computer of de smartphone, cijfers, lesuitval, roosterwijzigingen, huiswerk en absentie raadplegen. Maar Magister registreert nog veel meer.*

DOOR EEN VRIJE BONDER IN HET ONDERWIJS

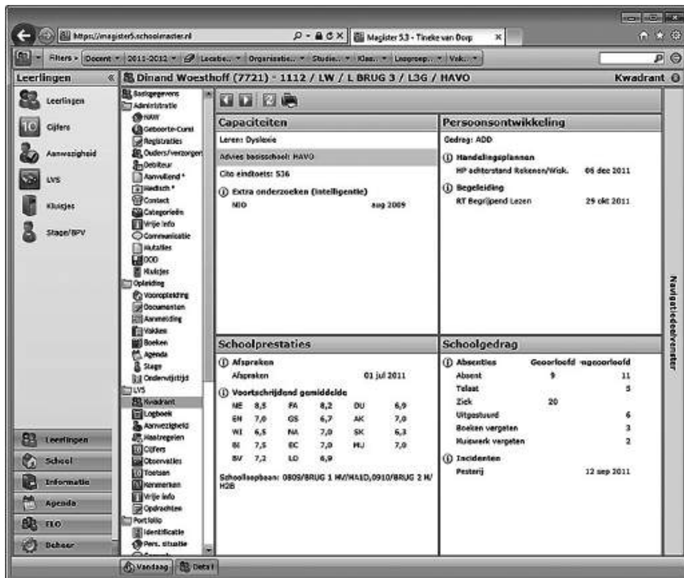
Wat vinden ouders van Magister? In het artikel in PS komen verschillende ouders aan het woord. 'Top!' Zo vindt een vader met een zoon in de brugklas van het Spinoza Lyceum in Amsterdam. 'Mijn zoons houding tegenover school laat traditioneel te wensen over,' zegt vader. En wanneer zijn zoon de inloggegevens, die de school alleen aan de leerlingen geeft, niet wil afstaan, raakt hij bepaalde vrijheden kwijt, zoals zijn iPad of chillen met vrienden. Zijn moeder: 'Als hij weet dat wij meekijken, zal hij wat meer op zijn tellen passen, hopen we.' Een andere moeder, met een zoon in de brugklas van het Berlage Lyceum in dezelfde stad, is ook zeer positief over de mogelijkheden van Magister: 'Ik wil een vinger aan de pols houden wat betreft zijn huiswerk, cijfers en gedrag. In de pubertijd is het normaal dat kinderen dingen gaan verzwijgen, terwijl ik wel wil weten wat er gebeurt.' Via ouderavonden en rapporten op de hoogte worden gehouden vindt ze onvoldoende: 'Alles is nog nieuw, hij realiseert zich misschien nog niet dat een proefwerk drie keer telt. Ik wil niet met kerst voor een voldongen feit staan.'

Wat is Magister precies?

Volgens de website van Magister (www.schoolmaster.nl) werken reeds 470 (van het totaal van zo'n 1300) middelbare scholen in Nederland met Magister. Het programma is populair vanwege de gebruiksvriendelijkheid en omdat de school er alle leerling gerelateerde administratieve gegevens in kwijt kan, en ook onderwijslogistieke zaken zoals cijfers en onderwijsinhoud. Het programma past zich volgens de website constant aan de nieuwste wet- en regelgeving aan. Het brein achter Magister is de Iddink Groep, marktleider op het gebied van de 'educatieve dienstverlening' met vestigingen in Nederland, België en Spanje. Iddink Nederland en SchoolMaster, het dochterbedrijf achter Magister, 'bedienen' met al hun software meer dan 800.000 leerlingen.

Valt het laatste uur uit omdat er een docent ziek is, dan weten ouders precies hoe laat ze hun kind thuis kunnen verwachten

Magister is eigenlijk één grote database met informatie over leerlingen. Naast in het onderwijs 'voor de hand liggende' zaken als cijfers, aanwezigheid, naam- en adresgegevens van ouders, et cetera kan in Magister nog veel meer worden opgeslagen, al wil dat niet zeggen dat elke school dat ook daadwerkelijk doet. Al deze informatie kan dankzij de digitalisering bovendien verfijnder, nauwkeuriger en gedetailleerder dan ooit worden opgeslagen. Een onvoldoende voor wiskunde is meteen zichtbaar zodra de docent de toets heeft nagekeken en het cijfer in Magister heeft ingevoerd. En omdat docenten ook geacht worden tijdens elk lesuur de aan- en afwezigheid van hun leerlingen in Magister te noteren, kan er niet meer ongemerkt gespijbeld worden. Te laat in de les? Eruit gestuurd? Huiswerk niet gemaakt of boeken vergeten? Dankzij Magister kunnen ouders dit al weten voordat hun kind thuis komt en het zelf kan vertellen. Heeft een leerling verlof gekregen voor dokter, tandarts, begrafenis of een bruiloft of het Offerfeest? Dan staat ook dat in Magister. Valt het laatste uur uit omdat er een docent ziek is, dan weten ouders precies hoe laat ze hun kind thuis kunnen verwachten. School en ouders weten zodoende vrijwel elk uur waar een leerling is of niet is.

Afhankelijk van je rol binnen de school kun je meer of minder gegevens inzien. Zo kunnen mentoren al een heleboel van de ouders van hun mentorleerlingen weten, zonder dat zij deze ooit ontmoet hebben. Naast naam- en adresgegevens, e-mailadres en telefoonnummer is er in Magister namelijk ook ruimte voor het geloof van het gezin, de taal die thuis gesproken wordt, het geboorteland en de nationaliteit(en) van kind en ouders, of het kind een 'asielzoekersstatus' heeft of een 'zigeuner/woonwagenbewoner' is, het burgerservicenummer van het kind, de opleiding en het beroep van de ouders en zelfs hun bankrekeningnummer.

Verder is er ook ruimte voor medische gegevens van de leerling (huisarts, aandoeningen), gegevens over de bassischool (citoscore, advies, blijven zitten) en allerlei cumi-gegevens (cumi = culturele minderheid) waarvoor scholen in het verleden extra geld konden krijgen (de zogenaamde 'zwartescholentoeslag') en waarmee ook de inspectie rekening houdt wanneer zij een school moet beoordelen op haar prestaties.

Een ander onderdeel van Magister is het leerlingvolgsysteem. Met behulp van de logboekformulieren en de ingevoerde cijfers voor toetsresultaten is het mogelijk de groei van de leerling gedurende het jaar te volgen. Alles kan eenvoudig worden vergeleken met de resultaten van voorgaande jaren. Bovendien is het mogelijk om oudercontacten, handelingsplannen en leerstoornissen of andere kenmerken van leerlingen zoals ADHD en dyslexie vast te leggen, uiteraard met de bedoeling een leerling te helpen door hem of haar te faciliteren met grootschrift, een computer of extra tijd bij toetsen.

Een andere optie binnen Magister is het verwerken van 'vrije informatie'. Hierin kunnen bijvoorbeeld incidenten worden geregistreerd, zoals een vechtpartij, een conflict met een docent of wanneer een leerling heeft geblowd, et cetera.

Als scholen verzuim niet doorgeven kunnen ze net als leerlingen en ouders een procesverbaal krijgen

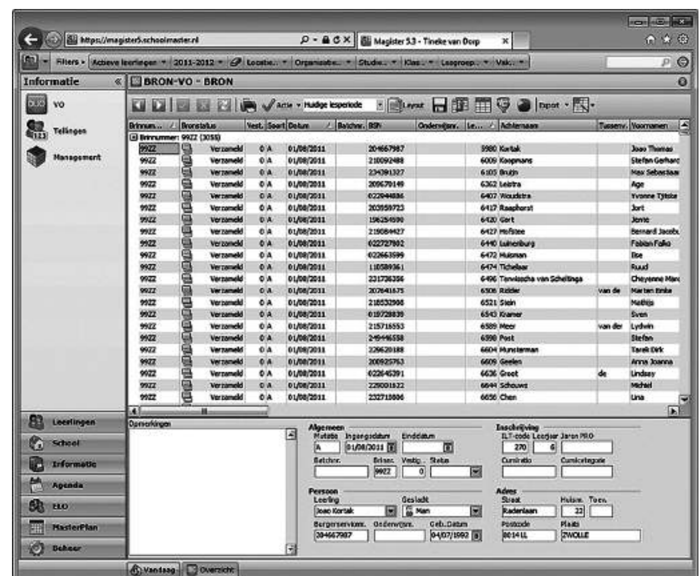
Betrokkenheid of doorgeschoten controle?

Het doel van Magister is, zo wordt door scholen aangegeven wanneer ze het gebruik van Magister op hun website toelichten, het verbeteren van de samenwerking tussen school en ouders, in het belang van de leerling. In het eerder genoemde PS-artikel 'Altijd bij de les' komt ook Sonja Borgsteede van Buro Bloei (een advies- en begeleidingspraktijk voor kinderen) aan het woord: 'Ouders zitten erbovenop, zeker wat school betreft.' En dat vindt ze niet vreemd: 'Scholen worden afgerekend op slagingspercentages en doorstroom. Op veel scholen mag je niet zomaar blijven zitten, dan zak je meteen een niveau.' Ouderbetrokkenheid in de vorm van interesse tonen in school en studiekeuze, ouderavonden en uitvoeringen bezoeken et cetera heeft volgens verschillende onderzoeken een gunstige uitwerking op de schoolprestaties. Borgsteede vraagt zich echter af of het daarvoor nodig is je kind via Magister op de voet te volgen: 'Betrokkenheid wordt gekenmerkt door vertrouwen, terwijl die component bij doorgeschoten controle juist ontbreekt.' In haar praktijk heeft ze meermalen meegemaakt dat ouders dwangmatig in de gaten houden of het kind wel thuis is binnen een kwartier na de laatste les en dat bij een onvoldoende meteen de telefoon een week in beslag werd genomen of huiswerkbegeleiding werd ingezet.

Maar er zijn ook ouders die niet onverdeeld positief zijn over Magister. Zo komt in het PS-artikel moeder Concepta Anakotta aan het woord: 'Mijn dochter laat mij via de Magister-app haar cijfers zien. Ik kijk nooit uit mezelf.' Ze vindt dat ouders die bang zijn dat hun kinderen cijfers verzwijgen, zich moeten afvragen waarom hun kinderen dat doen: 'Volgens mij moet je in zo'n geval niet controleren, maar investeren in de vertrouwensband met je kind.' Anakotta, zelf studiecoördinator op een MBO vakschool, zegt echter ook: 'Het is onze taak als school een kind te monitoren, te corrigeren en tijdig bij de ouders aan de bel te trekken als het spaak loopt.' Een andere moeder beaamt dat Magister in zo'n geval een goed hulpmiddel kan zijn. 'Maar', zegt ze, 'feit is: de meeste pubers ontsporen niet. En het is juist essentieel voor hun ontwikkeling dat ze, buiten het zicht van hun ouders, een zekere speelruimte hebben voor het maken van fouten en de deksel op hun neus krijgen. Waarom moeten ouders dat allemaal weten?'

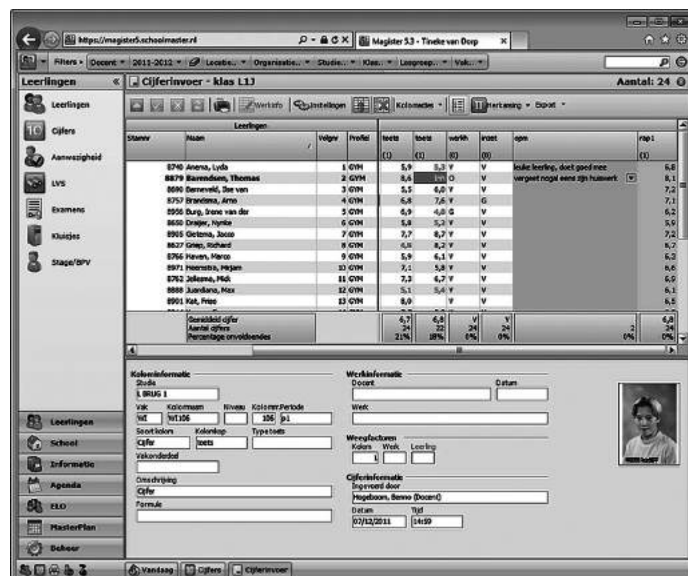
Wat gebeurt er nog meer met de informatie uit Magister?

Niet alleen docenten, ouders en leerlingen, maar ook andere partijen hebben toegang tot bepaalde Magister-gegevens. Zo verzamelt de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO, voorheen Informatie Beheer Groep) de zogenaamde BRON-gegevens van scholieren. BRON staat voor Basisregister Onderwijs en bevat in- en uitschrijfgegevens, examen- en diplomagegevens van onderwijsinstellingen die door de staat worden bekostigd. Vanuit Magister worden de BRON-gegevens automatisch doorgestuurd naar DUO, die ze vervolgens weer verstrekt aan partijen die hier volgens de wet gebruik van mogen maken zoals het Ministerie van OCW, de

Onderwijsinspectie, het CBS, de Sociale Verzekeringsbank (die ook de Kinderbijslag verzorgt) en de gemeente waarin de school zich bevindt. Al deze procedures zijn vastgelegd in de WOT (Wet op het onderwijstoezicht), waarbij de school verantwoordelijk is voor de privacy van haar leerlingen. Een aantal gegevens moet dus worden geregistreerd en doorgegeven aan de overheid, voor het bijhouden van andere gegevens kiest de school zelf.

Zo zijn scholen vanwege de Leerplichtwet bijvoorbeeld verplicht om het spijbelgedrag van hun leerlingen te melden bij de leerplichtambtenaar van de gemeente. In Amsterdam zijn deze ambtenaren onderdeel van DMO (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling) en Bureau Leerplicht organiseert regelmatig handhavingsacties, bijvoorbeeld rond luxe-verzuim (controles op Schiphol op de laatste lesdag voor de vakantie), te laat komen en spijbelen en controleert ook de scholen op hun wettelijke taken rond verzuim. Als scholen verzuim niet doorgeven kunnen ze net als leerlingen en ouders een proces-verbaal krijgen. Ouders kunnen worden veroordeeld tot maximaal een maand gevangenisstraf of een geldboete van 3.350 euro, leerlingen tot een werk- of taakstraf via bureau HALT.

Wat is er mis met Magister?

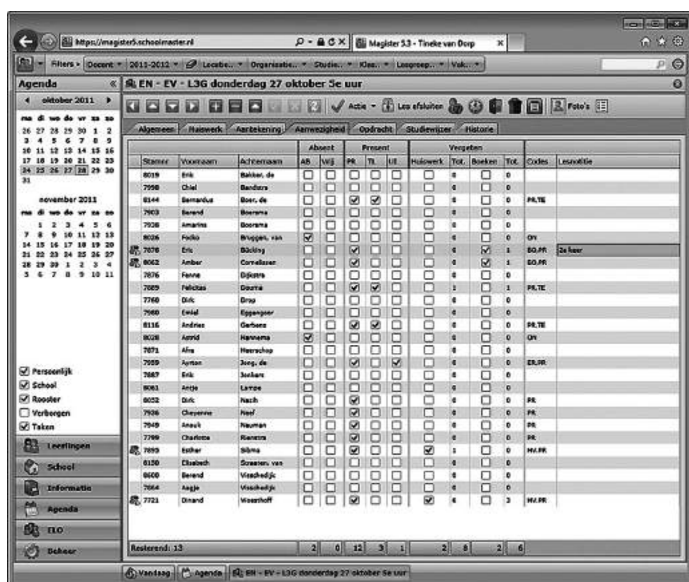
Natuurlijk is het tot op zekere hoogte logisch en ook onvermijdelijk dat er bepaalde gegevens van leerlingen binnen het huidige onderwijsbestel moeten worden opgeslagen. Als je gelooft in toetsen, cijfers en rapporten, zal je die resultaten ook moeten opslaan en moeten communiceren naar ouders. Maar zelfs wanneer je gelooft in het huidige onderwijsbestel, roept Magister nog steeds veel bedenkingen op.

Een eerste bezwaar, dat door adviseur Sonja Borgsteede al werd aangestipt, is dat Magister belangrijke ‘speelruimte’ inperkt, die pubers juist nodig hebben op hun weg naar de volwassenheid. Grenzen opzoeken en overtreden en experimenteren met vrijheid is belangrijk voor de ontwikkeling van jongeren. Magister wordt door sommige, overbezorgde of overbetrokken ouders echter te vaak als controleapparaat gebruikt.

Op school zullen bovendien ‘incidenten’ uit het verleden leerlingen veel langer blijven achtervolgen, want een vechtpartij van drie jaar geleden wordt met één druk op de knop weer zichtbaar. Het gevaar bestaat daardoor, dat Magister gaat fungeren als een proto-strafblad, zeker wanneer dergelijke gegevens in handen komen van de politie, die toch al steeds vaker in en om de school aanwezig is. De politie, maar ook Jeugdzorg en de Kinderbescherming, moeten echter wel een informatieverzoek indienen bij de school, dat – behalve in het geval van de Officier van Justitie – dus kan worden geweigerd. Op de school waar ik werk belt de politie regelmatig voor adressen en telefoonnummers van leerlingen, maar daar wordt, anders dan bij verzoeken van Jeugdzorg of Kinderbescherming, meestal niet aan mee gewerkt.

En dat brengt me op het punt van de privacy in het algemeen. Zoals vastgelegd in allerlei wet- en regelgeving is de school verantwoordelijk voor de privacy van de leerlingen. Maar hoe zit dat met de Iddink Groep, die allerlei (ook gevoelige) privégegevens van 800.000 leerlingen op haar server heeft staan? Zijn de gegevens daar wel veilig? Hoe lang worden ze bewaard? Wie krijgt er daar inzage? Worden ze doorverkocht aan andere bedrijven?

En ander bezwaar is wat mij betreft de rol die de overheid speelt in de informatievergaring van scholen. Zoals hierboven werd uitgelegd bepaalt de overheid voor een deel welke gegevens worden opgeslagen en doorgegeven. Dit betekent dat de aard van de gegevens die worden opgeslagen afhankelijk is van het politieke klimaat van dat moment en van welke politieke partijen op dat moment de dienst uitmaken en het onderwijsbeleid maken. Zo kun je je in het huidige politieke klimaat afvragen wat de consequenties zijn voor leerlingen zonder burgerservicenummer, wanneer de overheid scholen zou gaan verplichten om dit door te geven. Geen burgerservicenummer betekent immers vaak dat iemand geen legale status heeft. En wat gebeurt er met deze leerlingen wanneer die gegevens bekend worden bij een overheid die misschien illegaliteit zojuist strafbaar heeft gesteld?

Het gevaar bestaat daardoor, dat Magister gaat fungeren als een proto-strafblad

Slot

Net zoals één van de moeders uit het PS-artikel vond dat overcontrolerende ouders zich moeten afvragen waarom hun kinderen dingen verzwijgen, zullen onderwijsmensen zich moeten afvragen waarom kinderen spijbelen. Of misschien zullen we moeten accepteren dat leerlingen niet in duffe lokalen opgehokt willen zitten, terwijl er allerhande feitenkennis en vaardigheden door hun strot worden gedrukt. Willen we in plaats van het creëren van goed geïntegreerde, werkende en consumerende burgers onze leerlingen echt opvoeden tot de kritische wereldburgers waarover in de motto’s en missies van scholen zo vaak wordt gesproken, dan zullen we ons ook moeten afvragen wat, waar, wanneer en hoe leerlingen zelf willen leren. En daar zullen ouders ook zeker een rol in spelen. Maar daarvoor hebben wij geen toetsen, cijfers en cito-scores nodig. En zeker geen Magister.

Thema

controle, repressie en privacy

Aanzetten tot een actuele maatschappijkritiek

Kredietkaart, iCloud, e-book, Twitter, tablets, Facebook, smartphone, Big Data… De nieuwe technologieën veranderen onze verhouding met de wereld, met de anderen en met onszelf. Ze geven de illusie almachtig te zijn: transparantie, onmiddellijke toegang tot een oneindige hoeveelheid kennis en culturele producten, verveelvoudiging van contacten en gegevensuitwisseling, snelheid, enz. Hightech multinationals, start-ups en hacktivisten, allen pretenderen ze een conflictvrije wereld te creëren waarin de mensen met elkaar communiceren dankzij hun magische machientjes, bevrijd van alle dwang en van elke begrenzing (in tijd, in ruimte, relationeel, lichamelijk), in een maatschappij die gebaseerd is op de vlotte doorstroming en de ogenblikkelijkheid van de gegevensuitwisseling, georganiseerd naar het model van het netwerk: een vorm van ideale markt. De liberale utopie wordt gerealiseerd dankzij de huidige digitale revolutie.

DOOR JOHNY LENAERTS

De nieuwe technologieën reorganiseren de wereld naar hun eigen logica, die van de prestatie en de efficiëntie. Ze versterken de drang naar competitie en de vereiste steeds sneller te gaan, zich volledig aan zijn bedrijf en aan de 'sociale netwerken' over te leveren, in staat te zijn zich aan te passen aan alle techno-culturele evoluties, op het gevaar af uitgesloten te worden.

De mens van het digitale tijdperk meent de autonomie gevonden te hebben door zich te bevrijden van de belemmeringen van de oude materiële wereld. 'Eindelijk vrij!' roept men uit, terwijl men daarentegen steeds meer afhankelijk wordt van technische apparaten. Om met de wedloop mee te kunnen en om een wereld die hem ontsnapt te proberen te beheersen, schaft hij zich steeds méér machines aan. Hij denkt ze te beheersen, maar *zij* zijn het die hem in hun greep hebben.

Hoe kunnen we ons bevrijden van de greep van de nieuwe technologieën op ons dagelijks leven?

De industrialisering van onze maatschappijen, de rationalisering van al onze levenssferen en het streven naar de totale overheersing (tijd, ruimte, lichaam, menselijke relaties, enz.) vinden hun verrechtvaardiging in de vooruitgangsideologie, die gedeeld wordt door alle politieke stromingen – op uitzondering van de Groenen. De vooruitgangsideologie stelt dat de mensheid, van de tijd toen men in holen woonde tot de verovering van de ruimte, ingebed is in een lineaire, cumulatieve, continue en eindeloze ontwikkeling naar een steeds grotere verbetering. Deze ideologie legt een direct verband tussen de techno-wetenschappelijke vooruitgang en de sociale en politieke verbeteringen (roem van het geloof in het materiële welzijn); ze koppelt de analyse van de technologische transformaties los van hun effecten (de techniek zou neutraal zijn, alles zou afhangen van het gebruik dat men ervan maakt).

Nu is er een kleine Franse uitgeverij, L'Echappée, die al enkele jaren een radicale kritiek op deze vooruitgangsideologie tracht te formuleren. Zij wil de verhouding van de techniek ten opzichte van de politiek en de maatschappij ter discussie stellen. Centraal staat voor haar de bekommernis om de effecten van de nieuwe technologieën op de mens.

Recentelijk heeft deze uitgeverij een boek uitgebracht waarin, telkens op tien à twintig bladzijden, een auteur voorgesteld wordt die deze technologiekritiek verder uitgewerkt heeft of erop aansluit, waardoor er een caleidoscopisch beeld gegeven wordt van recente evoluties van de laat-kapitalistische maatschappij. Evenzovele aanzetten tot denken en verder lezen. Hieronder volgt een opsomming van de twintig behandelde auteurs. Niet behandeld werden auteurs die de uitgeverij hoog in haar vaandel draagt maar die al elders voldoende aan bod komen: Hannah Arendt, Albert Camus, Guy Debord, Karl Polanyi, enz. In dit boek heeft de uitgeverij zich dus beperkt tot twintig auteurs, die door evenzoveel onderzoekers-activisten op een simpele en pedagogische manier ingeleid worden. Het boek levert aldus de intellectuele wapens, niet om het kapitalisme te dienen in de waan dat men het bekampt, maar om er een kritiek op te leveren die op een ware manier radicaal is, d.w.z. die de problemen bij de wortel aanpakt.

Het is een boek dat ik niet genoeg kan aanbevelen en dat zijn prijs (25 euro; 399 pagina's) méér dan waard is! (Wordt ongetwijfeld vervolgd.)

Cédric Biagini, Guillaume Carnino en Patrick Marcolini (ed.), *Radicalité. 20 penseurs vraiment critiques*, (Editions L'Echappée, Montreuil, 2013).

Meer info: www.lechappee.org

De volgende auteurs worden in het boek besproken: Günther Anders, Zygmunt Bauman, Cornelius Castoriadis, Bernard Charbonneau, Dany-Robert Dufour, Jacques Ellul, Ivan Illich, Christopher Lasch, Herbert Marcuse, Michela Marzano, Jean-Claude Michéa, Lewis Mumford, George Orwell, François Partant, Pier Paolo Pasolini, Moishe Postone, Richard Sennett, Lucien Sfez, Vandana Shiva, Simone Weil.

Thema

controle, repressie en privacy

Wapenen tegen repressie

Als je de staat aanvalt, slaat de staat een keer terug. Daar moet je je op voorbereiden, praktisch en mentaal, maar toch doen veel mensen dat niet. Want: het zal wel meevallen. Het zal zo'n vaart niet lopen. En: dat gebeurt niet in Nederland. Dat gebeurt in België, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Zwitserland, Rusland, de VS... maar niet hier in Nederland.

DOOR JOKE KAVIAAR

AIVD en de 'asielextremisten'

Sinds de Nationale Recherche op 13 september 2011 bij mij binnenviel en op grond van de aanklacht 'opruiing met terroristisch oogmerk', vanwege vier opinieartikelen over het migratiebeleid, verregaand huiszoeking deed, mij arresteerde en in volledige beperkingen drie dagen vasthield, weet ik wel beter. Ook wij, No Border activisten en anarchisten, bleken ondanks de vele voortekenen onvoldoende voorbereid, ook al was het duidelijk dat de AIVD op ons lette. Dat was af te leiden uit het stelselmatig registreren van deelnemers aan demonstraties en acties (het maken van foto's en video's door politie en marechaussee), de talloze keren dat bij onderzoeken naar simpele acties zoals blokkades van detentiecentra de Nationale Recherche betrokken was, en bezoeken aan websites door politie, justitie en 'Binnenlandse Zaken'. Het waren allemaal aanwijzingen. We maakten er grapjes over. De bezoeken aan mijn website waren vast in poëzie geïnteresseerde ambtenaren. Misschien leerden de overheidsdienaren nog iets van onze betogen. We wuifden het weg, want we deden toch niet zulke heftige dingen?

Toen in oktober 2009 het AIVD rapport 'Het Vuur van Verzet' uitkwam, kregen No Border activisten, met name mensen van de Anarchistische Anti-deportatie Groep Utrecht (AAGU) en Werkgroep Stop Deportaties (WSD), voor het eerst te maken met nadrukkelijke AIVD-aandacht. Op dat moment liep er al een tijdje een campagne tegen de bouw van de nieuwe grensgevangenis in Rotterdam, 'STOP DC16', en circuleerde op internet het *naming & shaming*-document 'De Schandpaal'. Het idee achter de STOP DC16-campagne was om betrokken bedrijven onder druk te zetten door ze imagoschade toe te brengen en om andere bedrijven te laten zien wat er gebeurt als je meewerkt aan de deportatiemachine. Deze *naming & shaming*-campagne bestond uit lawaaidemonstraties, ludieke en doodligacties. Los daarvan vonden home-visits, kladacties en een brand op het bouwterrein plaats. Volgens het AIVD-rapport zaten AAGU en WSD erachter, en het opende met een citaat uit mijn tekst 'Bevrijdingsvuur', met de toevoeging: 'Dit citaat uit mei 2009 van een bekende activist geeft een goed beeld van de door sommige actievoerders voorgestane vormen van verzet tegen het huidige asiel- en vreemdelingenbeleid. De tekst kan overigens zowel profetisch als opruiend worden genoemd, wanneer deze wordt gekoppeld aan de eerste grote brandstichting in dit kader op 23 augustus 2009. Op die dag werd er brand gesticht in de bouwketen van het consortium dat de nieuwbouw van detentiecentrum Rotterdam Airport uitvoert.'

Wat volgde op dit rapport was geen onmiddellijke repressie. Wel heel veel (negatieve) persaandacht. Daardoor werden gematigde medestanders, zoals de wakers bij Kamp Zeist, ineens huiverig voor hun contacten met AAGU. Ook werden er Kamervragen gesteld en werden er harde woorden gesproken door de toenmalig minister van Binnenlandse Zaken: de 'asielextremisten' moesten 'met wortel en tak worden uitgeroeid'. We waren gewaarschuwd.

En toen... stilte. De storm ging weer liggen en de campagne en andere acties werden voortgezet. Zo nu en dan stak er een kleine publicitaire storm op, bijvoorbeeld toen minister Leers in het vroege voorjaar van 2011 bekend maakte dat er bedrijven waren die zich terug hadden getrokken uit het DC16 bouwproject. Telkens riep er dan ergens weer een politicus of een rechtse journalist dat we 'aangepakt' moesten worden. Maar als je dat maar vaak genoeg hoort zonder dat er daadwerkelijk iets gebeurt, als je maar vaak genoeg alle scenario's hebt besproken van wat er kán gebeuren en je jezelf daarop hebt voorbereid zonder dat de repressie werkelijk haar tanden laat zien, dan denk je: 'Het zal zo'n vaart wel niet lopen. Het is slechts intimidatie, en een poging om ons te marginaliseren.'

Waarom waren we zo naïef? We konden weten dat er iets aan zat te komen. We hadden toch al gezien aan de manier waarop dierenrechtenactivisten werden aangepakt hoe het werkte? We wisten toch dat *naming & shaming*-campagnes tegen bedrijven de staat een doorn in het oog zijn?

Om een voorbeeld te stellen

De opbouw van repressie is kortweg samen te vatten als volgt: stemmingmakerij en intimidatie; verdeel en heers; voorbeeld stellen: arrestaties, huiszoekingen, veroordelingen.

Ik herinner me nog goed dat ik in augustus 2011 me verbaasde over een wel heel erg grote hoeveelheid 'bezoekers' op mijn website: politie, politie, politie, justitie, justitie, justitie. Ik vertelde dat aan mensen en zei voor de zoveelste keer: 'Volgens mij gaat er wat gebeuren'. 'Welnee. Dat is helemaal niet interessant voor ze. Het zijn maar teksten op internet.' Op den duur ga je denken dat het aan jou ligt, je bent paranoia, je maakt je teveel zorgen. We hebben toch vrijheid van meningsuiting? We leven toch in een democratie? Je kunt hier toch zeggen wat je wilt? Een krappe maand later volgden inval en arrestatie...

Nu, twee jaar later, spreek ik nog steeds mensen die zeggen: 'Je kunt alles schrijven wat je wilt.' Dat voelt als ontkenning van de realiteit, en dat is het ook. Het lijkt ook waar te zijn, want tot nu toe ben ik als enige tot voorbeeld gesteld om anderen af te schrikken: 'Dit kan jou ook gebeuren als je te ver gaat, als je oproept tot verzet.' Zo werkt de repressie twee kanten op. Enerzijds is er dat afschrikwekkend bedoelde voorbeeld, anderzijds worden mensen geleid te denken: dat gebeurt mij niet, dat gebeurt alleen die extremist Joke Kaviaar, want die is te ver gegaan. Door één persoon eruit te pikken wordt andermaal geprobeerd een wig te drijven tussen mensen. Als je sympathiseert, ben je ook er ook zo één en dan moet je uitkijken. Als je je distantieert, ben je veilig, dan kan je niks gebeuren.

Het gevecht tegen justitie waarin ik verwikkeld ben geraakt, is slechts één aspect van die repressie. Het is ook een gevecht tegen onzekerheid, voor behoud van eigenwaarde en identiteit. Justitie tracht me te dwingen tot zelfcensuur. Kort na mijn vrijlating op 16 september 2011 begon het met de dreiging mij opnieuw te arresteren omdat 'de teksten' op mijn website bleven staan. Door categorisch te weigeren de teksten te verwijderen ontstond de situatie dat de Nationale Recherche spoedig opnieuw op de stoep kon staan. Het was juist daarom dat de 'opruiende' teksten als een lopend vuurtje werden verspreid, en er spontaan *mirrors* van mijn website werden gemaakt. Ook verschenen talloze steunverklaringen en artikelen over 'de zaak'. Toen justitie op 7 december 2011 de website na drie maanden dreigen zelf dan maar offline haalde, werd deze door Anonymouse een dag later weer online gezet. De teksten waar het om begonnen is, staan er nu nog altijd op. De AIVD gaf in het jaarverslag over 2011 toe deze slag te hebben verloren: 'Met name de prominente actievoerder Joke 'Kaviaar' had bij acties en door haar hekeldichten een belangrijke inbreng. Haar geschriften hebben geleid tot haar arrestatie vanwege opruiing. Daarna verschenen echter op internet *mirrors*, waardoor haar boodschap juist verder werd verspreid.'

Deze solidariteitsacties zijn dus meer dan alleen een hart onder de riem voor een vervolgde schrijfster. Ze zijn essentieel voor de strijd. Door de teksten zodanig te verspreiden dat er voor justitie geen beginnen aan is om ze daadwerkelijk van het internet te verwijderen, wordt terrein gewonnen. Het betekent: je kunt iemand opsluiten, maar de ideeën niet. Sterker nog: de ideeën worden dankzij de repressie verder verspreid. In die wetenschap schrijf ik met scherpe pen verder. Zo verzet ik me tegen de druk die justitie op me uitoefent. Daar put ik kracht uit. 'We lezen alles wat ze schrijft' zei in september 2011 de Officier van Justitie van het landelijk parket al tegen mijn advocaat. Elke zin, elk artikel wordt onder het vergrootglas gelegd: is het opruiing?

Verzet tegen censuur

Maar wat is eigenlijk opruiend? Het begrip is door juridische proefballonnen en jurisprudentie van de Hoge Raad opgerekt. Dat gebeurde al ten tijde van mijn arrestatie, en is alleen maar verergerd sinds mijn veroordeling tot vier maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf op 22 januari 2013. Feit is dat ik niet weet wanneer ik de vage grens tussen het wettelijk toegestane en het wettelijke verbodene oversteek. Zo wil justitie bereiken dat ik mijn taalgebruik matig, op safe speel, me bij elke zin afvraag: 'Kan dit?' En: 'Als het misschien niet kan, trek ik me daar wat van aan?' Dat laatste is een principiële vraag die ik steeds beantwoord met: 'Nee, dat kan ik niet.' Dan ben ik mezelf aan het censureren. Maar moet ik het ze makkelijk maken om me weer op te pakken en mogelijk langer in voorarrest te houden omdat ik in hun ogen 'recidiveer', omdat er 'kans op herhaling' is? De pragmatische vraag dringt zich op hoe effectief ik dan nog ben als activist. Wat heb ik eraan, wat heeft de beweging eraan, als ik langdurig in een cel zit in plaats van dat ik directe actie voer, hand in hand met de actievoerende vluchtelingen de straat op kan gaan? Het is een dilemma waarin het moeilijk laveren is.

Feit is dat die repressie het risico in zich draagt dat het afleidt van de strijd die ik voeren wil. Het is een strijd die erbij is gekomen. Was ik tot 13 september 2011 vooral bezig met vrijheid van beweging, migratiestrijd, nu is de strijd om te kunnen schrijven wat ik zeggen wil een prominente plaats gaan innemen. Die strijd moet ook gevoerd worden, maar hoe doe je dat zonder dat het de strijd waarom het je begonnen is, afzwakt? Hoe gebruik je die juist om deze te versterken?

> Vrijheid van meningsuiting? Het gaat veel meer om de noodzaak van de oproep tot verzet, en om het verzet zelf

Vrijheid van meningsuiting? Het gaat veel meer om de noodzaak van de oproep tot verzet, en om het verzet zelf. Het gaat om de aanklachten tegen en de aanvallen op de staat en de migratiecontrole en de repressie tegen migranten die zoveel erger is en zoveel intenser dan de repressie die ik ervaar. De repressie is een middel dat zich tegen de staat zal moeten keren, doordat wij die gebruiken om de aanklachten nóg prominenter naar voren te brengen, en nog meer mensen bij de strijd te betrekken. En ik wil niet in de verdediging van mezelf schieten. Ik weiger om voor die rechters te staan en te zeggen dat ik het allemaal niet zo slecht bedoelde. Integendeel: ik neem het recht in eigen handen om de deportatiemachine te bestrijden, met harde aanvallen in woord én in daad, met een diversiteit aan niet altijd even voorspelbare middelen. Het gaat erom dat ik, dat wij, zulke dingen moeten kunnen zeggen: als iemand de IND in de fik steekt, vinden we dat een prima actie. DOWN DOWN IND!

Niet terugdeinzen, maar aanvallen. Ik heb dat bij de rechtbank in Haarlem gedaan met mijn laatste woord 'Elk woord een vonk'. De veroordeling is er dan ook naar, want rechters houden niet van verdachten die niet kruipen voor hun macht.

In het laatste AIVD rapport van september 2013 staat: 'Dit leidde in september 2011 tot de aanhouding van een persoon en vervol-

gens tot een veroordeling wegens opruiing. Dit heeft de betrokken actievoerder overigens niet belet door te gaan met het uiten van opruiende en dreigende teksten.'

De confrontatie is onvermijdelijk omdat verzet noodzaak is. Repressie is als gevolg onlosmakelijk verbonden met radicale strijd. Het zou geen radicale strijd zijn als het was toegestaan een strijd te voeren die gepaard gaat met feitelijke sabotagedaden, die niet vraagt, smeekt of bedelt om verbetering. Het is een strijd die wordt gevoerd in het besef dat alles moet worden afgedwongen met daadwerkelijk verzet en die zich van de grenzen van de wet niets aantrekt. Vrijheid moet worden bevochten. Overal en altijd.

Inmiddels is de behandeling van het hoger beroep op 1 november begonnen. Rond dit hoger beroep is de Steungroep 13 september begonnen met een postercampagne, waarmee de vier 'opruiende' teksten één voor één als muurkrant worden uitgebracht en openlijk worden verspreid. De posteractie ligt in het verlengde van de online solidariteitsacties waarmee direct na mijn arrestatie en de *take down* van de website met veel succes steun werd betuigd. 'Solidariteit is ons sterkste wapen' is meer dan een leus, het is ook daadwerkelijk zo!

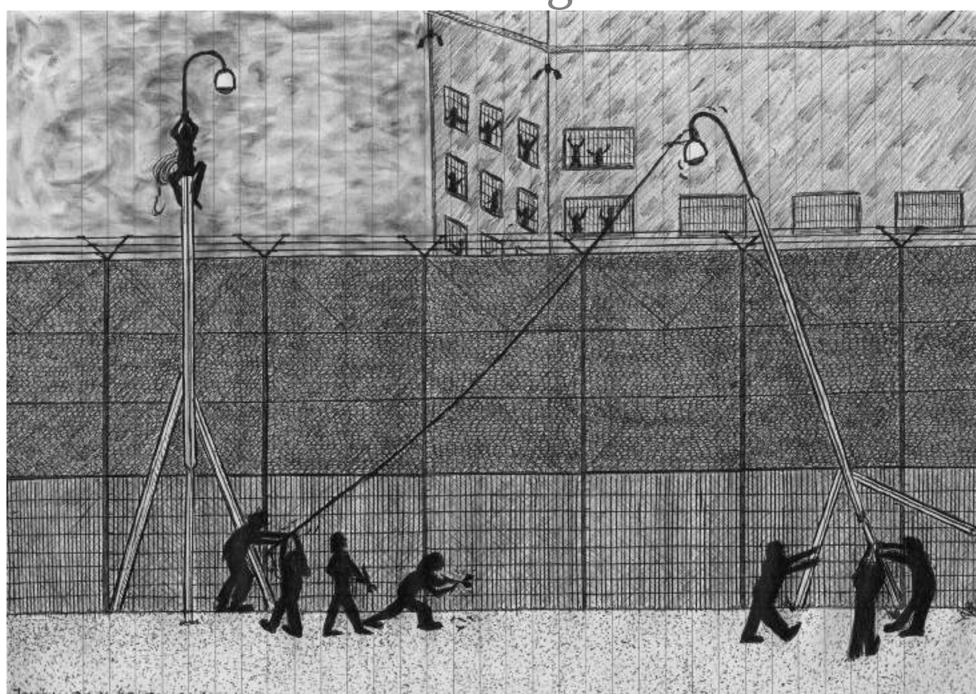
Een gewaarschuwd mens...

Hoe wapenen we ons verder? Hoe zorgen we dat de terechte waarschuwing voor repressie niet verlamt, maar juist versterkt? We willen immers niet dat mensen die zich aansluiten bij die strijd op voorhand afgeschrokken worden bij de gedachte aan arrestaties, cellen, geweld, gevangenissen, isolatie, of op individuen dan wel groepen gerichte pers-hetze.

Ik lees wel eens verslagen van mensen over hoe zij het vastzitten hebben ervaren. Daar wordt soms wat laconiek, zelfs lacherig, over gedaan. Dat is een beschermingsmechanisme zowel als een manier om een lange neus naar de staat te trekken: we trekken ons er niks van aan. Dat is typerend voor de reactie van een 'doorgewinterde' activist, soms stoerdoenerij, maar willen we nieuwe mensen daadwerkelijk het beeld voorhouden dat het allemaal zo erg niet is? Willen we de goegemeente de boodschap meegeven die de staat hen ook meegeeft, namelijk dat de gevangenis een hotel is? Daar ben ik dus niet voor, nog daargelaten dat mijn ervaringen stuk voor stuk harde ervaringen zijn met deze ultieme vorm van repressie, waar de strafstaat verder geconcentreerd wordt en versterkt, door disciplinaire straffen en maatregelen bij de minste vorm van protest. Ik heb ze allemaal wel eens gehad in mijn gangen door de Nederlandse bajesen tot nu toe, en het wordt er daarbinnen niet bepaald beter op met de huidige plannen van Fred Teeven. Maak je borst maar nat!

Migranten in de grensgevangenissen weten er alles van, voor hen is het nog veel erger: onzekerheid over de duur van de opsluiting, hun toekomst en hun leven, keiharde onderdrukking van protest en verzet, hongerstakingen en sit-in acties (weigeren je cel weer in te gaan), door isoleercel en observatiecel (dit is hetzelfde, het enige verschil zit hem in cameratoezicht), door slaapdeprivatie, intimidatie en mishandeling. Het is een wereld die veel mensen niet kennen. Het is een beangstigende wereld, een onzichtbare wereld waaruit akelige berichten komen die stelselmatig door justitie worden ontkend, gebagatelliseerd, afgedaan als geklaag van gevangenen die het veel te goed hebben. Het is een wereld waarin mensen denken dat alleen keiharde criminelen terecht komen, terwijl het hele strafrechtapparaat en de sociale controle en de vreemdelingenwet er allemaal op gericht zijn om de zwaksten in de samenleving af te schrijven, ongewenst te verklaren, in een hoek te drijven waarin hun enige verdediging, hun enige overlevingskans, nog ligt in datgene dat hen verweten wordt: dat

Willen we nieuwe mensen daadwerkelijk het beeld voorhouden dat het allemaal zo erg niet is?

ze nutteloos zijn, profiteurs, dat ze daarom stelen of handelen in drugs. De ware criminelen zijn natuurlijk degenen die de wetten maken waarmee steeds meer strafbaar wordt gesteld, tot aan de levens van mensen aan toe, en de grootgraaiers die banken en bedrijven bezitten en die buiten schot blijven. Het strafrecht is er voor de gedegradeerde kansloze die nog niet eens aan een lullig uitbuitbaantje met een nul-urencontract kan komen, wat je overigens niet eens zou moeten willen, omdat hij is ingedeeld in één of andere voor repressie geschikte 'doelgroep', die op de afvalberg van de consumptiemaatschappij kan worden gegooid. Daklozen, verslaafden, psychiatrisch patiënten, illegalen. Op de grote hoop ermee en opsluiten maar. Ziehier de kern van repressie. Repressie begint bij de ongelijke verdeling van welvaart, bij de kloof tussen arm en rijk, gezond en ongezond, bruikbaar en onbruikbaar.

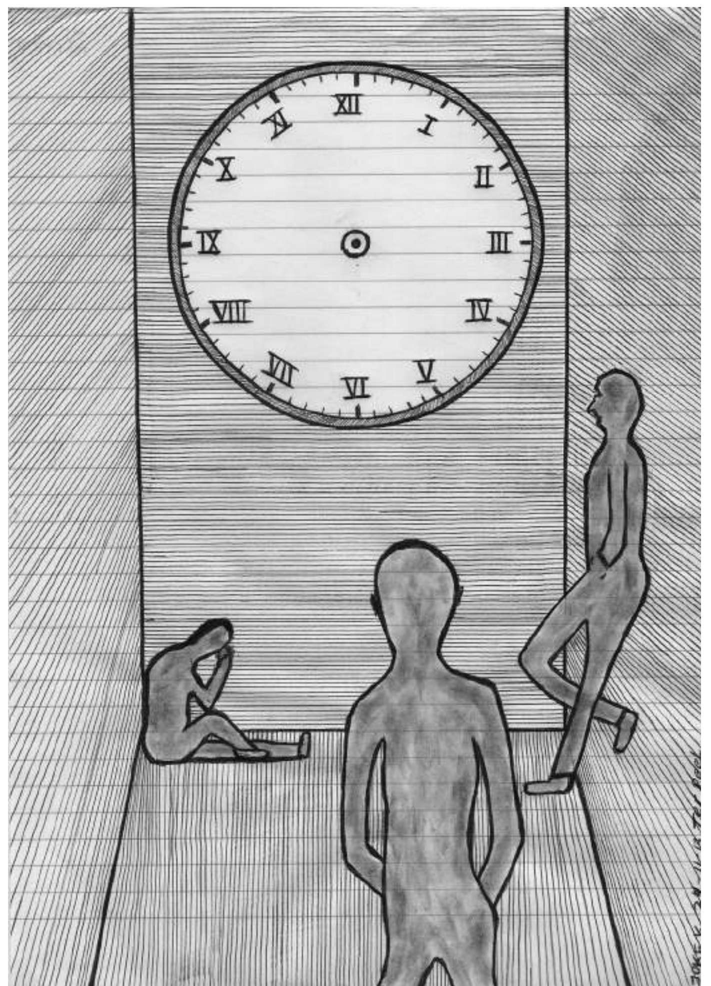
Niet waarschuwen voor repressie is zoiets als mensen in de steek laten die al slachtoffer zijn. Wij hebben er geen last van, dus het is er niet, en we hoeven er ook niet tegen in actie te komen. Tot het te laat is en ze ook bij ons voor de deur staan. En daarom moeten mensen voorbereid zijn. Niet bang gemaakt, maar voorbereid, en bewust van het feit dat er al zoveel mensen slachtoffer van repressie zijn. We moeten ons bewust zijn van onze zwakheden en kracht, van onze risico's en de mogelijkheden om deze te beperken. Mensen zijn zich vaak te weinig bewust van controle, van camera's overal op straat, gekoppelde bestanden van gemeenten, het Rijk, politie, justitie, belastingdienst, nationale en internationale inlichtingendiensten, van vingerafdrukken, foto's en biometrische gezichtsscans, van BSN-nummers en paspoorten, van controle op het internetverkeer, het telefoonverkeer. Bewustzijn is naast solidariteit de kern van het verweer tegen repressie, en de controle die de repressie mogelijk maakt. Misschien is het zelfs wel het belangrijkste verweer. Weten wat je doet als je surft op internet, van welke online diensten je gebruik maakt, wat je mailt, waar je chat. Weten wat er allemaal nog meer kan met die mooie nieuwe telefoon behalve foto's maken en overal het internet op kunnen, bijvoorbeeld wie er nog meer gebruik kan maken van die GPS die erop zit. We kunnen overal worden gezien en gevolgd, maar alleen als we het toelaten.

Als je de strijd serieus neemt, dan wil je weten wat je te wachten kan staan als ook jij gevolgd en vervolgd wordt

Als je de strijd serieus neemt, dan wil je dit weten, dan moet je dit weten. Als je de strijd serieus neemt, dan wil je weten wat je te wachten kan staan als ook jij gevolgd en vervolgd wordt, en kun je beslissen hoever je zelf kunt gaan. Het is niet erg als je niet ver kunt gaan of wilt gaan en daarvan een reële inschatting maakt. Wat wel erg is, is als je dat niet doet en in de problemen komt, of als anderen daardoor in de problemen komen. Daarin kunnen en moeten we elkaar ondersteunen, ook als het mis gaat omdat mensen plotseling toch onvoorbereid in die situatie van repressie terecht zijn gekomen. De staat is immers onvoorspelbaar en pakt soms juist mensen die nog niet eens tijd hebben gehad om over dit alles na te denken.

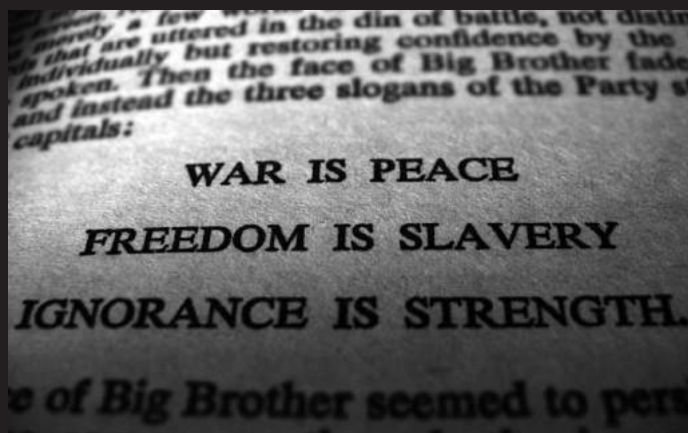
Als we dat kunnen, dan kunnen we waarschuwen voor die repressie en eerlijk zijn over wat voor gevolgen dat voor ons heeft en hoe we hierop reageren. En dan kunnen we er óók nog de spot mee drijven, want waar zouden we zijn zonder humor, ons derde wapen naast bewustzijn en solidariteit?

Toen een smeris de groep mensen met posters met de verboden tekst 'Waar blijft de Hollandse opstand' die tijdens de regiezitting van mijn hoger beroep op 1 november voor het gebouw van het gerechtshof in Amsterdam stond, kwam vertellen dat als zij die zouden uitdelen, zij aangehouden zouden worden, steeg gelach op uit de groep. De posters waren een uur daarvoor al uitgedeeld. Dit was van tevoren openlijk aangekondigd. De smeris keek me aan en ik hield hem de muurkrant voor en vroeg: 'Wilt u er eentje?' 'Nee', zei hij en liep weg zonder iets te doen. Dat was een overwinning die zonder voorbereiding, solidariteit en een gezonde dosis humor niet mogelijk was geweest.

Thema

controle, repressie en privacy

George Orwell: ABC

Sedert het Prism-schandaal en de affaire van de Amerikaanse afluisterpraktijken van het wereldwijde web, is de verkoop van het meesterwerk van George Orwell, 1984, in de Verenigde Staten omhooggeschoten. De profetische roman over Big Brother is zelfs gekatapulteerd tot de palmares van de honderd best verkochte boeken via Amazon. Voor ons een aanleiding om enkele motieven van George Orwell terug in herinnering te brengen. Want 1984 is veel méér dan een analyse van het stalinisme. Het overtreft de oorspronkelijke intenties van de schrijver en kan gelezen worden als een aanklacht tegen de huidige controlemaatschappij, waarin onze kleinste bewegingen gevolgd worden. Rebellie is de beste manier om mens te blijven. Lees Orwell!

DOOR JOHNY LENAERTS

- A -
AUTOBIOGRAFISCH

'Eerst bracht ik vijf jaar door in een beroep dat niet bij mij paste (bij de Indian Imperial Police in Birma), en toen kwam er een periode van armoede en het gevoel, een mislukkeling te zijn. Dit versterkte mijn aangeboren afschuw voor het gezag en maakte dat ik me voor het eerst echt bewust werd van het bestaan van de werkende standen, en mijn baan in Birma had mij enig begrip bijgebracht van de aard van het imperialisme; maar deze ervaringen waren niet voldoende om me een nauwkeurige politieke richting te geven. Toen kwam Hitler, de Spaanse burgeroorlog enz. [...] De Spaanse burgeroorlog en andere gebeurtenissen in 1936-'37 deden de balans doorslaan en daarna wist ik waar ik stond. Iedere regel serieus werk die ik sinds 1936 schreef, is direct of indirect geschreven tégen het totalitarisme en vóór het democratisch socialisme zoals ik het opvat.'
(*Waarom ik schrijf*, 1947)

'Sinds 1930 heb ik weinig tekenen gezien dat de Sovjet-Unie op weg zou zijn naar iets dat men een waarachtig socialisme zou kunnen noemen. Ik was daarentegen erg geraakt door duidelijke aanwijzingen dat het omgevormd werd tot een hiërarchische maatschappij, waarin de bewindvoerders niet meer dan elke andere klasse redenen hebben om hun macht op te geven. Daarenboven kunnen de arbeiders en de intellectuelen in een land als Engeland niet begrijpen dat de Sovjet-Unie tegenwoordig anders is dan in 1917. [...] Volgens mij heeft niets zozeer bijgedragen tot het verval van de oorspronkelijke opvatting van socialisme als de mening dat Rusland een socialistisch land is en dat elke daad van haar leiders vergoelijkt moet worden, zo niet geïmiteerd. En dus was ik de afgelopen tien jaar ervan overtuigd dat, wilden we de heropleving van de socialistische beweging, de vernietiging van de Sovjet-mythe van essentieel belang was.'
(Voorwoord tot de Oekraïense uitgave van *Animal Farm*, 1945)

- B -
BIG BROTHER

Winston Smith, komt op 'een heldere koude dag in april' terug thuis en ziet 'een gekleurde poster, te groot voor binnenskamers. Het enige wat erop stond was een reusachtig gezicht, meer dan een meter breed: het gezicht van een man van zo'n vijfenveertig jaar, met een grote zwarte snor en boerse, niet onknappe gelaatstrekken. [...] Het was zo'n afbeelding waarbij de ogen je steeds volgen als je je verplaatst. Eronder stond: GROTE BROER ZIET U.'

Is Winston, eenmaal op zijn flat aangekomen, beschermd tegen de externe bewaking? Het antwoord luidt nee. Want, 'ver weg daalde een helikopter neer tussen de daken, bleef even hangen als een bromvlieg en schoot toen weer weg in een bocht. Dat was de politiepatrouille die bij de mensen door de ramen gluurde'. Daarenboven kabbelde binnen in de flat een 'telescherm' – 'een langwerpige metalen plaat die op een doffe spiegel leek en deel uitmaakte van het oppervlak van de rechtermuur' – vierentwintig uur op vierentwintig propaganda uit. Zonder dat Winston dit kon verhinderen: 'Het toestel (het telescherm, zoals het heette) kon zachter worden gezet, maar er bestond geen mogelijkheid het helemaal uit te doen.'

Verplicht geïnstalleerd in elke flat, dient dit telescherm niet enkel om de overheidsmededelingen uit te zenden maar ook om elke burger te bewaken: 'Het telescherm was zowel ontvang- als zendtoestel. Elk geluid van Winston dat boven een heel zacht fluisteren uitging, zou erdoor worden geregistreerd; bovendien kon hij, zolang hij binnen het gezichtsveld van de metalen plaat bleef, zowel gezien als gehoord worden. Het was natuurlijk onmogelijk te weten of je op een gegeven moment werd gadegeslagen. Hoe vaak, of volgens welk systeem, de Denkpolitie iemands lijn afluisterde, was een kwestie van gissen. Het was zelfs denkbaar dat ze iedereen voortdurend in het oog hielden. In elk geval konden

ze inschakelen wanneer ze maar wilden. Je moest leven – en je leefde ook, vanuit een gewoonte die instinct werd – in de veronderstelling dat elk geluid dat je maakte werd gehoord en dat elke beweging, behalve in het donker, werd nagegaan.'
(1984, 1949)

- D -
DAGBOEK

'Zijn plan was: het schrijven van een dagboek. Dat was niet onwettig (niets was onwettig, omdat er geen wetten meer waren), maar bij ontdekking kon hij vrijwel zeker op de doodstraf rekenen, of minimaal vijfentwintig jaar in een werkkamp. [...] Eigenlijk was hij niet gewend aan schrijven met de hand. Afgezien van heel korte aantekeningen dicteerde hij alles in de spreekschrijver, en dat was natuurlijk onmogelijk bij wat hij van plan was. Hij doopte de pen in de inkt en weifelde toen een seconde. Er was een rilling door zijn binnenste gegaan. Pen op papier, dat was de beslissende handeling.'
(1984)

- G -
GOLDSTEIN

'Als gewoonlijk was op het scherm het gelaat verschenen van Emmanuel Goldstein, de Vijand van het Volk. Hier en daar was het publiek gaan sissen. De kleine vrouw met het rossige haar gaf een gilletje van angst en afkeer tegelijk. Goldstein was de renegaat en afvallige die eens, lang geleden (hoe lang, dat wist niemand precies), een van de leidende figuren in de Partij was geweest, bijna even hoog als Grote Broer zelf; later had hij zich ingelaten met contrarevolutionaire arbeid, hij was ter dood veroordeeld en op geheimzinnige wijze ontsnapt en verdwenen. De programma's van Twee Minuten Haat wisselden van dag tot dag, maar er was er niet één waarin Goldstein niet als hoofdfiguur optrad. Hij was de oerverrader, de eerste bezoedelaar van de zuiverheid van de Partij. Alle latere misdaden tegen de Partij, alle verraad, sabotagedaden, ketterijen, afwijkingen waren rechtstreeks aan zijn leer ontsproten.'
(1984, 1949)

- M -
MISDENK

'Of hij doorging met het dagboek of dat hij er niet mee doorging, maakte geen verschil. De Denkpolitie zou hem toch wel te pakken krijgen. Hij had de wezenlijke misdaad begaan waarin alle andere besloten lagen, en zou die zelfs hebben begaan als hij nooit pen op papier had gezet. Misdenk, zo noemden ze dat. Misdenk was niet iets wat altijd verborgen kon blijven. Misschien kon je ze een tijdlang met succes ontwijken, jarenlang zelfs, maar vroeg of laat kregen ze je toch te pakken.'
(1984, 1949)

- N -
NIEUWSPRAAK

'"Hoe gaat het met het woordenboek?" vroeg Winston met stemverheffing, om zich verstaanbaar te maken. [...] "De elfde druk is de definitieve druk," zei hij. "Wij geven de taal nu haar uiteindelijke vorm – de vorm die ze zal hebben wanneer niemand meer iets anders spreekt. Als we klaar zijn zullen mensen als jij het weer helemaal van voren af aan moeten leren. Je denkt misschien dat ons voornaamste werk is het bedenken van nieuwe woorden. Maar dan vergis je je! Wij vernietigen woorden – tientallen, honderden, elke dag. We beperken de taal tot het uiterste. De elfde druk zal niet één woord bevatten dat vóór het jaar 2050 in onbruik zal raken." [...]
Syme hapte weer in het grauwe brood, kauwde even en vervolgde: "Begrijp je dan niet dat de hele bedoeling van Nieuwspraak is de denkruimte te beperken? Uiteindelijk zullen we misdenk letterlijk onmogelijk maken, omdat er geen woorden zullen zijn om die uit te drukken. Elk begrip dat je ooit nodig zou hebben zal door precies één woord worden uitgedrukt, waarvan de betekenis strak omlijnd is, terwijl alle bijbetekenissen zijn uitgewist en vergeten. Nu al, bij de elfde druk, zijn we daar niet ver van verwijderd. Maar het proces zal nog voortgaan, lang nadat jij en ik dood zijn. Elk jaar steeds minder woorden, en de bewustzijnsruimte telkens een beetje kleiner. Zelfs nu is er uiteraard geen reden of excuus voor het bedrijven van misdenk. Het is alleen een kwestie van zelfdiscipline, werkelijkheidscontrole. Maar ten slotte zal zelfs daaraan geen behoefte meer bestaan. De Revolutie zal volledig zijn zodra de taal volmaakt is. [...]'"
(1984, 1949)

- P -
PROLES

'*Als er hoop is* (schreef Winston) *dan ligt die bij de proles.* [...] Verzet was een blik in de ogen, een stembuiging; op zijn hoogst een enkel gefluisterd woord. Maar de proles zouden, als ze zich maar op de een of andere manier van hun kracht bewust konden worden, niet hoeven samen te zweren. Ze hoefden alleen maar in opstand te komen en zich te schudden, zoals een paard vliegen afschudt. Als ze wilden konden ze morgenochtend de Partij uiteen doen spatten. Ongetwijfeld zou dat vroeg of laat bij hen opkomen. En toch...!'
(1984, 1949)

- T -
TOEKOMST

Net voordat hij en Julia zullen gearresteerd worden, en hij nog maar de helft van het boek van Emmanuel Goldstein gelezen heeft, ziet Winston Smith door het raam van zijn kamer boven de antiekwinkel een vrouw op de binnenplaats, die zingt terwijl ze de was uithangt:

'De mystieke eerbied die hij voor haar voelde was op de een of andere manier vermengd met de bleke, wolkeloze hemel die zich achter de schoorstenen uitstrekte tot in het oneindige. Het was een wonderlijk idee dat de hemel gelijk was voor iedereen, in Eurazië of Oost-Azië evenzeer als hier. En de mensen onder die hemel leken ook heel veel op elkaar – overal, op de hele wereld, honderden of duizenden miljoenen van net zulke mensen, mensen die niet wisten van elkaars bestaan, van elkaar gescheiden door muren van haat en leugens en toch vrijwel precies gelijk – mensen die nooit hadden geleerd te denken, maar die in hun harten en spieren de macht verzamelden die eens op een dag de wereld op zijn kop zou zetten. Als er hoop was, dan lag die bij de proles! Zonder dat hij *het boek* had uitgelezen, wist hij dat dat Goldsteins uiteindelijke boodschap moest zijn. De toekomst behoorde toe aan de proles. [...] De proles waren onsterfelijk, dat kon je niet betwijfelen als je keek naar die onverschrokken vrouw op de binnenplaats. Ten slotte zouden ze ontwaken.'

Deze vrouw op de binnenplaats symboliseert voor Orwell de potentiële kracht van 'de proles'. Over de hele wereld – in Londen, New York, Parijs, Berlijn, in Afrika, in Brazilië, in Japan, in Rusland, in China –, 'overal stond dezelfde massieve, onoverwinnelijke gestalte, monstrueus van werken en baren, slovend van de wieg tot het graf en toch zingend. Uit die machtige lendenen moest eens op een dag een ras van bewuste mensen voortkomen.'
(1984, 1949)

Werking Solidariteitskas

A Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakingsuitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van € 50,-* per werkdag.

B Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van € 50,-* per werkdag.

C Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal € 1.000,-* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

E Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

F Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal € 500,-*.

G Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie; per activiteit maximaal € 500,-*.

H Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Landelijke Vergadering bijgesteld. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie (bij voorkeur via solidariteitskas@vrijebond.nl of anders Postbus 1338, 3500 BH Utrecht. Gestreefd wordt naar een afhandelingstermijn van een week .

Uitgangspunten Vrije Bond

1 De Vrije Bond streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2 De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
- de gelijkwaardigheid van alle mensen
- de autonomie van het individu
- zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme
- een goed milieu en een vitale natuur
- de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel.
- de opbouw van een vrije samenleving, zonder klassen, lidstaten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3 De totstandkoming van een vrije samenleving zal onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4 Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn, is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hier tegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd..

5 De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in anarchiserende ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6 De Vrije Bond biedt geen blauwdruk over hoe de toekomstige samenleving er precies uit moet zien. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt, is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze, mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7 De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen..

JA, DIE BOND ZIE IK WEL ZITTEN!

Naam ____________________
Straat ____________________
Postcode ______ Plaats ______________ Land ______________
Telefoon ____________________
E-mail ____________________

❑ ik geef me hierbij op als lid van de Vrije Bond
❑ ik neem een abonnement op Buiten de Orde

Bon opsturen naar
Vrije Bond, Postbus 16521, 1001 RA Amsterdam, Nederland
of mail naar secretariaat@vrijebond.nl óf geef je op via www.vrijebond.nl

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen van 0 t/m 500 euro	€ 2,00	
Inkomen vanaf 500 euro t/m bijstand	€ 4,00	
Inkomen vanaf bijstand t/m minimum	€ 6,00	
Inkomen hoger dan minimumloon	€ 8,00	meer is ook welkom

Abonnement BdO per jaar (gratis voor leden)

Kostendekkend abonnement	€ 15,00	meer is ook welkom

Mijn bijdrage maak ik over op giro 5495473 van de Vrije Bond te Amsterdam
IBAN: NL80INGB0005495473 BIC/Swift: INGBNL2A

Achterop

Lijstjes(on)zin

Veel mensen zijn verzot op lijstjes en dan niet de plintjes die schilderijen van een houten kraag voorzien, nee, ik bedoel de lijstjes die journalisten, recensenten en commerciële uitbaters van dag-, weekbladen en tv-programma's ieder jaar weer uit hun alom bekende, almachtige en alwetende mouw schudden. Het hoort bij de maand december; als ultieme afrekening met het oude jaar, de 'vrolijke' opmaat tot het nieuwe. Blijkbaar geven die lijstjes mensen een goed gevoel. Ze zijn hun houvast in de turbulentie van veranderingen, geven grip op wat ze het afgelopen jaar mooi, wijs, te gek, of miserabel en lelijk vonden. Alsof je de voortgang van tijd ophoudt. Minuten en uren ankert. Kijk hier, maak even pas op de plaats, rust, stilstand!
Voor deze column heb ik die lijstjes allemaal doorgelezen. Maar ik geef onmiddellijk toe: ze bieden mij geen enkele rust. Ik word er juist onrustig van. Wat is het grotere, achterliggende doel? Diep in mijn hart woekert een onuitroeibaar verlangen naar kennis, naar ontwikkeling, naar zin. Wat resteert er van de vloedgolf aan aanvechtingen, verzoeken, pogingen, acties en smeekbeden? Het kan toch niet zo zijn dat er weer een jaar voorbij is zonder werkelijke oogst, zonder residu, zonder dat flintertje levenswaarheid waar ieder mens naar snakt?
Maar goed, de lijstjes, daar heb ik het over. Ik laat ze langs de scanner van mijn ogen glijden. Wie kent ze niet? Het lijstje met beste politici van Nederland? Kabinetshoofd Rutte bovenaan, bushmaster Wilders er vlak achter, Napoleon Pechtold in het kielzog. De beste zanger? Jan Smit, Gordon, Jeroen van der Boom? Of toch Marco Borsato? Het mooiste liedje? Ever streamin' through? Kick ass? Lullaby for everyone? Het meest geweldige uitzicht? Jan Campertstraat 37, vier hoog achter? Onder de antenne van de Euromast? Op de Gulperberg in het Limburgs heuvelland? Wat te denken van het grootste openluchtfestival? Pinkpop, Lowlands of toch gewoon de Noordzee? De Kolenkitbuurt of het Binnenhof als slechtste buurt van Nederland? Het meest vetgemeste varken? De langste telefoonhaak? De dikste nek? Zo kan ik nog wel even doorgaan. Ik zie een circuspiste voor me vol met trapjes, opstapjes, niveaus en erepodia, waarop alles en iedereen zijn plek heeft. Niets is gelijk aan elkaar, alles is anders, maar helpt me dat verder?
Ik grabbel in mijn broekzak naar andere lijstjes die ik heb verzameld. De grote orenlijst of –zoals ze in de volksmond heet- de flapindex. Voor wie het per se weten wil: Emile Roemer staat op plaats 199.871. De rechtvaardigheidsindex dan. Geen pretje voor wie op plaats 15.231.337 staat. Om nog maar te zwijgen van het monster daar vlak onder. Wie is het meest afgeluisterd door de NSA? Doet het er wat toe? Die persoon is toch reeds lang door een drone geëvaporeerd. De top van de bedelaarsvoetenwasindex? Eerlijk is eerlijk: nog nooit gedaan. Geen extra punten voor mijn sociale klassering. Driewerf shame on me.

Hoeveel dagen ik in 2013 echt nuttig heb besteed?
Hoeveel lijstjes wil je nog?

Uw vriend, Peter Lenssen

